

Ministru kabineta
2021.gada 5.februāra
rīkojums Nr.72

**Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes
2021.–2027.gadam**

Rīga, 2020

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts	3
Ievads	4
I Pamatnostādņu kopsavilkums	5
II Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības politikas mērķis	10
III Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	11
IV Rīcības virzieni un uzdevumi	12
1. Rīcības virziens. Nacionālā identitāte un piederība	13
2. Rīcības virziens. Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums	17
3. Rīcības virziens. Integrācija	22
V Indikatīvs ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetiem.....	26
1.pielikums	
2.pielikums	
3.pielikums	

Saīsinājumu saraksts

ANO	Apvienoto Nāciju organizācija
ĀM	Ārlietu ministrija
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
ES	Eiropas Savienība
ESS	Eiropas Sociālais pētījums (<i>European Social Survey</i>)
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
FM	Finanšu ministrija
IeM	Iekšlietu ministrija
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KM	Kultūras ministrija
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
NAP2027	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam
NEPLP	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
NIPSIPP	Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam
NVO	Nevalstiskās organizācijas
PMIF	Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SKDS	Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS
VK	Valsts kanceleja

Ievads

Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (turpmāk – pamatnostādnes) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments pilsoniskas sabiedrības un demokrātijas politikas jomā.

Pamatnostādnes ir politikas ietvars, kas nodrošina nacionālās identitātes, pilsoniskas sabiedrības un integrācijas politikas pēctecību un Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027.gadam (turpmāk – NAP2027) noteikto mērķu un uzdevumu ieviešanu atbilstoši NAP2027 6.prioritātes „Vienota, droša un atvērta, sabiedrība” uzstādījumiem, mērķiem un uzdevumiem¹.

Pamatnostādnes izstrādātas atbilstoši Kultūras ministrijas nolikumā² noteiktajai kompetencei, kas nosaka, ka Kultūras ministrija izstrādā valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā (4.7.¹ apakšpunkts). Papildu kompetence noteikta Kultūras ministrijas nolikuma 5.1.⁶ un 5.1.⁷ apakšpunktā, kas nosaka, ka KM īsteno valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā un sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un starpkultūru dialogu, kā arī koordinē atbalsta sistēmas pilnveidi, lai veicinātu imigrantu veiksmīgu iekļaušanos sabiedrībā. Vienlaikus ņemts vērā šīs politikas horizontālais raksturs un citu ministriju nolikumos noteiktās atbilstošās kompetences un uzdevumi.

Pamatnostādņu izstrādei tika izveidota starpinstitucionāla darba grupa, kuras sastāvā iekļauti pārstāvji no Valsts prezidenta kancelejas, Valsts kancelejas, Pārresoru koordinācijas centra, Kultūras ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Labklājības ministrijas, Ārlietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Satiksmes ministrijas, Aizsardzības ministrijas, Zemkopības ministrijas, Veselības ministrijas un Sabiedrības integrācijas fonda. Novērotāja statusā tika uzaicināts *UNESCO (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija)* Latvijas Nacionālās komisijas pārstāvis (turpmāk – darba grupa).

Darba grupa definēja nākamajā pamatnostādņu periodā risināmos jautājumus – uzticēšanās (sociālā un politiskā), nacionālās identitātes stiprināšana, latviešu valodas lietošana ikdienas saziņā, pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstība, migrācijas (emigrācijas un imigrācijas) ietekme uz sabiedrības attīstību. Atbilstoši darba grupas noteiktajiem risināmajiem jautājumiem, tika izstrādāts diskusiju dokuments konsultācijām ar Latvijas iedzīvotājiem un organizēti divi diskusiju cikli Latvijas reģionos. Diskusijas notika 2019.gada oktobrī (18 pilsētās un apdzīvotās vietās, 350 dalībnieki) un 2020. gada februārī (piecos plānošanas reģionos, ap 150 dalībnieki), kopā iesaistot vismaz 500 dalībnieku. Diskusijās saņemtie iedzīvotāju viedokļi un

¹ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam” (apstiprināts ar 2020.gada 2.jūlija Saeimas lēmumu). Turpmāk – NAP2027. Pieejams:

https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81.pdf

² Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.241 „Kultūras ministrijas nolikums”.

priekšlikumi, kā arī iepriekšējā perioda pamatnostādņu īstenošanas izvērtējums³ un pētījumu dati ir pamats pamatnostādņu izstrādei.

I Pamatnostādņu kopsavilkums

Iepriekšējā perioda vidēja termiņa plānošanas dokuments „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam”⁴ (turpmāk – NIPSIPP) tika izstrādāts 2011.gadā. NIPSIPP nodrošināja jaunu integrācijas politikas attīstības virzību, ietverot virkni jautājumu, kas pirms tam netika risināti, piemēram, nacionālā identitāte, valoda un kultūrtelpa, informācijas telpa, sociālā atmiņa, kā arī kalpoja par pamatu jaunu politikas jomu attīstībai:

- 1) izpildot NIPSIPP uzdevumu kvalitatīvas, demokrātiskas informācijas telpas plašsaziņas līdzekļu lomas palielināšanai integrācijā, tika pamatota nepieciešamība Mediju politikas nodaļas izveidei⁵, kas savukārt deva pamatu pastāvīgas mediju politikas jomas definēšanai un, sākot no 2016.gada, mediju politikas plānošanas dokumentu izstrādei⁶;
- 2) NIPSIPP īstenošanas uzraudzības padomes izveidotā diasporas politikas darba grupa, kuras uzdevums bija koordinēt diasporas jautājumu attīstību, un ikgadējā konference „Latvieši pasaulē – piederīgi Latvijai” lika pamatu Diasporas politikas likuma (stājās spēkā 2019.gada 1.janvārī)⁷ izstrādei un pamatoja atsevišķas, par diasporas politikas attīstību un īstenošanu atbildīgas, struktūrvienības nepieciešamību Ārlietu ministrijā.

2012.–2018.gada pasākumi tika plānoti, gan uzrunājot visu sabiedrību kopumā, gan vēršoties pie konkrētām mērķauditorijām, piemēram, diasporas, mazākumtautībām (tai skaitā romiem), trešo valstu pilsoņiem (tostarp personām, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība), bērniem un jauniešiem, NVO iesaistītajiem iedzīvotājiem. Šāda pieeja nodrošināja pasākumu atbilstību dažādu

³ SIA „Oxford research”, SIA “Agile” (2019). Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.–2018.gadam ietekmes izvērtējuma ziņojums. Pieejams: <https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/NIPSIPP%20ietekmes%20izverteju.ms.pdf>

⁴ Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam (apstiprinātas ar MK 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542). Turpmāk – NIPSIPP. Pieejamas: <https://likumi.lv/ta/id/238195-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedribas-un-integracijas-politikas-pamatnostadnem-2012-2018-gadam>

⁵ Ministru kabineta 2014.gada 22.aprīļa sēdes protokols 24 42.§

⁶ Latvijas mediju politikas pamatnostādnes 2016.-2020. gadam (apstiprinātas ar MK 2016.gada 8.novembra rīkojumu Nr.667), pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/286455-par-latvijas-mediju-politikas-pamatnostadnem-2016-2020-gadam>

⁷ Diasporas likums, pieņemts Saeimā 2018.gada 1.novembrī, spēkā no 2019.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/302998-diasporas-likums>

sabiedrības grupu vajadzībām, taču vienlaikus tā radīja arī mērķu un resursu sadrumstalotību, kā arī sarežģīja pārvaldību.

2017.gadā Kultūras ministrija sadarbībā ar Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centru un tā piesaistītajiem ekspertiem, organizēja analīzes un izpētes darbu par priekšlikumiem turpmākā perioda politikas attīstībai. Īstenotās politikas analīzē⁸, kā arī citi pētījumi un reģionos rīkotajās iedzīvotāju diskusijās paustie viedokļi norādīja uz nepieciešamību pielietot atšķirīgu pieeju nākamā perioda pamatnostādņu plānošanā, vēršot to uz iedzīvotāju iekļaujošu līdzdalību un saliedētas sabiedrības attīstību.

Iekļaujoša līdzdalība ir ceļš uz atvērtu sabiedrību, kurā tiek cienītas un atbalstītas visu sabiedrības locekļu intereses neatkarīgi no etniskās izcelsmes, tiesiskā statusa, veselības stāvokļa vai citām atšķirībām, kas var vai mēdz kļūt par atstumtības cēloņiem (atšķirīga attieksme, stereotipi, diskriminācija).

Saliedētas sabiedrības koncepts Latvijas politikas dienaskārtībā sāka veidoties līdz ar Satversmes preambulas pieņemšanu 2014.gadā un pēc būtības atspoguļo tos centienus, kuru īstenošana tika uzsākta līdz ar NIPSIPP ieviešanu.

Satversmes preambula sniedz Latvijas valstiskuma redzējumu, definē vērtības un saliedētas sabiedrības attīstības pamatus – „Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu. Latvijas identitāti Eiropas kultūrtelpā kopš senlaikiem veido latviešu un lībiešu tradīcijas, latviskā dzīvesziņa, latviešu valoda, vispārcilvēciskās un kristīgās vērtības. Uzticība Latvijai, latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, brīvība, vienlīdzība, solidaritāte, taisnīgums, godīgums, darba tikums un ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats. Ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu.”⁹

Satversmē un nacionāla līmeņa hierarhiski augstākajos attīstības plānošanas dokumentos (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030¹⁰, Latvijas NAP2027¹¹) un likumos noteiktais veido pamatnostādņu stratēģiskās robežlīnijas. Papildu ceļa karti nosaka Eiropas Savienības (turpmāk – ES) un starptautiska līmeņa saistības demokrātijas, cilvēktiesību, pretdiskriminācijas, dzimumu līdztiesības un trešo valstu pilsoņu integrācijas jomā (skatīt 2.pielikumu).

⁸ Mieriņa I., Ose L., Kaprāns M., Lāce A. (2017). Vienojošas nacionālās identitātes un Latvijas kultūrtelpas nostiprināšana. Priekšlikumi sabiedrības integrācijas plānam 2019.-2025. gadam. Ekspertu ziņojums. Turpmāk – Ekspertu ziņojums.

Pieejams:

https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Petijumi/Ekspertu%20zinojums%20vienojosas%20nacionalas%20identitates%20un%20kulturelpas%20nostiprinasanai.pdf

⁹ Latvijas Republikas Satversme (19.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.07.2014.).

¹⁰ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030. gadam (pieņemta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā). Turpmāk – Stratēģija2030. Pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>

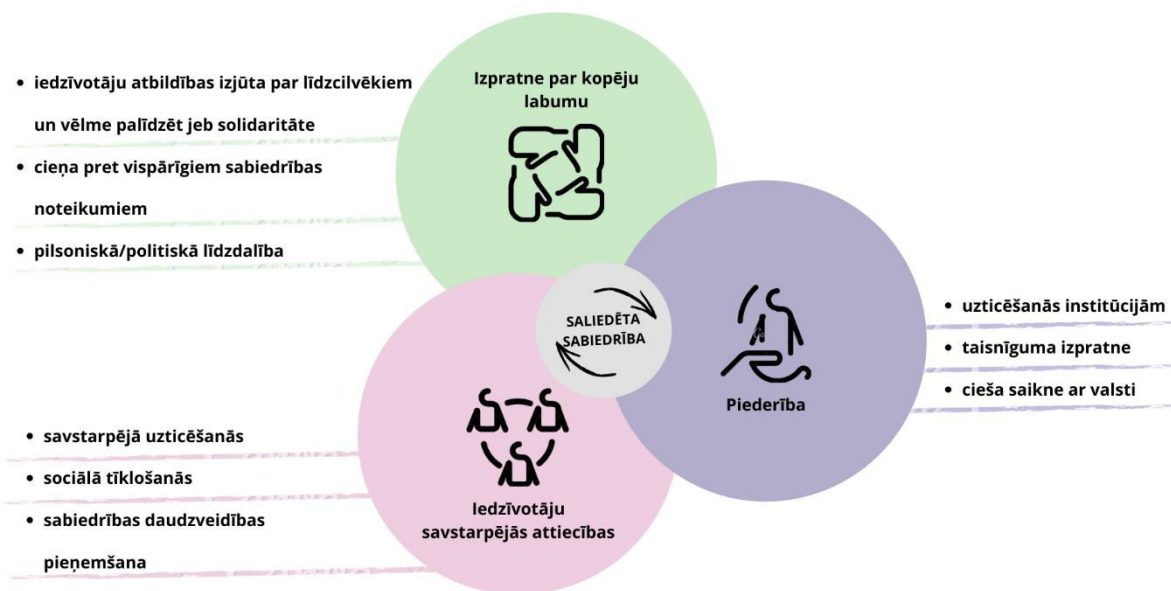
¹¹ NAP2027

2016.gadā Latvija kļuva par pilntiesīgu Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalsti (*Organization for Economic Co-operation and Development*). Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija definē, ka saliedēta sabiedrība ir sabiedrība, kas darbojas visu sabiedrības locekļu labklājībai, cīnās pret sociālo atstumtību, veido piederības sajūtu, veicina uzticēšanos un nodrošina tās locekļiem augšupejošu sociālo mobilitāti jeb līdzdalības un rīcības iespēju paaugstināšanos neatkarīgi no sociālā statusa¹².

ES un citos starptautiskos pētījumos sabiedrības saliedētība tiek saistīta ar kopības izjūtu, sabiedrības spēju atjaunoties un orientāciju uz kopīgu labumu. Sabiedrības saliedētība tiek cieši saistīta arī ar ekonomisko izaugsmi un valstu labklājību¹³.

ES līmenī definētais saliedētas sabiedrības koncepts ietver trīs savstarpēji saistītas dimensijas (skat. 1.attēlu 7.lpp):

- 1) iedzīvotāju savstarpējās attiecības – savstarpēja uzticēšanās, sociālo tīklu veidošanās, sabiedrības daudzveidības pieņemšana;
- 2) iesakņošanās jeb piederība – ticība valsts institūcijām, taisnīguma izpratne un cieša saikne ar valsti;
- 3) izpratne par kopējo labumu – iedzīvotāju atbildības izjūta par līdzcilvēkiem un vēlme palīdzēt jeb solidaritāte, cieņa pret vispārīgiem sabiedrības noteikumiem un pilsoniskā/politiskā līdzdalība¹⁴.

¹² <https://www.oecd.org/dev/inclusivesocietiesanddevelopment/social-cohesion.htm>

¹³ Eurofound (2018). *Social cohesion and well-being in Europe*, Publications Office of the European Union. Luxembourg.

Pieejams: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef18035en.pdf

¹⁴ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2014). Working conditions of young entrants to the labour market. Dublin. Pieejams: <https://relocal.eu/wp-content/uploads/sites/8/2017/01/fulltext.pdf>

1.attēls

NAP2027 viena no augstākā līmeņa prioritātēm ir uzticēšanās.¹⁵ Iedzīvotāju savstarpējā uzticēšanās cieši saistīta ar sadarbības prasmēm un līdzdarbības prasmēm, jo īpaši attīstot pilsonisko izglītību un sabiedrības izpratni par demokrātiskiem procesiem valstī, tai skaitā lēmumu pieņemšanas procedūru un pilsoniskās sabiedrības lomu demokrātiskā valstī. Stipra, zinoša un aktīva pilsoniskā sabiedrība ir būtisks demokrātiskas valsts un cilvēka drošumspējas stūrakmens.¹⁶ Savukārt sabiedrības uzticēšanās valstij, kā arī aktīva un saliedēta sabiedrība rada priekšnoteikumus pilsoniskās sabiedrības pašorganizēšanās un efektīvas darbības spējām.¹⁷ Iedzīvotāji iesaistās un veido kopienas, kas spēj sadarboties kopīgu mērķu labā, tādējādi nostiprinot un vairojot kopīgo labumu ilgtspējīgai sabiedrības un valsts attīstībai. Savstarpējā uzticēšanās vairo solidaritāti un uzticēšanos arī valsts institūcijām. Līdz ar to uzticēšanās vairošana ir izvirzīta kā pamatnostādņu augstākā līmeņa prioritāte.

Pamatnostādnēs risināmie jautājumi ir saskaņoti ar NAP2027 6.prioritātē „Vienota, droša un atvērta sabiedrība” noteiktajiem uzdevumiem, un to ietvars plānots, ņemot vērā NAP2027 ieviešanai plānotās nozaru pamatnostādnes, kuru ietekme attiecināma uz saliedētas sabiedrības veidošanos¹⁸ tā, lai atsevišķie plānošanas dokumenti nepārklātos, bet būtu savstarpēji papildinoši.

Kā jau minēts NAP2027, prioritātes „Vienota, droša un atvērta sabiedrība” mērķa sasniegšana ir nesaraujami saistīta ar pozitīvu vidi ģimenē, gūto pieredzi bērnībā, emocionālo labklājību un personīgo pašapziņu, nodrošinātām pamatvajadzībām, tostarp pietiekamiem ienākumiem un finansiālu stabilitāti, kvalitatīvu izglītību un pašrealizēšanās iespējām darbā, kultūrā un sportā. Sabiedrība nevar būt vienota, droša un atvērta, ja sabiedrībā netiek stiprināta sociālā iekļaušana un attīstīta empātija¹⁹.

Vienlaikus, ar dažādu jomu kopējo pasākumu ietekmi uz saliedētas sabiedrības attīstību, atsevišķi jautājumi ir risināmi horizontāli, savstarpēji sadarbojoties dažādām nozarēm (skat. 2.attēlu 9.lpp.).

Ar izglītības jomu cieši saistīti latviešu valodas vides jautājumi un pilsoniskās izglītības jautājumi (Izglītības un zinātnes ministrija), ārvalstu pilsoņu sociālās iekļaušanās jautājumi (Labklājības ministrija), sabiedrības līdzdalības jomā nozīmīga loma ir sabiedrības izglītošanai par demokrātiskas

¹⁵ NAP2027.

¹⁶ Skat., piemēram: Ozoliņa Ž. (2014). Ziņojums par cilvēkdrosības koncepcijas ieviešanu kopienu līmenī; <https://civilresilience.net/en/democratic-resilience-csos-as-key-actors/>;

¹⁷ Piotrowski G. (2009). Civil society, un-civil society and the social movements. In: *Interface: a journal for and about social movements*, Vol.1 (2), 2009. pp.166-189.;

Theocharis Y., Vitoratou S., Sajuria J. (2017). Civil Society in Times of Crisis: Understanding Collective Action Dynamics in Digitally-Enabled Volunteer Networks. In: *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol.22, 2017. pp.248-265.

¹⁸ PKC Informatīvais ziņojums par 2021.–2027. gada plānošanas perioda nozaru politiku pamatnostādnēm, 1.pielikums „Indikatīvais 2021.–2027. gada plānošanas perioda nozaru politiku pamatnostādņu saraksts”.

¹⁹ NAP2027, 85.lpp.

valsts pamatiem un vērtībām un līdzdalības koordinēšana par Ministru kabineta kompetencē esošajiem jautājumiem (Valsts kanceleja), kā arī sabiedrības iesaistīšanai vietējās un reģionālās attīstības jautājumu risināšanā, ģeogrāfisko kopienu un digitālo prasmju stiprināšanai (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Ekonomikas ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija un Labklājības ministrija). Nacionālās drošības koncepcijā ir noteikti gan iekšējās, gan ārējās drošības aspekti, kam ir būtiska nozīme saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstībā. Visu no Latvijas aizbraukušo valstspiederīgo līdzdalību un saikni ar Latviju nodrošina Diasporas likums (Ārlietu ministrija), kura īstenošana saistīta ar kultūras, izglītības, reģionālās attīstības u.c. jomām. 2.attēlā (skat. 9.lpp.) piedāvājam ieskatu politikas sasaistei ar citām nozarēm.

2.attēls

Pamatnostādnēs plānots veicināt nacionālās identitātes un piederības sajūtas nostiprināšanos, iekļaujošas līdzdalības un pilsoniskās pratības²⁰ paaugstināšanos, stiprināt kvalitatīvu un drošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu, veicināt Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu līdzdalību

²⁰ Saskaņā ar projekta *Skola2030* Sociālās un pilsoniskās mācību jomas mērķi – Sociālā un pilsoniskā pratība, skolēnam ir jāspēj domāt un rīkoties atbildīgi, apzinoties savas rīcības sekas un cienot dzīvību kā vērtību; viņam ir izveidojušies noturīgi, labvēlīgi sociālie ieradumi saziņā un saskarsmē ar līdzcilvēkiem; viņam ir izkopta nacionālā, vēsturiskā un pilsoniskā apziņa un izpratne par sabiedriskajiem un ekonomiskajiem procesiem. Skat. <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/macibu-jomas/sociala-un-pilsoniska>

sabiedrībā, kā arī mazināt negatīvos stereotipos balstītu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām.

Pamatnostādņu rīcība plānota trīs virzienos – nacionālās identitātes stiprināšana, pilsoniskās sabiedrības attīstība un integrācija. Ņemot vērā to, ka sabiedrība attīstās, iedzīvotājiem savstarpēji mijiedarbojoties, kā arī to, ka labākie rezultāti tiek sasniegti, līdzdarbojoties praksē, visi trīs pamatnostādnēs definētie virzieni jāskata savstarpējā mijiedarbībā.

Iedzīvotāju brīva griba un iesaistīšanās ir pamats plānoto mērķu sasniegšanai, līdz ar to rezultāti lielā mērā ir atkarīgi no Latvijas iedzīvotāju motivācijas un iespējām līdzdarboties un apgūt jaunas zināšanas, prasmes un attieksmes. Vienlaikus jāņem vērā NAP2027 vīzija – „valsts pārvaldība ir divu virzienu process, kurā ierosināt un panākt jaunus uzlabojumus var ikviens pilsonis vai organizācija. Valsts un pašvaldību iestādes proaktīvi sadarbojas ar sabiedrību un bauda tās uzticēšanos efektīvu risinājumu, pretimnākošas attieksmes un izcīlas reputācijas dēļ”²¹, kas saliedētas sabiedrības mērķu sasniegšanā saistīta arī ar valsts un pašvaldību institūciju izpratni par iedzīvotāju centieniem un vajadzībām, pastāvīga un atklāta dialoga veidošanu, cieņpilnu attieksmi un savstarpējo sadarbību. Lai nodrošinātu līdztiesīgu partnerību, nepieciešami ieguldījumi tās attīstībā, nodrošinot mērķtiecīgu pilsoniskās sabiedrības attīstību un radot pamatu pilsoniskajam dialogam²² un pilsoniskajām iniciatīvām – brīvprātīgajam darbam, filantropijai, interešu aizstāvībai u.c.

Esošās situācijas detalizēts apraksts, kā arī pētījumos balstīti fakti un dati pievienoti 1.pielikumā. Savukārt pārskats par sasaisti ar nacionāla un starptautiska līmeņa dokumentiem pievienots 2.pielikumā, izmantotās literatūras un datu avotu saraksts pievienots 3.pielikumā.

II Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības politikas mērķis

Saliedētas sabiedrības politikas virsmērķis ir nacionāla²³, solidāra, atvērta un pilsoniski aktīva sabiedrība, kuras pastāvēšanas pamats ir Satversmē noteiktās demokrātiskās vērtības un cilvēktiesības, latviešu valoda un latviskā kultūrtelpa.

Pamatnostādņu virsmērķa sasniegšanas vispārīgais princips: iekļaujoša līdzdalība, kas ikvienam nodrošina iespējas iesaistīties valsts pārvaldībā un nodrošina plašu sabiedrības pārstāvniecību visā tās daudzveidībā, ir pamats

²¹ NAP2027.

²² Saeima, apstiprinot Nacionālās attīstības plānu 2021.-2027.gadam, paziņojumā ir norādījusi, ka: „[...] nosakot dialogam ar pilsonisko sabiedrību līdzvērtīgu pieeju — sociālo dialogu visos lēmumu pieņemšanas posmos, tādējādi stiprinot demokrātiju, palielinot iedzīvotāju savstarpējo uzticēšanos un uzticēšanos valstij.” Skat.: <https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-2021-2027-gadam-nap2027-> Šāda principa ieviešana ir risināma rīcībpolitikas līmenī, ne tikai šo Pamatnostādņu ietvarā, bet arī citos attīstības plānošanas dokumentos.

²³ Šī dokumenta izpratnē tā ir sabiedrība, kas ciena un ir motivēta saglabāt Latvijas nacionālās vērtības, pieaugošas sabiedrības diversifikācijas apstākļos (migrācijas radīta kultūru un valodu daudzveidība).

zināšanu un prasmju apguvei, lai stiprinātu nacionālo identitāti, latviešu valodu, sociālo uzticēšanos, iedzīvotāju solidaritāti un sadarbību.

Tādējādi uzdevumu līmenī ir svarīgi gan saglabāt mērķu fokusu, gan kā saturisko ietvaru ievērot šādas tematiskās caurviju prioritātes:

- nacionālā identitāte,
- latviešu valoda,
- uzticēšanās,
- solidaritāte,
- sadarbība.

III Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

1. Rīcības virziens: Nacionālā identitāte un piederība (NAP2027 [399]; [404])							
1. Politikas rezultāts: Paaugstinājies Latvijas iedzīvotāju īpatsvars, kas jūtas piederīgi Latvijai, izprot un apzinās Latvijas valstiskuma vērtību; uzlabojušās latviešu valodas prasmes dažādās mērķa grupās un tās tiek praktiski lietotas ikdienas situācijās.							
Rezultatīvais rādītājs		Datu avots	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2024. gads	2027. gads
1.1.	Lepnums par piederību Latvijai (ļoti tuvs, tuvs)	ESS	%	2015	88,9	92	95
1.2.	Pieaugušo iedzīvotāju īpatsvars, kuri prot latviešu valodu un kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda (25-64 g. v.)	CSP	%	2016	81,5	82,5	84
2. Rīcības virziens: Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums (NAP2027 [400]; [48]; [401]; [402]; [416]; [417]; [418]; [420]; [421]; [405])							
2. Politikas rezultāts: Palielinājies iedzīvotāju skaits, kas aktīvi iesaistās dažādās sabiedrības līdzdalības aktivitātēs; pieaugusi iedzīvotāju ticība spējai ietekmēt rīcībspolitiku un apmierinātība ar demokrātijas darbību; uzlabojusies iedzīvotāju savstarpējā sadarbība un uzticēšanās; paaugstinājusies visas sabiedrības pilsoniskā un politiskā uzticēšanās; uzlabojusies iedzīvotāju medijpratība.							
Rezultatīvais rādītājs		Datu avots	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2024. gads	2027. gads
2.1.	Iedzīvotāju savstarpējais atbalsts	ESS	Skala 0-10	2015	4,77	4,9	5,5
2.2.	Savstarpējā uzticēšanās (no 16 g.)	CSP, Eurostat	Skala 0-10	2018	6,4	6,8	>7
2.3.	Iesaistīšanās sabiedriskajās organizācijās, respondenti, kuri atbild „nekur”	SKDS	%	2019	71,5	70	68
2.4.	Iedzīvotāju pilsoniskā uzticēšanās – NVO/ arodbiedrībām (pilnībā uzticas vai drīzāk uzticas)	SKDS	%	2018	37,6/ 37,1	39,3/ 43,3	42,2/ 45,8
2.5.	Apmierinātība ar to, kā darbojas demokrātija (pilnīgi apmierināts, drīzāk apmierināts)	SKDS	%	2019	41	43	45
2.6.	Iedzīvotāju pilsoniskās	ESS	%	2015	10	25	30

	līdzdalības indekss						
2.7.	Iedzīvotāju uztvere par iespēju ietekmēt rīcīpolitiku	ESS	Skala 0-10	2015	1,51	2,8	3,5
2.8.	Iedzīvotāju politiskās uzticēšanās indekss (Saeima, tiesību aizsardzības sistēma, policija, politiskās partijas, Eiropas Parlaments, ANO)	ESS	Skala 0-10	2015	3,3	3,5	4,1
2.9.	Politiskās uzticēšanās indekss: Saeima Ministru kabinets jūsu novada/ pilsētas pašvaldība politiskās partijas	SKDS	%	2018	18,2 21,4 56,3 10,8	23,1 25,5 59,6 13,8	25,0 28,0 62,2 15,4
2.10.	Medijpratības pieredze (pārbauda, ar ko dalās sociālajos medijos / pārliecinās par informācijas avotu uzticamību)	RSU medij-pratības pētījums	%	2019	11,3	15	20
3. Rīcības virziens: Integrācija (NAP2027 [403])							
3. Politikas rezultāts: Latvijas iedzīvotāju vidū ir uzlabojusies dažādu sabiedrības grupu savstarpējā uzticēšanās, līdzdalība un sadarbība, un pieaudzis tolerances līmenis; Ir mazinājušies stereotipi un aizspriedumi pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem.							
Rezultatīvais rādītājs		Datu avots	Mērvienība	Bāzes gads	Bāzes vērtība	2024. gads	2027. gads
3.1.	Subjektīvā diskriminācijas pieredze	ESS	%	2015	7,4	7,2	7,0
Sasaiste: Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam							

IV Rīcības virzieni un uzdevumi

Lai nodrošinātu nozares politikas pēctecību, pamatnostādnēs saglabāti iepriekšējā plānošanas perioda pamatnostādņu rīcības virzieni nacionālās identitātes stiprināšanai un pilsoniskās sabiedrības attīstībai. No jauna izveidots rīcības virziens „Integrācija”, lai risinātu to iedzīvotāju līdzdalības jautājumus, kuru līdzdalību sabiedrībā kavē sociālas barjeras, piemēram, valodas, kultūras atšķirību, informācijas u.c.

1. Rīcības virziens: Nacionālā identitāte un piederība

- 1.1. Stiprināt valstiskuma apziņu un piederības sajūtu Latvijai.
- 1.2. Veicināt latviešu valodas kā sabiedrību vienojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā.
- 1.3. Veicināt vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanos sabiedrībā.

2. Rīcības virziens: Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums

- 2.1. Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības kontekstā.
- 2.2. Stiprināt pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju, veidojot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu.
- 2.3. Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu.

3. Rīcības virziens: Integrācija

3.1. Veicināt Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu²⁴ integrāciju sabiedrībā.

3.2. Sekmēt iedzīvotāju izpratni par sabiedrības daudzveidību, mazinot negatīvos stereotipus balstītu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām.

1. Rīcības virziens. Nacionālā identitāte un piederība

Latviešu valoda un kultūrtelpa veido nacionālās identitātes pamatu, tā stiprina piederību nācijai un Latvijas valstij. Tāpēc latviešu valodas un latviskās kultūrtelpas saglabāšana un nostiprināšana ir Latvijas ilgtermiņa attīstības prioritāte. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam ir uzsvērts, ka nākotnē reģioni un valstis, kas nostiprinās un attīstīs savu identitāti, iegūs svarīgas salīdzinošas priekšrocības globālajā sacensībā, jo arvien lielāka vērtība būs atšķirīgajam un savdabīgajam²⁵.

Pasaules un Eiropas kultūras daudzveidības kontekstā Latvijai ir svarīgi saglabāt un attīstīt savu identitāti, valodu, nacionālās kultūras vērtības un tās kultūras telpai raksturīgo dzīvesveidu, lai, radoši izmantojot citu kultūru auglīgo ietekmi un veicinot atvērtību, stiprinātu valsts konkurētspējas potenciālu²⁶. Nacionālās identitātes dimensijas atklāj nacionālās piederības saturu. Pētnieki nodala šādas nacionālās identitātes dimensijas:

- 1) psiholoģiskā dimensija (lepnums, emocionālās piederības saites, kurām nav nepieciešams kāds racionāls skaidrojums);
- 2) kultūra (vērtības, pārlicība, tradīcijas, paradumi, valoda);
- 3) teritoriālā piederība, kas ietver uzskatus par mājām, par dabas resursiem, ainavu un vietu;
- 4) vēsturiskās atmiņas, kas ļauj izjust lepnumu par savu valsti, gūt iedvesmu un pacilātību par savām saknēm;
- 5) politiskā dimensija, kas veido indivīda pilsoniskās saites ar valsti un sabiedrību: pienākumi, tiesības, vērtības, lojalitāte, aktīva pilsoniskā pozīcija;
- 6) kopīga ekonomika.²⁷

²⁴ Šī dokumenta izpratnē ārvalstu pilsoņi ir gan ES un Eiropas Ekonomikas zonas, gan ārpus ES un Eiropas Ekonomikas zonas esošo valstu, pilsoņi.

²⁵ Stratēģija2030, 12.lpp.

²⁶ Stratēģija2030, 12.lpp.

²⁷ Zepa B., Kļave E. (red.) (2011). Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts. 11.lpp. Turpmāk – Pārskats 2011;

Shchurko U., Datsko O., Dudas T. (2016). Socioeconomic and Cultural Dimensions of National Identity in the Globalized World. In: *Journal of International Studies*, Vol.9, No 3, pp.255-269. Pieejams: https://www.jois.eu/files/9_3_Shchurko_Dudas.pdf;

Grimm J., Huddy L., Schmidt P., Seethaler J. (eds.) (2016). Dynamics of National Identity. Media and societal factors of what we are. London, New York: Routledge.

1.1. Stiprināt valstiskuma apziņu un piederības sajūtu Latvijai

Nacionālā identitāte ir indivīda piederības sajūta nacionālajai, valstiskajai kopienai. Nacionālajai identitātei ir īpaša loma valstī, jo tā veido valsts iedzīvotāju kopības izjūtu, piederību nācijai; nacionālā identitāte ietver sevī valstisko un personisko. Piederības sajūta nacionālajai kopienai ir tā saite, kas ļauj indivīdam justies kā valstiskās kopienas loceklim.²⁸ Spēcīga un iekļaujoša nacionālā identitāte veicina Latvijas sabiedrības drošumspēju un var iedvesmot cilvēkus radošumam, sadarbībai un pašiniciatīvām.²⁹ Šāds identitātes modelis palīdz stiprināt arī Latvijas diasporas piederības sajūtu Latvijas tautai un līdz ar to stiprina Latvijas valstspiederīgo sociālo kapitālu pāri valsts robežām.

Latvijas valsts simtgades atzīmēšana bija plašu un mērķtiecīgu pasākumu pamatā, kas aktualizēja Latvijas valstiskuma veidošanās nozīmīgākos notikumus un bija katalizators piederības sajūtas un saliedētības kāpumam Latvijas sabiedrībā. Līdzās organizētiem pasākumiem – svētkiem, koncertiem, izstādēm u.tml. gan Latvijā, gan ārvalstīs tika atbalstītas visdažādākās iedzīvotāju iniciatīvas, kā arī radītas paliekošas vērtības kultūrā, izglītībā un mākslā. Latvijas valsts simtgades devīze „Es esmu Latvija” aicināja Latvijas iedzīvotājus apzināties katra sabiedrības locekļa īpašo lomu Latvijas nākotnē un vērtību ilgtspējā. Latvijas valsts simtgades ietvaros īstenotie pasākumi ir sekmējuši gan nacionālās identitātes stiprināšanos, gan vienojošas sociālās atmiņas veidošanos Latvijas sabiedrībā. Kopīgu svētku svinēšana, Latvijas sasniegumi kultūrā un sportā, „zaļais” dzīvesveids un dabas bagātības tiek augsti novērtētas visās sabiedrības grupās un tām nomainīgi ir vienojošs potenciāls saliedētas sabiedrības attīstībā, kas pēctecīgi turpināms arī nākamajā periodā.

Iedzīvotāju diskusijas un pētījumi liecina, ka nacionālās identitātes būtība un saturs iedzīvotājiem joprojām ir neskaidrs. Tas biežāk tiek saistīts ar etnisko identitāti, vai piederību tikai savai kopienai, līdz ar to veidojas attālināts skatījums uz valsti, un tas dominē neatkarīgi no tautības. Savstarpējās un politiskās uzticēšanās rādītāji, kā arī attieksme pret valsts institūcijām un darbību kopumā liecina, ka sabiedrībā ir zema izpratne par to, ka ikvienam indivīdam ir loma valsts veidošanā, un no mūsu attieksmes un rīcības ir atkarīgs kopējais labums jeb valsts attīstība un labklājība. Plaisu starp iedzīvotājiem un valsti bieži rada valsts un pašvaldību institūciju dialoga trūkums vai nepietiekama kvalitāte, skaidrojot pieņemtos lēmumus un risinājumus. Plaisu sabiedrībā arī radījusi ienākumu nevienlīdzība, kas nereti rada pilsonisko apātiju un bieži ir pamats izvēlei pamest Latviju, nejutot piederības sajūtu un spēju ietekmēt situāciju. Lai nostiprinātos savstarpējā un politiskā uzticēšanās, kas balstīta pārliecībā, ka ikviens tiek uzklaustīts un cienīts, nepieciešams attīstīt jēgpilnus un mūsdienīgus sabiedrības līdzdalības un lēmumu pieņemšanas procesus. Tam nepieciešami dažādi resursi, ne tikai finanšu instrumenti, bet arī

²⁸ Pārskats 2011, 11.lpp.

²⁹ Analītisks ziņojums, 21.lpp.

iedzīvotāju resursi – zināšanas, prasmes un attieksme, kuras nepieciešams attīstīt, uzlabot un nostiprināt. Līdz ar to šī uzdevuma ieviešana cieši saistīta ar otrā rīcības virziena uzdevumu “Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības kontekstā”.

1.2. Veicināt latviešu valodas kā sabiedrību vienojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā

Latviešu valoda ir mūsu kultūras mantojums, kas nākamajām paaudzēm nodod mutvārdu tradīcijas, tā ir nācijas veidošanās un vienošanās simbols, pamats, lai stiprinātu piederības sajūtu Latvijai. Tā ir arī svarīgs priekšnoteikums, lai iekļautos Latvijas informācijas telpā.

Latviešu valodas telpa sniedzas pāri Latvijas robežām, un tās attīstībā un saglabāšanā nozīmīga loma ir ne tikai tai sabiedrības daļai, kas dzīvo Latvijā, bet arī tiem Latvijas valstspiederīgajiem, kas dzīvo citās pasaules valstīs. Pēdējo piecu gadu laikā ir pieaudzis latviešu valodas pratēju un lietotāju īpatsvars Latvijas mazākumtautību pārstāvju vidū, un visizteiktāk tas redzams jaunākajās vecuma grupās. Šādi apstākļi paver iespējas stiprināt latviešu valodas lomu starpgrupu komunikācijā, jo paaudžu nomaiņas rezultātā latviešu valodas kā saziņas valodas potenciāls latviešu un Latvijas mazākumtautību vidū palielinās.

Vienlaikus pētījumi parāda, ka latviešu valodas lietošanas intensitāte publiskajā telpā un ikdienas neformālajās attiecībās nepieaug atbilstoši nozīmīgajam valodas pratēju skaita kāpumam. Pētnieki to saista ar sabiedrībā iesakņotiem uzvedības modeļiem, kad latvieši joprojām nereti sarunā ar citā valodā runājošajiem mēdz pāriet uz krievu valodu vai citu svešvalodu, kuras tādējādi gūst pārsvaru pār latviešu valodu.³⁰ Salīdzinoši jauns izaicinājums ir citu valodu, it īpaši angļu valodas lietojuma pieaugums sabiedrībā ikdienā, kas ne tikai konkurē ar latviešu valodu, bet arī apdraud pareizas latviešu valodas lietojumu sabiedrībā un informatīvajā telpā, tai skaitā medijos. Joprojām ir nozares, kurās saglabājas lingvistiskās diskriminācijas situācijas, proti, darba devēja nepamatotas un Valsts valodas likumam neatbilstošas prasības pārvaldīt svešvalodu, visbiežāk krievu valodu.

Nemot to vērā, sekmīgai latviešu valodas attīstībai nepieciešami kompleksi risinājumi, kas nodrošina gan latviešu valodas apguves sistēmu, gan stiprinošu un motivējošu vidi valodas lietošanai.

Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam būs galvenais instruments latviešu valodas attīstības jomā, vienlaikus šīs pamatnostādnes palīdzēs veicināt latviešu valodas kā līdzdalības valodas nostiprināšanos ikdienas saziņā, sniedzot ieguldījumu latviešu valodas stiprināšanā kopumā.

³⁰ Ekspertu ziņojums, 8.lpp.

1.3. Veicināt vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanos sabiedrībā

Nācijas apzināšanās un izpratne par tās veidošanos ir gan iedzīvotāju piederības sajūtas pamats, gan Latvijas tēla nozīmīga sastāvdaļa Eiropas un arī globālā mērogā.

Latvijā sociālā atmiņa ir viens no būtiskākajiem nacionālās, etniskās un sociālās identitātes veidotājiem un arī robežu iezīmētājiem starp sociālajām grupām.³¹ Otrais pasaules karš, okupācijas režīmu represijas un PSRS okupācijas laikā mērķtiecīgi veiktā migrācijas politika radīja kultūras traumu, kuras sekas jūtas joprojām, un sadala iedzīvotājus atmiņu kopienās. „Robežšķirtni galvenokārt rada atšķirīgā attieksme pret padomju okupāciju, Latvijas iekļaušanu PSRS sastāvā un valstiskuma atjaunošanas leģitimitāti, pašu Padomju Savienību un tā laika Krieviju. Lielā mērā šīs sašķeltības cēlonis ir iedzīvotāju atšķirīgā dzīves pieredze, viņu attiecības ar Latviju un iekļaušanos tās iedzīvotāju vidū. Tie paši iemesli nosaka arī to, ka šai robežšķirtnei piemīt etniskais un lingvistiskais raksturs, ciktāl tas vienādojies ar jau minēto attieksmi pret pagātņi”³².

Sociālās atmiņas jautājumi politikas dienaskārtībā tika aktualizēti līdz ar NIPSIPP apstiprināšanu. NIPSIPP īstenošana bija pamats vairāku sociālās atmiņas iniciatīvu uzsākšanai. Šajā periodā paveikts liels darbs, paplašinot skolēnu, mazākumtautību pārstāvju un trešo valstu pilsoņu Latvijas vēstures zināšanu ieguves iespējas. Radīti moderni vēstures mācību materiāli, paplašināta vēstures informācijas bāze interneta vidē, izdoti izglītojuši un populāri vēstures materiāli drukātā un video formātā. Sekmēta arī vēstures tematikas muzeju, it īpaši Latvijas Okupācijas muzeja, darbība un publiskās aktivitātes, atbalstīti citu vēstures un sociālās atmiņas institūciju pasākumi. Vienlaikus NIPSIPP izvērtējuma rezultāti liecina, ka iedzīvotāju vidū joprojām ir daudz neskaidrību un mītu. Neizdiskutēti un nesapristi vēstures jautājumi rada pamatu sociālajai spriedzei un veido konfliktu potenciālu. Valsts nostāja un regulāra skaidrojoša komunikācija ar sabiedrību par sociālās atmiņas jautājumiem ir svarīgi aspekti izpratnes veidošanai sociālās atmiņas jomā. Iepriekšējā periodā tika uzsākts izskaidrojošais darbs, lai novērstu dezinformācijas plūsmu un nepatiesu mītu izplatīšanu par sarežģītiem vēstures notikumiem, veicot regulāru izpēti un sabiedrības informēšanu. Lai nostiprinātu jau sasniegtos rezultātus vienojošas sociālās atmiņas jomā, kā arī veicinātu piederības sajūtas nostiprināšanos, nākamajā politikas plānošanas posmā ir nepieciešams vērst sabiedrības uzmanību arī uz tādiem vēstures notikumiem un faktiem, kas dažādās sabiedrības grupās tiek vērtēti pozitīvi, piemēram, Satversmes sapulces sasaukšana vai Atmodas laiks. Tādējādi tiktu veicināta arī citu Latvijas

³¹ Rozenvalds J., Zobena A. (red.) (2014) Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes. Zelče V. Latvijas iedzīvotāju sociālās atmiņas kopienas un identitāte, 196.lpp. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Turpmāk – Sociālās atmiņas kopienas.

³² Sociālās atmiņas kopienas, 196.lpp.

valstiskuma vēsturē svarīgu, sociālo atmiņu veidojošu un sabiedrību vienojošu notikumu akcentēšana publiskajā telpā.

Lai uzlabotu izziņas procesu, digitālās tehnoloģijas sniedz interaktīvu veidu sabiedrības, tostarp jauniešu, uzrunāšanai un iesaistīšanai diskusijās par vēsturi un sociālo atmiņu. Nepieciešams veicināt latviešu valodas, kultūras, vēstures iekļaušanos arī digitālo izklaides tehnoloģiju jomā: virtuālajā un papildinātajā realitātē, datorspēlēs. Līdztekus iepriekš minētajam, tas ir viens no vektoriem, kas palīdzēs stiprināt skolēnu, mazākumtautību pārstāvju un trešo valstu pilsoņu Latvijas vēstures zināšanas un apguves iespējas, kā arī kalpos kā instruments nacionālās un reģionālās identitātes saglabāšanai, tai skaitā diasporā.

Papildus iepriekšējā periodā risinātajiem jautājumiem, dienaskārtībā ir ienākuši arī jauni sociālās atmiņas aspekti, kas saistīti ar kultūrvēsturisko novadu un kultūrvēsturiskās identitātes lomu.

2. Rīcības virziens. Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums³³

Iepriekšējā perioda analīze liecina, ka skaitliski mērāmā izteiksmē līdzdalības rādītāji uzlabojas, tomēr kvalitatīvie rādītāji, kas saistīti ar attieksmi pret dažādām norisēm sabiedrībā un prasa emocionālu klātbūtni, piemēram, savstarpējā uzticēšanās, politiskā uzticēšanās, viedoklis par spēju ietekmēt lēmumus, uzlabojas lēni.

Tas nozīmē, ka pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas attīstībā ir nepieciešamas kvalitatīvas izmaiņas un plānotajiem pasākumiem nepieciešams piešķirt noteiktu saturu un mērķtiecību kvalitatīvu izmaiņu virzienā, kas ietver arī pilsoniskās un politiskās līdzdalības, pilsoniskās izglītības un sabiedrības izpratnes par demokrātiskiem procesiem valstī, brīvprātīgā darba, filantropijas un citu svarīgu demokrātisku un sociālu kopienu veicināšanu.

Demokrātijas kultūra³⁴ jeb pilsoniska kultūra nav jauns jēdziens, bet līdz šim pilsoniskās sabiedrības attīstības dokumentos tas nav lietots. Demokrātijas kultūru var definēt kā iedzīvotāju vēlmi un iespējas gan individuāli, gan kopā aktīvi līdzdarboties sabiedrību ietekmējošo jautājumu pārvaldībā. To var skaidrot arī kā valsts autoritātes atzīšanu un ticību politiskās līdzdalības svarīgumam – demokrātiska pārvaldība nav iespējama, ja iedzīvotāji nav informēti par politiskajiem procesiem un paši tajos nav iesaistīti. Demokrātijas kultūras pastāvēšanu iedzīvotājos raksturo pilsoniskās sabiedrības locekļu

³³ “Pilsoniskums ir cilvēka spēja abstrahēties no savām individuālajām interesēm par labu sabiedrības kopīgajam labumam”. Ījabs I. (2012). *Pilsoniskā sabiedrība. Epizodes politiskās domas vēsturē*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 229.lpp.

³⁴ Jēdziens pirmo reizi tika lietots politikas zinātnieku Gabriela Abrahama Almonda (*Gabriel Abraham Almond*) un Sidnija Verbas (*Sidney Verba*) grāmatā „Pilsoniskā kultūra” 1963. gadā. Autori demokrātijas kultūru raksturo ar šādām pazīmēm: lepnums par nāciju; pilsoniska sadarbība un uzticēšanās; pašapziņa un kompetence iesaistīties politikā; vērtīguma piešķiršana līdzdalībai vietējo pašvaldību pasākumos; politiskajās partijās un nevalstiskajās organizācijās; godīga attieksme no valdības institūcijām vai sabiedrības gaidas par to; emocionāla iesaiste (līdzdalība) vēlēšanās; orientācija uz politisko sistēmu gan politikas, gan valdības izpratnē; spēja brīvi un bieži runāt par politiku; tolerance pret opozīcijas partijām; dalība politiskās asociācijās.

aktīvs, efektīvs un ilgstošs ieguldījums kopēja labuma un kolektīvo lēmumu izstrādes attīstībā.³⁵

Mērķtiecīgi un jēgpilni līdzdalības procesi var pozitīvi ietekmēt demokrātijas attīstību. Vienlaikus kvalitātes sasniegšanai nepieciešami resursi, un galvenais resurss, kas nepieciešams gan iedzīvotājiem, gan publiskajai pārvaldei, ir atbilstošas zināšanas, prasmes un attieksmes. Šie resursi spējīgi, praksē ieviešot labas pārvaldības principus, sabiedrībai un publiskajai pārvaldei sadarbojoties kopīgi definētu, vienotu attīstības mērķu, risinājumu un labākas nākotnes vārdā, kā arī nodrošinot pastāvīgu informācijas apmaiņu un iespējas uzlabot sadarbības kvalitāti visos līmeņos.

2.1. Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības kontekstā

Pilsoniskās sabiedrības attīstība ir cieši saistīta ar globālajiem un laikmeta izaicinājumiem³⁶. Lai sabiedrība un indivīds spētu reaģēt uz globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, ir jāpieaug arī iedzīvotāju zināšanām un prasmēm.

Pilsoniskās izglītības uzdevums ir radīt iedzīvotājiem motivāciju līdzdarbībai un veicināt individuālo atbildību par valsts attīstību. Tas ir līdzeklis, kā stiprināt nacionālo un pilsonisko identitāti un izpratni par Latvijas sabiedrības vērtību kopumu. Iedzīvotāju pilsoniskās prasmes tiešs atspoguļojums ir ikdienas praksē pielietotās līdzdalības formas.

„Latvijas iedzīvotāju iesaiste dažādos sabiedriskās un politiskās līdzdalības veidos nav vienmērīga. Lai gan visai liela daļa Latvijas iedzīvotāju nav sabiedriski vai politiski aktīva, tomēr Latvijā nav vērojama arī bezcerīga sabiedriski politiskā apātija. Izaicinājumi ir saistīti galvenokārt ar nevienlīdzīgu pieeju resursiem, kas ir būtiski iesaistei dažādās līdzdalības formās (biedrībās, brīvprātīgajā darbā, lēmumu pieņemšanā u.c.), kā arī ar to, ka dažos potenciāli rezultatīvākajos iesaistes veidos piedalās izteikti zems iedzīvotāju īpatsvars.”³⁷

Piemēram, aplūkojot atsevišķu iesaistes veidu izplatību, secināms, ka pirmajā trijniekā ietilpst naudas ziedošana vai vākšana, petīciju parakstīšana un mēģinājumi pārliecināt līdzpilvēkus balsot noteiktā veidā.

³⁵ <http://fundfordemocraticculture.org/ democratic-culture/>

³⁶ ANO ir identificējusi 22 globālos izaicinājumus, ar kuriem ir jāsaskaras un kuri ir jārisina 21. gadsimta iedzīvotājiem. Nozīmīgākie no šiem izaicinājumiem ir: sabiedrības novecošanās, migrācija un bēgļu krīzes, cilvēktiesību ievērošana, dzimumu līdztības nodrošināšana, klimata pārmaiņas un miera un drošības nodrošināšana. 21. gadsimta izaicinājumi ir tikuši daudzkārt apspriesti. Lai gan tie mēdz pārklāties ar globālajiem izaicinājumiem, ir iespējams izdalīt četras būtiskās izaicinājumu grupas: vides izaicinājumi, kas ietver klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un pieaugošo piesārņojumu; sociālie izaicinājumi, kas ietver nabadzību un sociālo nevienlīdzību un nestabilitāti; ekonomiskie izaicinājumi, kas ietver nevienlīdzīgu resursu pieejamību un ilgtspējīga dzīvesveida trūkumu; drošības izaicinājumi, kas ietver globālā kara draudus, kā arī plašu kodolieroču izplatīšanos pasaulē.

³⁷ Mierīņa I. (red.) (2019). Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2017/2018. Sabiedriskā labuma radīšana un kolektīvo resursu nosargāšana Latvijā. Ņikišins J. Individuālā un kolektīvā iesaiste kopienai un sabiedrībai aktuālo problēmu risināšanā. Rīga, 40.–41.lpp. Turpmāk – Individuālā un kolektīvā iesaiste.

Visretāk īstenotie līdzdalības veidi ir viedokļu paušana medijos, brīvprātīgais darbs vēlēšanu kampaņā un darbošanās kādā iniciatīvas grupā; tie prasa to praktizētājiem salīdzinoši daudz brīvā laika, kā arī izglītību un specifiskas prasmes³⁸. Cilvēku iesaisti dažādās līdzdalības formās ietekmē arī viņu uztvere par iespēju ietekmēt rīcībpolitiku. Saskaņā ar ESS datiem 2015.gadā Latvijā šis rādītājs bija kritiski zems – 1,51 (skalā no 0 līdz 10).

Lai nodrošinātu iedzīvotāju iesaistīšanos valsts procesos, nepieciešams nodrošināt pastāvīgi pieejamu informāciju par demokrātijas un līdzdalības būtību un attīstīt tādas pilsoniskās izglītības un līdzdalības formas, kas atbilst iedzīvotāju resursiem, kā arī ir pielāgotas iedzīvotāju iespējām līdzdarboties.

2.2. Stiprināt pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju, veidojot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu

Pēdējo 10 gadu laikā pilsoniskās sabiedrības jautājumi galvenokārt skatīti un risināti biedrību un nodibinājumu darbības kontekstā. Līdz ar to NVO sektors ir strauji audzis, pēdējo septiņu gadu laikā palielinoties par 50%³⁹, vienlaikus iesaistīto cilvēku skaits biedrībās ir nemainīgi zems – 5,1%⁴⁰ Latvijas iedzīvotāju. Vienlaikus arvien aktuālākas un aktīvākas kļūst neformālas iedzīvotāju iniciatīvas un iesaistīšanās veidi.

Nemot vērā to, ka parasti iedzīvotājiem piederības sajūta vietai pašidentifikācijas skalā atrodas augstu⁴¹, nepieciešams attīstīt līdzdalības formas, kas plānotas un balstītas gan iedzīvotāju vietējā līmeņa vajadzībās, piemēram, apkaimju un kopienu attīstības iniciatīvas atbilstoši dzīves videi – lielās pilsētas, mazpilsētas, lauku teritorijas, gan digitālas līdzdalības risinājumus attālinātas līdzdalības nodrošināšanai, vienlaikus paredzot atbilstošus risinājumus tai sabiedrības daļai, kurai nav pietiekamas digitālas prasmes vai kurai nav pieejama piekļuve tehnoloģijām vai digitālās līdzdalības rīkiem.

Vienlaikus nepieciešams saglabāt un attīstīt arī to potenciālu, kas jau piemīt organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai, mērķtiecīgi un jēgpilni stiprinot gan cilvēkresursu, gan finansiālo kapacitāti. Organizētā pilsoniskā sabiedrība nodrošina plašu interešu aizstāvību un kvalitatīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un politiku veidošanā, uzturot pastāvīgu pilsonisko dialogu ar lēmumu pieņēmējiem. Tai ir būtiska loma sabiedrības spējā būt noturīgai ārkārtas situācijās (valsts drošība, civilā aizsardzība, pandēmijas). Stipra, zinoša un aktīva pilsoniskā sabiedrība ir būtisks demokrātiskas valsts un cilvēka drošumspējas stūrakmens. Pilsoniskās sabiedrības attīstībai nepieciešami pasākumi, kas uzlabo spēju pašorganizēties, mobilizēties un rīkoties atbildīgi.

³⁸ Individuālā un kolektīvā iesaiste, 40.–41.lpp.

³⁹ Valsts ieņēmumu dienesta dati.

⁴⁰ Valsts ieņēmumu dienesta dati.

⁴¹ Rozenvalds J., Zobena A. (red.) (2014). Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes. 315.–361.lpp. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.

Jaunus izaicinājumus rada pieaugošā urbanizācija un lauku teritoriju depopulācija (iztukšošanās), kas aktualizē nepieciešamību ieviest viedās pārvaldības idejas ģeogrāfiski attālinātās teritorijās un mudina attīstīt atbilstošas sociālās inovācijas valsts pārvaldē.

Latvijas lauku teritorijā pēdējās desmitgadēs ir vērojama izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās. Sarūkot iedzīvotāju skaitam, ievērojami pieaug ceļu un sociālās infrastruktūras uzturēšanas un dažādu iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu izmaksas, tādējādi samazinot to pieejamību. Īpaši tas skar sociālās atstumtības riskam pakļautās grupas – cilvēkus ar zemiem ienākumiem, personas ar funkcionēšanas ierobežojumiem, vientuļus pensionārus, daudzbērnu ģimenes. Situāciju vēl vairāk saasina visai izteiktā lauku iedzīvotāju noslāņošana. Pētījumi liecina, ka ievērojamai daļai lauku iedzīvotāju (tie ir gados jaunākie, nodarbinātie, ar augstākiem ienākumiem, mobilitātes iespējām utt.) ir lielākas iespējas dažādus pakalpojumus izmantot ne tikai savā dzīvesvietā, kur tie nav pieejami, vai ir zemas kvalitātes, bet arī tur, kur tie pieejami labākā kvalitātē – bieži vien pat ļoti tālu no dzīvesvietas.⁴² Tāpat jāņem vērā, ka daļa Latvijas valstspiederīgo dzīvo dažādās pasaules valstīs un vēlas aktīvi piedalīties Latvijas attīstības procesos.

Šādas pieejas veidošanā, līdztekus nacionālā līmenī noteiktam regulējumam un politikas pasākumiem, svarīga ir kvalitatīva sadarbība starp pašvaldību un valsts institūcijām un iedzīvotājiem, tostarp jauniešiem. Kvalitātes pamatā ir politikas veidotāju un iedzīvotāju zināšanas par demokrātiju un savstarpēja uzticēšanās, kā arī zināšanas un prasmes savu tiesību aizstāvēšanai diskriminācijas gadījumā un vēlēšanās veidot pilsonisko dialogu. Pilsoniskais dialogs veido saikni starp pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un nodrošina mijiedarbību ar valdību un tās pārstāvjiem, tādējādi veicinot pamattiesību ievērošanu atbilstoši Satversmei un ES Pamattiesību hartai⁴³.

Digitālo prasmju jautājums ieņem būtisku lomu iekļaujošas un pilsoniski aktīvas sabiedrības stiprināšanā, kas līdztekus mainīgajiem sociāli ekonomiskajiem apstākļiem un izaicinājumiem veicinās sabiedrības izaugsmi un spēju pielāgoties esošai situācijai. Vienlaikus digitālo prasmju attīstīšana nodrošina iespēju aktīvi iesaistīties un izteikt viedokli par valsts un pašvaldību institūciju izstrādātajiem attīstības plānošanas dokumentiem.

Vietējā jeb ģeogrāfisko kopienu līmenī galvenie izaicinājumi ir saistīti ar ienākumu nevienlīdzību un augstu nabadzības risku atsevišķām iedzīvotāju grupām, kā arī izteiktu uzticēšanās plaisu starp iedzīvotājiem un valsts pārvaldi vai pašvaldībām, kas veicina negatīvu pašuztveri un atsvešināšanos no politiskajiem procesiem, īpaši, iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem.

⁴² Latvijas Universitātes 74.konference. Sociālās zinātnes. Ilgtspējīgas attīstības sociālā dimensija un sociālā inovācija. Tēžu krājums. (2016). Zobena A. Sociālās inovācijas lauku un reģionālās attīstības kontekstā, 7.lpp.

⁴³ ES Pamattiesību harta.

Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=ES>

Kopienu un apkaimju līmeņa aktivitātes ir iespēja veidot iekļaujošu un atvērtu sabiedrību, kurā tiek cienītas un atbalstītas visu sabiedrības locekļu intereses neatkarīgi no etniskās izcelsmes, tiesiskā statusa, veselības stāvokļa vai citām atšķirībām, kas var vai mēdz kļūt par izstumšanas cēloņiem (atšķirīga attieksme, stereotipi un diskriminācija). Būtiski radīt iedzīvotājiem drošu vidi, kurā tiem nav jābaidās par viedokļa paušanu.

Reģionālās politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam⁴⁴ uzdevums „Plašākas sabiedrības iesaiste reģionālās politikas mērķu sasniegšanā” paredz plašākas sabiedrības, NVO, vietējo sabiedrības grupu un ikviena iedzīvotāja iesaisti teritoriju attīstības jautājumu risināšanā, tai skaitā nodrošinot līdzdalības budžeta ieviešanu pašvaldībās⁴⁵. Plānojot pamatnostādņu aktivitātes, jānodrošina saskaņotība ar Reģionālās politikas pamatnostādņēm.

2.3.Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu

Lai veidotos vienota izpratne par Latvijas valsts pamatiem, demokrātiskas sabiedrības pastāvēšanai un attīstībai nozīmīgām vērtībām un sadarbības principiem, būtiska ir kopēja kvalitatīva informācijas un demokrātisko diskusiju telpa, kura nodrošinātu gan visu sabiedrību aptverošu komunikāciju līdzdalības veicināšanai, gan valsts institūciju iespējas uz klausīt un sazināties ar Latvijas iedzīvotājiem un valstspiederīgajiem ārzemēs, izskaidrojot pieņemtos lēmumus un iniciatīvas.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju strauja attīstība sniedz iespējas virzīties uz viedas un efektīvas pārvaldes modeli. Vienlaikus jāņem vērā, ka iedzīvotāju iespējas un prasmes nepieaug tādā pašā tempā un to attīstībai nepieciešams mērķtiecīgs atbalsts.

No iedzīvotāju prasmēm un iespējām lietot viedos risinājumus lielā mērā būs atkarīga no Rīgas un reģionālajiem centriem attālināto ģeogrāfisko kopienu dzīvotspēja un ekonomiskā izaugsme, kas savukārt ir stimuls iedzīvotāju palikšanai savā dzīvesvietā.

Latvijā darbojas bibliotēku un kultūras centru tīkls, kurā iesaistītais personāls pilda kopienas dzīves katalizatoru funkciju. Institūciju iniciatīvas, kā arī pilsoniskā sabiedrība ir potenciāls, kas var nodrošināt līdzsvaru starp tehnoloģiju attīstību un iedzīvotāju spējām un iespējām to lietot.

Papildus viedo tehnoloģiju pielietojumam pārvaldībā, nozīmīga dimensija ir informācijas telpas drošībai. Informācijas telpā tiek veiktas mērķtiecīgas dezinformācijas un citu valstu propagandas kampaņas ar nolūku ietekmēt

⁴⁴ Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam, apstiprinātas 2019.gada 26.novembrī, MK rīkojums Nr.587 (prot. Nr54 63.§). Pieejamas: <https://likumi.lv/ta/id/310954-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>

⁴⁵ Līdzdalības budžeta ieviešana pašvaldībās, kā arī iedzīvotāju valžu izveide, lai nodrošinātu iedzīvotāju interešu aizstāvību lokālā līmenī ir ietverta likumprojektā „Pašvaldību likums” (Izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē 22.10.2020., VSS-912).

sabiedrisko domu un sabiedrības vērtīborientāciju, demoralizēt sabiedrību, veicināt sabiedrības šķelšanos, mazināt uzticēšanos Latvijas valstij un tās institūcijām, Eiropas Savienībai un Ziemeļatlantijas līguma organizācijai (*North Atlantic Treaty Organization – NATO*). Jāveicina sabiedrības izpratne par dezinformācijas metodēm un noturība pret dezinformācijas ietekmi, pievēršot īpašu uzmanību sabiedrības izglītošanai, lai atšķirtu objektīvu informāciju no dezinformācijas un propagandas, tādā veidā veicinot iedzīvotāju kritisko domāšanu un spēju analizēt, vērtēt un atpazīt pret to īstenotās informatīvās ietekmes aktivitātes. Jāveicina jaunatnes izglītošana medijpratībā, tādējādi ilgtermiņā stiprinot gados jaunākās sabiedrības daļas psiholoģisko noturību pret apdraudējumiem un ļaunprātīgu rīcību informācijas telpā. Vienlaikus jāturpina nodrošināt finansējumu medijpratības veicināšanai Mediju atbalsta fonda ietvaros, tādējādi veicinot sabiedrības izglītošanu medijpratībā, tostarp, dezinformācijas, propagandas un manipulatīvas informācijas atpazīšanai.⁴⁶

3. Rīcības virziens. Integrācija

3.1. Veicināt Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu līdzdalību sabiedrībā

Latvijas iedzīvotāju demogrāfiskais sastāvs ir dinamiski mainīgs lielums un to ietekmē gan dabiskais pieaugums, gan migrācijas procesi. Iedzīvotāju brīva kustība un globalizācija veido jaunu realitāti, kas Latvijas kultūras vidē ienes gan kultūru, gan valodu daudzveidību. Iedzīvotāju aizbraukšana rada darbaspēka deficītu, kas kavē ekonomikas augšupeju, savukārt imigrācijas veicinātā kultūru daudzveidība rada izaicinājumu latviskās kultūrtelpas un nacionālās identitātes vērtību saglabāšanai. Kultūru daudzveidības strauja palielināšanās ir izaicinājums arī saliedētas sabiedrības attīstībai, kam būs nepieciešami elastīgi un inovatīvi risinājumi.

Latvijā arvien biežāk ieceļo to valstu, kas ir ārpus ES un Eiropas Ekonomikas zonas, gan ES un Eiropas Ekonomikas zonas pilsoņi, tai skaitā arī personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Statistiski nozīmīgākie ieceļošanas iemesli ir ģimenes apvienošana, investīcijas, nodarbinātības un mācību uzsākšana. Līdz šim ārvalstu pilsoņu integrācijas pasākumi tika nodrošināti ES finanšu instrumentu ietvaros (Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonds 2007.–2013.gadam, Patvēruma migrācijas un integrācijas fonds 2014.–2020.gadam), kas noteica integrācijas pasākumu mērķauditoriju, ierobežojot to ar pakalpojumu sniegšanu tikai personām, kas ieceļojušas no trešajām valstīm.⁴⁷ Tas nozīmē, ka aktuāls ir jautājums par integrācijas un atbalsta pasākumiem ES un Eiropas Ekonomikas zonas valstu pilsoņiem. Ir nepieciešams veidot tādus atbalsta mehānismus, kas veicina katra sabiedrības jaunpienācēja piekļuvi agrīnajiem integrācijas pasākumiem, sociālo kontaktu veidošanu un attīstību Latvijas sabiedrībā, dažādu speciālistu

⁴⁶ Nacionālās drošības koncepcija (2019). 8. sadaļa.

⁴⁷ Valstis, kas nav Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas valstis.

izglītošanu par starpkultūru komunikācijas jautājumiem, konsultāciju procesa ar jaunpienācējiem pilnveidošanu, kā arī regulāru ārvalstu pilsoņu integrācijas monitoringu.

Lai arī imigrantu integrācijas jautājumi ir ES dalībvalstu kompetence, tomēr ES līmenī kopš 2004.gada tiek izstrādāti vienoti koordinācijas instrumenti, piemēram, ES imigrantu integrācijas pamatprincipi (*Common Basic Principles for integration of third country nationals*), kas joprojām ir aktuāls dokuments un pamats ieteikumiem imigrantu integrācijas jomā. Pamatprincipiem ir rekomendējošs raksturs un tie iesaka svarīgākos jautājumus, kuriem vēlams pievērst īpašu uzmanību, veidojot integrācijas politiku. Neraugoties uz atšķirīgajiem iecelošanas pamatiem, imigrantu iekļaušanās sabiedrībā skar gan saskarsmes jautājumus, gan iekļaušanos izglītībā un darba tirgū, gan piekļuvi veselības un citiem pakalpojumiem. Viens no imigrantu integrācijas pamatprincipiem nosaka, ka „pamatzināšanas vietējās sabiedrības valodas, vēstures un institūciju jomā ir neaizstājami integrācijas faktori; imigrantu sekmīga integrācija ir iespējama tikai tad, ja tiem sniedz iespēju iegūt šīs pamatzināšanas.”⁴⁸

Viens no biežāk minētajiem faktoriem, kas kavē ārvalstu pilsoņu iekļaušanos sabiedrībā, ir latviešu valodas nezināšana. Latviešu valodas apguves mācību organizatoru vērtējumā saglabājas augsts pieprasījums pēc latviešu valodas mācībām. Pieprasījums pēc latviešu valodas kursiem ir ne tikai to trešo valstu pilsoņu vidū, kuri Latvijā ir iebraukuši, salīdzinoši nesen, bet arī to vidū, kuri šeit dzīvo ilgāk par diviem gadiem.

Lai vienlaikus nodrošinātu ārvalstu pilsoņu integrāciju un saliedētas sabiedrības veidošanos, nepieciešama sistēmiska pieeja, kas nodrošina gan valodas apguvi, gan rada motivējošu vidi tās lietošanai, gan sniedz informāciju un zināšanas par Latvijas vēsturi, demokrātijas vērtībām, kā arī tradīcijām un latvisko kultūras telpu, tādējādi palīdzot iekļauties un piedalīties sabiedrības dzīvē.

3.2. Sekmēt iedzīvotāju izpratni par sabiedrības daudzveidību, mazinot negatīvos stereotipus balstītu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām

Saliedētas sabiedrības veidošanās ir atkarīga ne tikai no valsts institūciju izveidotām atbalsta programmām un līdzdalības instrumentiem, bet arī no cilvēku savstarpējām attiecībām un cieņas pret līdzcilvēkiem, kas balstīta izpratnē par sabiedrības daudzveidību visās tās dimensijās.

Risks saliedētas sabiedrības attīstībai ir arī manipulācijas risks, kas sabiedrību pakļauj stereotipu varai, tādējādi novedot pat līdz diskriminācijai. Lai

⁴⁸ COM(2005) 389 galīgā redakcija. Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai. Kopīgā integrācijas programma – Ietvars trešo valstu pilsoņu integrācijai Eiropas Savienībā.

novērstu diskriminācijas riskus, ir nepieciešams vairot sabiedrības izpratni par daudzveidību, kā arī stiprināt starpgrupu un starpetniskās komunikācijas prasmes.⁴⁹ Lielākais spriedzes risks Latvijā identificēts starp bagātiem un trūcīgiem cilvēkiem (4,4) un dažādu tautību cilvēkiem (4,1)⁵⁰. Līdz ar to, līdztekus ienākumu nevienlīdzības un atstumtības jautājumu risināšanai, uzmanība jāpievērš starpetniskajām attiecībām un mazākumtautību līdzdalībai.

Vienlaikus jāņem vērā, ka iespēju nevienlīdzība var būt saistīta ar vēl virkni citu dažādu aspektu – dzīves vietu un vidi, pakalpojumu pieejamību, bioloģiskas dabas aspektiem (dzimums, vecums, invaliditāte, funkcionēšanas ierobežojumi, ārējais izskats u.c.) un citiem, kas var kļūt par cēloni nepamatoti atšķirīgai attieksmei un ierobežojumiem pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē.

Latvijas sabiedrībā vēsturiski līdzās latviešiem dzīvojušas mazākumtautības, tostarp romi. Mazākumtautību tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību ir noteiktas Latvijas Republikas Satversmē (114.pants). Latvijas kultūrtelpas unikalitātes saglabāšana un attīstība visā tās daudzveidībā ir bijusi valsts prioritāte kopš neatkarības atjaunošanas. 1995.gadā Latvija parakstīja Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību⁵¹. Saskaņā ar likuma „Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību” 2.pantu termins „nacionālās minoritātes”, kas nav definēts Konvencijā, Konvencijas izpratnē nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu. Saskaņā ar Latvijas Republikas deklarācijā par Konvencijā sniegto nacionālās minoritātes definīciju, personas, kuras nav Latvijas vai citas valsts pilsoņi, bet pastāvīgi un legāli dzīvo Latvijā, nepieder nacionālajai minoritātei. Tomēr, personas, kuras sevi identificē ar šai definīcijai atbilstošu nacionālo minoritāti, var izmantot Konvencijā paredzētās tiesības, ja vien likums nenosaka izņēmumus.

Rīcības virzienu uzdevumi, to izpildes termiņš un atbildīgā/līdzatbildīgā institūcija

Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu (PR) un rezultatīvo rādītāju (RR)
1. Rīcības virziens. Nacionālā identitāte un piederība					
1.1.	Stiprināt valstiskuma apziņu un piederības	30.12.2027.	KM	VK, SIF	1.1.

⁴⁹ NAP2027, 85-87.lpp.

⁵⁰ Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam vidustērmiņa izvērtējums.

⁵¹ Likums “Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību”, pieņemts Saeimā 2005. gada 26. maijā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/109252-par-visparejo-konvenciju-par-nacionalo-minoritasu-aizsardzibu>

	sajūtu Latvijai (NAP2027 [406])				
1.2.	Veicināt latviešu valodas kā sabiedrību vienojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā (NAP2027 [406]; [409])	30.12.2027.	IZM	KM, SIF	1.2.
1.3.	Veicināt vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanos sabiedrībā (NAP2027 [406])	30.12.2027.	KM	VK	1.1.
2. Rīcības virziens. Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums					
2.1.	Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības kontekstā (NAP2027 [407]; [426])	30.12.2027.	KM	VK, SIF, IZM	2.3. 2.5. 2.6. 2.7.
2.2.	Stiprināt pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju, veidojot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu (NAP2027 [407])	30.12.2027.	KM	VK, TM, IZM, SIF	2.1. 2.2. 2.3. 2.7. 2.8. 2.9.
2.3.	Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu (NAP2027 [409] [411])	30.12.2027.	KM	IZM, VK, NEPLP	2.4. 2.10.
3. Rīcības virziens. Integrācija.					
3.1.	Veicināt Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu līdzdalību sabiedrībā (NAP2027 [407])	30.12.2027.	KM	IeM, SIF	3.1.
3.2.	Sekmēt iedzīvotāju izpratni par sabiedrības daudzveidību, mazinot	30.12.2027.	KM	SIF	3.1.

	negatīvos stereotipos balstītu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām (NAP2027 [408])				
--	--	--	--	--	--

V Indikatīvs ietekmes novērtējums uz valsts un pašvaldību budžetiem

Uzdevums	Plānotais finansējums			Nepieciešamais papildu finansējums ⁵²						
	2020	2021	2022	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Finansējums kopā	3 407 209	2 464 221	2 611 395	1 275 645	3 611 341	5 515 841	6 677 588	6 677 588	6 677 587	6 677 588
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	3 407 209	2 464 221	2 611 395	1 275 645	3 611 341	5 515 841	6 677 588	6 677 588	6 677 587	6 677 588
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	1 853 457	1 832 232	2 132 392	0	1 058 424	1 098 424	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	2 552 917	4 417 417	4 402 417	4 402 417	4 402 417	4 402 418

⁵² Pamatnostādņu īstenošanai papildu nepieciešamais valsts budžeta finansējums ir indikatīvs, kas tiks precizēts likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam izstrādes procesā, iesniedzot prioritāro pasākumu pieteikumus, kuriem tiks pievienoti attiecīgie detalizētie aprēķini.

Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	3 407 209	2 464 221	2 611 395	1 275 645	3 611 341	5 515 841	6 677 588	6 677 588	6 677 587	6 677 588
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 853 457	1 832 232	2 132 392	0	1 058 424	1 098 424	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	2 552 917	4 417 417	4 402 417	4 402 417	4 402 417	4 402 418
22. Kultūras ministrija	3 407 209	2 464 221	2 611 395	1 275 645	3 611 341	5 515 841	6 677 588	6 677 588	6 677 587	6 677 588
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 853 457	1 832 232	2 132 392	0	1 058 424	1 098 424	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	2 552 917	4 417 417	4 402 417	4 402 417	4 402 417	4 402 418
1. Rīcības virzieni. Nacionālā identitāte un piederība.										

Finansējums kopā	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0

īstenošana										
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	300 570	203 967	203 967	0	0	0	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1.uzdevums. Stiprināt valsts kuma apziņu un piederības sajūtu Latvijai										
Finansējums kopā	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
Pašvaldību budžets										

Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPA:	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0

– ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	133 570	37 000	37 000	0	0	0	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2. uzdevums. Veicināt latviešu valodas kā sabiedrību veidojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā										
Finansējums kopā	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
Pašvaldību budžets										

Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0

– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	43 000	42 967	42 967	0	0	0	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3. uzdevums. Veicināt vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanos sabiedrībā.										
Finansējums kopā	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
Pašvaldību budžets										

Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0

– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	124 000	124 000	124 000	0	0	0	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Rīcības virziens. Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums										
Finansējums kopā	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	3 081 549	3 081 549	4 344 561	4 344 561	4 344 560	4 344 560
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	3 081 549	3 081 549	4 344 561	4 344 561	4 344 560	4 344 560
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	1 012 159	1 012 159	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	3 081 549	3 081 549	4 344 561	4 344 561	4 344 560	4 344 560
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	1 012 159	1 012 159	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390

22. Kultūras ministrija	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	3 081 549	3 081 549	4 344 561	4 344 561	4 344 560	4 344 560
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 410 887	1 526 425	1 826 425	0	1 012 159	1 012 159	2 275 171	2 275 171	2 275 170	2 275 170
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
2.1. uzdevums. Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības ietvaros										
Finansējums kopā	30 000	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										

Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	30 000	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	30 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	30 000	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
– valsts pamatfunkciju īstenošana	30 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390

22. Kultūras ministrija	30 000	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
– valsts pamatfunkciju īstenošana	30 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390	2 069 390
2.2. uzdevums. Stiprināt pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju, veidojot pilsonisku kultūru un attīstot iekļaujošu pilsoniskumu										
Finansējums kopā	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920

likums, kopā										
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

22. Kultūras ministrija	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
– valsts pamatfunkciju īstenošana	1 354 462	1 500 000	1 800 000	0	857 159	857 159	2 133 921	2 133 921	2 133 920	2 133 920
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3. uzdevums. Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu										
Finansējums kopā	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250

tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250
– valsts pamatfunkciju īstenošana	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250

– valsts pamatfunkciju īstenošana	26 425	26 425	26 425	0	155 000	155 000	141 250	141 250	141 250	141 250
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Rīcības virziens. Integrācija.										
Finansējums kopā	1 695 752	733 829	581 003	1 275 645	529 792	2 434 292	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	1 695 752	733 829	581 003	1 275 645	529 792	2 434 292	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0

Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	483 527	2 348 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	1 695 752	733 829	581 003	1 275 645	529 792	2 434 292	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
– valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	483 527	2 348 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
22. Kultūras ministrija	1 695 752	733 829	581 003	1 275 645	529 792	2 434 292	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
– valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0

– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana**	1 553 752	631 989	479 003	1 275 645	483 527	2 348 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
3.1. uzdevums. Veicināt Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu līdzdalību sabiedrībā										
Finansējums kopā	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
tajā skaitā*:										
valsts pamatfunkciju īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
– valsts pamatfunkciju īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
22. Kultūras ministrija	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
– valsts pamatfunkciju īstenošana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	1 453 433	620 802	479 003	1 130 343	454 521	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 027	2 333 028
3.2. uzdevums. Sekmēt iedzīvotāju izpratni par sabiedrības daudzveidību, mazinot negatīvos stereotipos balstītu attieksmi pret dažādām sabiedrības grupām										
Finansējums kopā	242 319	113 027	102 000	145 302	75 271	101 265	0	0	0	0
Pašvaldību budžets										
Privātais sektors										
Publiski atvasināto personu (izņemot pašvaldības) budžets										
Vidēja termiņa budžeta ietvara likums, kopā	242 319	113 027	102 000	145 302	75 271	101 265	0	0	0	0
tajā skaitā*:										

valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0
Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	100 319	11 187	0	145 302	29 006	15 000	0	0	0	0
Informatīvi										
Sadalījumā pa budžeta resoriem										
KOPĀ:	242 319	113 027	102 000	145 302	75 271	101 265	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0
– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	100 319	11 187	0	145 302	29 006	15 000	0	0	0	0
22. Kultūras ministrija	242 319	113 027	102 000	145 302	75 271	101 265	0	0	0	0
– valsts pamatfunkciju īstenošana	142 000	101 840	102 000	0	46 265	86 265	0	0	0	0

– Eiropas Savienības politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu un pasākumu īstenošana	100 319	11 187	0	145 302	29 006	15 000	0	0	0	0
---	---------	--------	---	---------	--------	--------	---	---	---	---

Detalizēts situācijas apraksts

I Politikas plānošana, ieviešanas koordinācija un uzraudzība

Sabiedrības integrācijas funkcija ir viena no Kultūras ministrijas kompetencēm kopš 2011.gada, kad šī funkcija tika pārņemta no Tieslietu ministrijas. MK 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.241 „Kultūras ministrijas nolikums” 4.7.¹ punkts nosaka Kultūras ministrijas (turpmāk – KM) funkciju izstrādāt valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā. Šo noteikumu 5.1.⁶ un 5.1.⁸ punkts nosaka, lai nodrošinātu funkciju izpildi, KM īsteno valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā, sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un starpkultūru dialogu, kā arī īsteno Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda pārraudzību.

2011.gadā KM izstrādāja Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam (turpmāk – NIPSIPP), kas tika apstiprinātas ar MK 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542.

NIPSIPP īstenošana tika plānota trijos virzienos:

1) rīcības virziens „**Pilsoniskā sabiedrība un integrācija**” ar apakšmērķiem: attīstīt pilsonisko izglītību, izmantojot formālās un neformālās izglītības metodes; stiprināt tradicionālās un netradicionālās pilsoniskās līdzdalības formas; veicināt sociāli atstumto grupu iekļaušanos sabiedrībā un novērst diskrimināciju; stiprināt kvalitatīvu, demokrātisku informācijas telpu un palielināt plašsaziņas līdzekļu lomu integrācijā;

2) rīcības virziens „**Nacionālā identitāte: valoda un kultūrtelpa**” ar apakšmērķiem: nodrošināt latviešu valodas lietošanu Latvijas publiskajā telpā, nostiprināt latviešu valodas prasmes ārvalstīs dzīvojošiem latviešiem, mazākumtautībām, nepilsoņiem, jaunajiem imigrantiem; nostiprināt latvisko kultūrtelpu kā sabiedrību saliedējošu pamatu un veicināt piederību kultūrtelpai lokālajā, nacionālajā un Eiropas līmenī; nostiprināt ārvalstīs dzīvojošo latviešu latvisko identitāti un piederību Latvijai;

3) rīcības virziens „**Saliedēta sociālā atmiņa**” ar apakšmērķiem: nostiprināt uz patiesiem faktiem balstītu un demokrātiskām vērtībām atbilstošu izpratni par Otro pasaules karu, kā arī padomju un nacistu okupāciju Latvijā; veicināt Latvijas lokālās un eiropiskās vēstures apzināšanu, izpēti un izpratni.

Sabiedrības integrācijas politika ir izteikti **horizontāla** un skar tādas jomas kā pilsoniskā sabiedrība un demokrātija, izglītība un zinātne, kultūra, mediju politika, valodas politika, iekšlietas, reģionālā politika, valsts aizsardzība u.c.

Lai uzraudzītu un koordinētu NIPSIPP īstenošanas gaitu, tika izveidota **Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas**

pamatnostādņu īstenošanas uzraudzības padome (turpmāk – NIPSIPP padome), NIPSIPP padomes nolikums apstiprināts ar MK 2012.gada 13.novembra noteikumiem Nr.764 „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu īstenošanas uzraudzības padomes nolikums”. NIPSIPP padomes sastāvā ir pārstāvētas šādas institūcijas: Kultūras ministrija, Tieslietu ministrija, Finanšu ministrija, Aizsardzības ministrija, Labklājības ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Iekšlietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Ārlietu ministrija un Satiksmes ministrija; Ministru prezidenta birojs; Valsts kanceleja; Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome; Sabiedrības integrācijas fonds; Latvijas Darba devēju konfederācija; Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība; Latvijas Universitāte; biedrības „Laiks kultūrai” „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, „Latvijas Pilsoniskā alianse” un Pasaules brīvo latviešu apvienība”. Padomes funkcijas ir: 1) nodrošināt NIPSIPP īstenošanas uzraudzību; 2) veicināt valsts pārvaldes un citu iesaistīto institūciju sadarbību NIPSIPP īstenošanā.

NIPSIPP padome ir bijusi iesaistīta arī Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam (turpmāk – Pamatnostādnes 2021.–2027.gadam) izstrādes procesā. Nākamajā plānošanas periodā Pamatnostādņu 2021.–2027.gadam uzraudzības un koordinācijas funkcijas nodrošinās starpinstitucionāla padome, aktualizējot līdzšinējo nolikumu un dienaskārtību.

Nākamā politikas plānošanas perioda pamatnostādņu īstenošanai tiks izstrādāti un īstenoti divi plāni – 2021.–2023.gadam un 2024.–2027.gadam. Savukārt, lai noteiktu īstenoto pasākumu efektivitāti, tiks izstrādāta jauna politikas novērtēšanas sistēma.

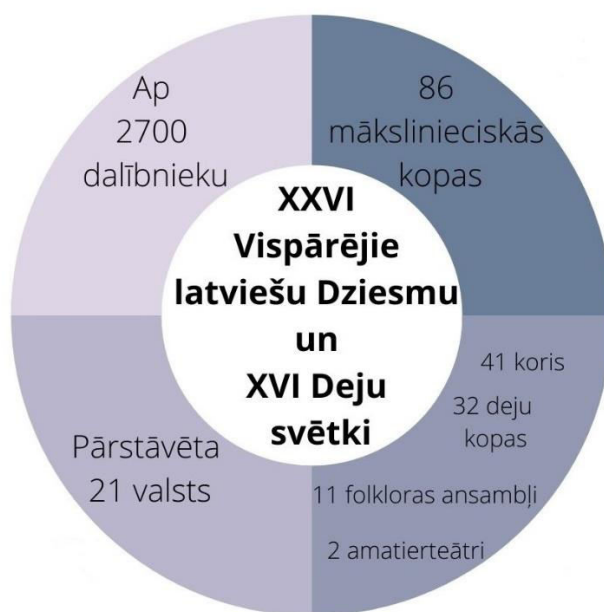
II Sasniegtais nacionālās identitātes jomā

Nacionālās identitātes jomā pasākumi iepriekšējā periodā galvenokārt tika vērsti uz nacionālās identitātes un piederības sajūtas stiprināšanu diasporā, kā arī mazākumtautību, tostarp romu, kultūras savpatnības saglabāšanu un attīstību. Kopš 2016.gada nozīmīga loma nacionālās identitātes stiprināšanā ir bijusi Latvijas valsts simtgades pasākumiem.

Atbalsts diasporai

Kopš 2012.gada, kad tika uzsākta NIPSIPP īstenošana, diasporas jautājumi tika skatīti NIPSIPP īstenošanas kontekstā, un KM bija galvenais šo jautājumu virzītājs, koordinators un organizators. 2013.gadā diasporas jautājumu koordinācijai pie NIPSIPP padomes tika izveidota diasporas jautājumu darba grupa, kuru sadarbībā ar KM vadīja Ārlietu ministrija.

No pasākumu viedokļa raugoties, secināms, ka daudzi pasākumi ir bijuši vērsti uz diasporas saiknes stiprināšanu ar Latviju. Šāda pieeja bijusi saistīta ar finanšu resursu pieejamību un šī virziena kā jauna politikas dienaskārtības jautājuma attīstību. Līdz ar to strauji paplašinājusies sadarbība ar diasporu – pieaudzis diasporas organizāciju, kas ir ieinteresētas sadarboties dažādās jomās ar Latviju, skaits, būtiski pieaudzis nedēļas nogales skolu skaits, palielinājusies diasporas līdzdalība vēlēšanās, iesaiste kultūras un citās aktivitātēs.

1.attēls. Diasporas māksliniecisko kolektīvu dalība 2018.gada XXVI Vispārējos latviešu Dziesmu un XVI Deju svētkos Latvijā.

KM nodrošināja pastāvīgu atbalstu diasporas projektiem, kuru mērķis ir ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu piederības apziņas stiprināšana, tai skaitā atbalstot pasākumus Dziesmu un deju svētku tradīcijas stiprināšanai, vairākpaaudžu ģimeņu saietus un jauniešu nometnes, lasīšanas veicināšanas programmas „Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” aktivitātes, latviešu jauniešu prakses darbu Latvijā u.c. diasporas iniciatīvas.

2.attēls. Vairākpaaudžu ģimeņu 3x3 saietu dinamika.

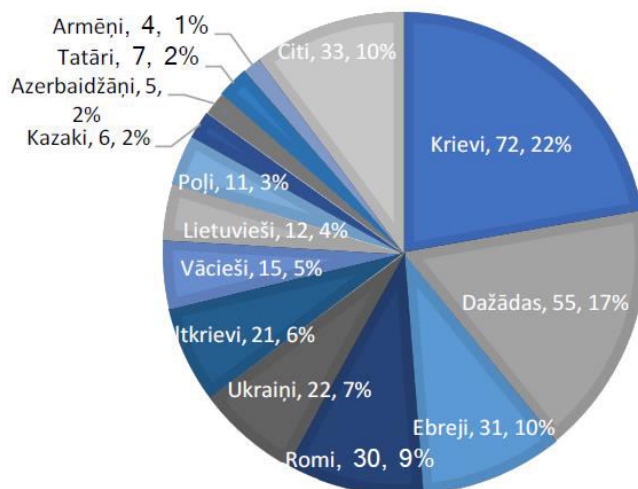
No 2011.–2018.gadam regulāri tika organizēta konference „Latvieši pasaulē – piederīgi Latvijai” un tā ir bijusi platforma, lai runātu par diasporai nozīmīgiem jautājumiem, skaidrotu un uzsvērtu to aktualitāti. Konferencēs ietvaros tika uzturēts konsekvents dialogs ar ekspertiem, diasporas pārstāvjiem, ieinteresētajām personām un institūcijām, tādējādi radot izpratni, ka ar diasporu saistīti jautājumi attiecas ne tikai uz KM un pašu diasporu, bet, ka katrai institūcijai ir sava loma šīs politikas attīstībā un īstenošanā. Šobrīd diasporas politika kļuvusi par patstāvīgu jomu, kuru regulē „Diasporas likums”.

Atbalsts mazākumtautībām

Mazākumtautības un to kultūra ir neatņemama un svarīga Latvijas sabiedrības un kultūrtelpas sastāvdaļa. Tām ir atšķirīga vēsture, pārstāvju skaits un situācija ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā. Mazākumtautību tiesības garantē Satversme, un tām tiek sniegts daudzpusīgs valsts atbalsts izglītības, tradicionālās kultūras saglabāšanas un attīstības jomā.

Lielākās mazākumtautību kopienas ir apvienojušās biedrībās un veido aktīvu iedzīvotāju daļu, kas rūpējas par savas kultūras saglabāšanu un attīstību.

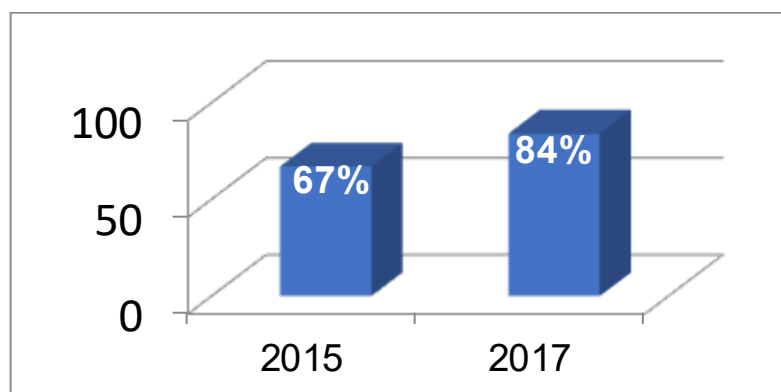
Pētījums par mazākumtautību līdzdalību¹ liecina, ka biedrībās iesaistītie mazākumtautību pārstāvji ir labāk informēti un lojālāki Latvijas valstij.

3.attēls. Visu reģistrēto mazākumtautību nevalstisko organizāciju sadalījums pēc to pārstāvētās tautības (%)

Avots: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2017.

Apzinoties un izprotot kultūras piederību, veidojas individuālā, kopienas, tautas un nacionālā identitāte. Atbalsts mazākumtautību biedrībām ir ļāvis nozīmīgi uzlabot piederības rādītājus. Salīdzinot ar 2015.gadu, ievērojami palielinājusies mazākumtautību pārstāvju piederības sajūta Latvijai. Saskaņā ar 2017.gadā veikto pētījumu 84% mazākumtautību pārstāvju jūtas cieši vai ļoti cieši saistīti ar Latviju².

4.attēls. Mazākumtautību pārstāvju piederības sajūta Latvijai: cieši vai ļoti cieši saistīti ar Latviju

Avots: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2017.

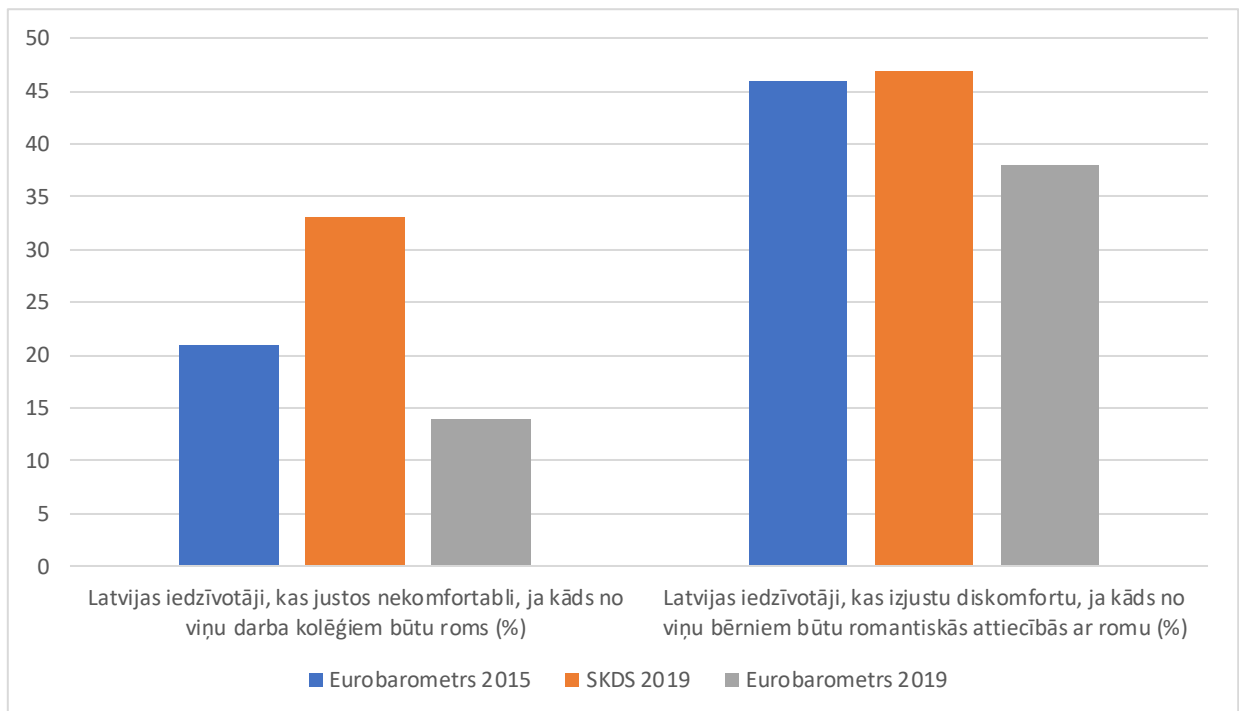
Kopš 2012.gada KM sadarbībā ar līdzatbildīgajām ministrijām, īsteno ES vadlīnijām un ieteikumiem atbilstošu nacionālās politikas pasākumu kopumu romu integrācijai. Savukārt kopš 2016.gada, lai veicinātu dialogu starp romu

¹ Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts (2017). Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā. Rīga. Turpmāk – Mazākumtautību līdzdalība 2017.

² Mazākumtautību līdzdalība 2017.

kopienu, vietējo pašvaldību, nozaru ministriju un to iestāžu pārstāvjiem, kā arī attīstītu efektīvu romu integrācijas politikas koordinācijas procesu nacionālajā līmenī, KM ar Eiropas Komisijas atbalstu īsteno projektus „Latvijas romu platforma” (turpmāk – projekti).

Uz 2020.gada 1.janvāri Latvijā ir reģistrēti 6892 romu tautības cilvēki, 95,5% no tiem ir Latvijas pilsoņi³. Viens no galvenajiem NIPSIPP īstenošanas periodā sasniedzamajiem mērķiem bija: „Veicināt iecietību un sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu integrāciju sabiedrībā”. Kā liecina 2019.gadā veiktās Eiroparometra aptaujas dati par diskrimināciju Eiropas Savienībā, 35 % Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka diskriminācija pret romu tautības cilvēkiem ir izplatīta.

5.attēls. Sabiedrības attieksme pret romu tautības cilvēkiem.

KM īstenotie projekti romu integrācijas jomā:

- uzlabo sadarbību un dialogu starp ministriju un pašvaldību speciālistiem un romiem;
- atbalsta iesaistīto pušu savstarpēju mācīšanos un labās prakses apmaiņu;
- paaugstina sabiedrības izpratni par romu kultūru, vēsturi, tostarp par romu genocīdu II Pasaules kara laikā;
- veicina romu pārstāvju līdzdalību romu integrācijas politikas īstenošanā.

³ Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (2020). Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD_2020.pdf

KM ir regulāri nodrošinājusi atbalstu gan mazākumtautību pilsoniskajai līdzdalībai, gan kultūras savpatnības saglabāšanai un attīstībai. Kopumā mazākumtautību atbalstam ik gadu tiek nodrošināti vismaz 20% no KM valsts budžeta līdzekļiem, kas paredzēti sabiedrības integrācijai. NIPSIPP īstenošanas periodā dažāda veida mazākumtautību pasākumos iesaistījušies ap 30 000 dalībnieku.

Atbalsts mazākumtautībām un sadarbība ar to organizācijām devusi pozitīvus rezultātus:

- uzlabojies mazākumtautību pārstāvju viedoklis par iespējām attīstīt savu valodu un kultūru Latvijā – ja 2015.gadā pozitīvs vērtējums bija 24% mazākumtautību pārstāvju⁴, tad 2017.gadā šāds vērtējums bija 36% cittautiešu⁵.
- 2016.gadā 65% aptaujāto mazākumtautību pārstāvju uzskatīja sevi par Latvijas patriotiem, 75% no tiem bija NVO biedri.⁶
- pieaudzis mazākumtautību pārstāvju skaits, kas lepojas, ka ir Latvijas pilsonis/iedzīvotājs. 2017.gadā 59% mazākumtautību iedzīvotāju lepojās ar to, ka ir Latvijas iedzīvotāji⁷ (2015.g. – 44%⁸).
- pieaug iedzīvotāju skaits, kas latviešu valodu apgūst neformālajā vidē – saziņā ar draugiem (43%), kolēģiem (41%), kā arī runājot latviski ikdienā dažādās sadzīves situācijās (47%).⁹
- pieaugusi mazākumtautību interese par līdzdalību Dziesmu un deju svētkos – XXIV Vispārējos latviešu Dziesmu un XIV Deju svētkos 2008.gadā piedalījās 52 mazākumtautību kolektīvi, bet XXVI Vispārējos latviešu Dziesmu un XVI Deju svētkos 2018.gadā piedalījās 81 mazākumtautību kolektīvs ar kopumā 1200 dalībniekiem.
- mazākumtautību vidū arvien vairāk svin Latvijas valsts svētkus – ja 2015.gadā Latvijas Republikas proklamēšanas dienu 18. novembrī svinēja 46% mazākumtautību pārstāvju¹⁰, tad 2017.gadā šos svētkus svinēja jau 52% cittautiešu¹¹.
- palielinājies arī to mazākumtautību iedzīvotāju skaits, kuriem ir pozitīva attieksme pret runāšanu latviešu valodā – 2017.gadā 46% aptaujāto mazākumtautību respondentu labprāt runā latviešu valodā, bet 31% attieksme pret to ir neitrāla.¹²

⁴ Nodibinājums „Baltijas Sociālo zinātņu institūts” (2015). Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā. Rīga. Turpmāk - Mazākumtautību līdzdalība 2015.

⁵ Mazākumtautību līdzdalība 2017.

⁶ SKDS (2016). Pētījums par mazākumtautību piederību.

⁷ Mazākumtautību līdzdalība 2017.

⁸ Mazākumtautību līdzdalība 2015.

⁹ Latviešu valodas aģentūra (2016). Latviešu valodas situācija 2010.–2015. Rīga. Turpmāk – Latviešu valodas situācija.

¹⁰ Turpat.

¹¹ Mazākumtautību līdzdalība 2017.

¹² Turpat.

Latvijas valsts simtgades pasākumi

Latvijas valsts simtgades svinību virsmērķis ir stiprināt Latvijas sabiedrības valstsgribu, piederības sajūtu valstij un mīlestību pret zemi, rosinot pašorganizējošus procesus un sadarbību.

Atbilstoši izvirzītajam Latvijas valsts simtgades svinību virsmērķim tika izveidota un līdz 2021.gadam tiks īstenota Latvijas valsts simtgades pasākumu programma, nosakot šādus sasniedzamos mērķus:

- 1) stiprināt valstiskuma apziņu, aktualizēt Latvijas valstiskuma vēsturi, godinot valsts dibinātājus un pieminot notikumus, kas ietekmējuši Latvijas valsts izveidi, tādējādi nostiprinot izpratni par Latvijas valstiskumu kā likumsakarīgu ilgstošas attīstības rezultātu;
- 2) apliecināt Latvijas kā nacionālas un eiropiskas 21.gadsimta valsts vērtības;
- 3) cildināt Latvijas dabas skaistumu, kultūras daudzveidību un latviešu valodu;
- 4) daudzināt Latvijas cilvēku talantus, izcilību, uzņēmīgumu un sasniegumus;
- 5) modināt sabiedrībā atbildības ētiku, atbildības uzņemšanos par sevi, savu ģimeni, kopienu un valsti;
- 6) stiprināt jauniešu radošo iniciatīvu un piederības sajūtu Latvijai;
- 7) radīt paliekošas 21.gadsimta Latvijas vērtības, simbolus un jaunrades darbus;
- 8) vēstīt par Latviju kā aktīvu un atbildīgu starptautisko un starpkultūru attiecību veidotāju;
- 9) Latvijas valsts simtgade ir veidota kā atvērts ietvars sabiedrības iesaistei, mudinot iedzīvotājus, organizācijas un uzņēmējus dot ieguldījumu stiprākai Latvijai nākamajā simtgadē.

Latvijas valsts simtgades pasākumu programmu veido MK informatīvā ziņojuma „Par Latvijas valsts simtgades svinību pasākumu plānu 2017.–2021.gadam” (izskatīts MK 2016.gada 13.decembra sēdē (prot. Nr.68 69.§)) plānotie pasākumi, kā arī citas pašvaldību, nevalstisko organizāciju, komersantu un privātpersonu iniciatīvas. Aicinājums veikt notikumus Latvijas valsts simtgadei guva plašu rezonansi, un 2017.–2018.gadā Latvijas valsts simtgades programmas notikumu skaits dubultojās. Rezultāti rāda, ka pirmajā Latvijas valsts simtgades programmas īstenošanas gadā (2017.gadā) tika sasniegti nospraustie mērķi – pieauga iedzīvotāju piederības sajūta savai valstij un kopienai, aktivizējās līdzdalība un sadarbība.¹³

Latvijas valsts simtgades programma ir motivējusi vairāk nekā pusi Latvijas iedzīvotāju apņemties un īstenot kādu ieceri par godu valsts jubilejai. Jautāti, vai viņiem ir personīga apņemšanās, ko vēlas īstenot līdz Latvijas valsts

¹³ SIA Kantar TNS (2018). Kādas vērtības stiprina sabiedrībā saliedētību? Kantar TNS 2014.–2018. gados veikto pētījumu galvenās atziņas. Rīga.

simtgadei, 17% respondentu atbildēja, ka plāno uzlabot savu dzīves telpu, 14% norādīja, ka viņiem ir īpašas apņemšanās saistībā ar personīgo dzīvi vai veselību, bet 11% minēja, ka vēlas izzināt Latviju un tās kultūru. Tāpat iedzīvotāji vēlas veikt pārmaiņas karjerā, uzsākt jaunas mācības, izpētīt savas dzimtas vēsturi.¹⁴

SIA „Kantar TNS” veiktie pētījumi kopš 2014.gada uzrāda tendenci, ka sabiedrībā aktualizējas vajadzība pēc sabiedrības saliedētības, pieaug vēlme dzīvot sabiedrībā, kurā valda savstarpējā sapratne un iecietība. 2017.gada nogalē šo vērtību par būtisku atzina 37% iedzīvotāju, gada laikā uzrādot 10% pieaugumu. Pētījuma rezultāti apliecina, ka neatkarīgi no vecuma grupas vai tautības, cilvēki Latvijā visaugstāk novērtē Latvijas dabu, kultūrvēsturisko mantojumu, novadus, tradīcijas, tīru un labiekārtotu vidi.

Vienojša sociālā atmiņa

Latviju vēsturiski ir ietekmējuši daudzi ar ģeopolitiku saistīti notikumi. It sevišķi 20.gadsimta norises un to interpretācija joprojām ir spēcīgs rīks, ar kura palīdzību var ietekmēt sabiedrības uzskatus. Tāpēc atbalsts vienojošas sociālās atmiņas stiprināšanai NIPSIPP īstenošanas periodā ir bijis ļoti būtisks. Par galveno mērķi šajā periodā tika noteikta izpratnes par Otro pasaules karu un padomju un nacistu okupāciju Latvijā nostiprināšana, kas balstīta zinātniskos faktos un atbilst demokrātiskām vērtībām.

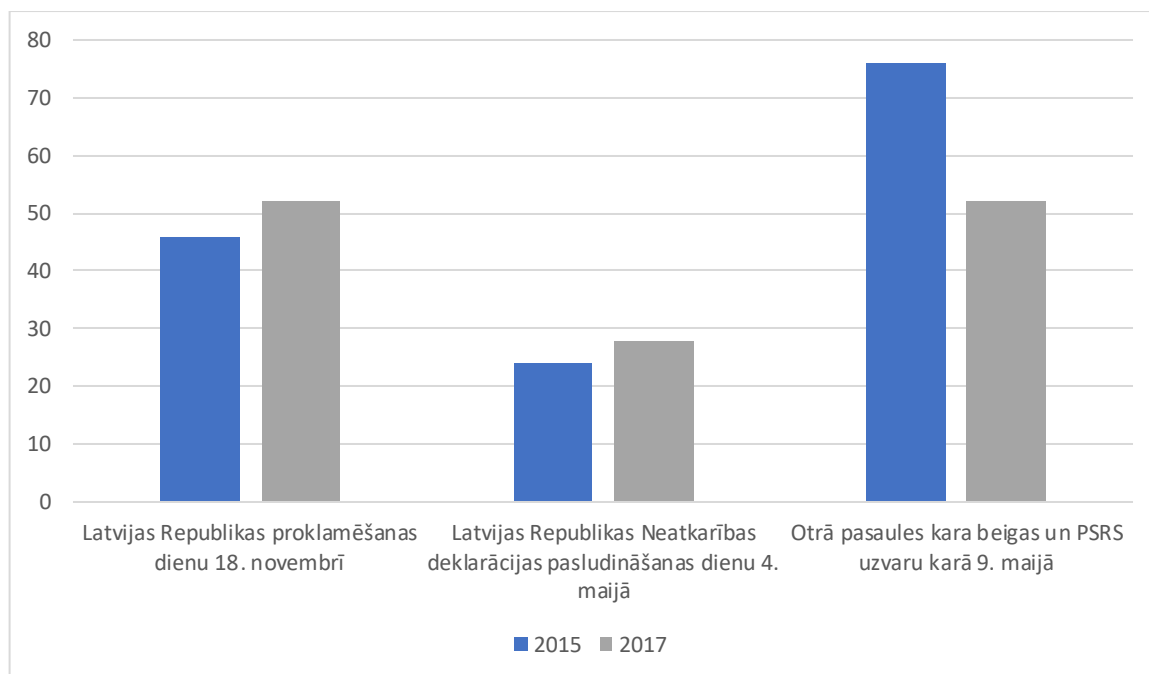
Sociālās atmiņas jomā atmiņas institūcijas, pētniecības institūcijas un NVO ir īstenojušas pasākumus skolēnu un jauniešu zināšanu paplašināšanai par Latvijas neatkarības un okupāciju laiku vēsturi. Latvijas Okupācijas muzejs ir izstrādājis metodiku nodarbībām „Latvijas vēstures mantojums. Pagātne. Šodienas.”, kuru ietvaros tiek izmantota dokumentālā filma „Pretrunīgā vēsture”¹⁵ un rīkotas diskusijas par Latviju Otrajā pasaules karā; divos pedagogu apmācību semināros darbam ar šo metodiku un tematiku piedalījās 46 pedagogi no visas Latvijas. Visu Latvijas reģionu izglītības iestādēs notikušas 35 izbraukuma nodarbības „Latvijas Republikas dibināšana un neatkarības atjaunošana” un tajās ir piedalījušies vairāk kā 2000 izglītojamo. Latvijas Okupācijas muzeja mājaslapā ir izveidota jauna izglītības programmas tīmekļvietne www.omip.lv. Veikts pētījums par atmiņu politikas izveides jautājumiem un izstrādātas rekomendācijas Latvijas atmiņu politikas attīstībai.

Vienlaicīgi Latvijas valsts simtgades atzīmēšana ir devusi nozīmīgu ieguldījumu plašākai dažādu Latvijas vēstures posmu izpētei un skaidrošanai, tai skaitā atbalstot kinodarbu radīšanu par Latvijas vēstures notikumiem. Valsts administrācijas skola organizēja atklātu lekciju valsts pārvaldes darbiniekiem,

¹⁴ AS Baltic International Bank. Latvijas barometra 2017. gada novembra pētījums.

¹⁵ Dokumentālā filma “Pretrunīgā vēsture” (Režisore Ināra Kolmane, 2010) stāsta par notikumiem Latvijā un tās sabiedrību Otrajā pasaules karā (1939–1945), padomju posma sākumā un mūsdienās – kopš Latvijas neatkarības atgūšanas 1991. gadā. Filmas autori uzdod jautājumu – kā tas iespējams, ka dažādām etniskajām grupām, kas dzīvo Latvijā, ir krasi atšķirīgs skatījums uz valsts vēsturi un nozīmīgākajiem politiskajiem notikumiem tajā? Kā iespējams, ka vēsture joprojām šķēļ Latvijā sabiedrību?

kuru darbība ikdienā ir saistīta ar Latvijas vēstures jautājumiem, tai skaitā izpratnes veicināšanu par Latvijas vēsturi reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmenī, un nacionālās identitātes stiprināšanu. Pētījumā¹⁶, kas tapis Latvijas Universitātes veiktā pētnieciskā projekta „Latvijas sociālās atmiņas monitorings” ietvaros, ir apkopoti socioloģiskās aptaujas rezultāti par iedzīvotāju attieksmes izmaiņām ilgākā laika periodā. Īpaša uzmanība pievērsta sabiedrības izpratnei par starpkaru Latviju, Otro pasaules karu, padomju okupāciju un Atmodu. Tāpat pētījumā tiek skaidrots, kā ir mainījusies iedzīvotāju līdzdalība ar Latvijas vēsturi saistītajās svētku un piemiņas dienās. Latvijas iedzīvotāji svin kopīgus svētkus, veido kopīgas tradīcijas, un to kopšana viņus vieno. Saskaņā ar pētījuma datiem paaugstinās to mazākumtautību skaits, kas atzīmē Latvijas Republikas proklamēšanas dienu 18.novembrī un Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas dienu 4.maijā.¹⁷

6.attēls. Mazākumtautību svētku svinēšanas tradīcijas (%)
Mazākumtautības, kas svin svētkus.

Avots: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2017.

Laika posmā no 2012.gada līdz 2018.gadam ir īstenoti vairāki sabiedrību izglītojoši un informatīvi pasākumi par ebreju holokaustu un romu genocīdu Otrā pasaules kara laikā. Piemēram, 2013.gadā biedrība „Romu Kultūras Centrs” īstenoja projektu „Iepazīsti Latvijas romus – sagrauj stereotipus un iesaisties savstarpējā dialogā”, lai apzinātu romu kultūras un vēsturisko mantojumu un popularizētu to, informētu sabiedrību par romu vēsturi un kultūru, apspriestu cilvēktiesību un vienlīdzības jautājumus. Apzinātas romu genocīdā cietušo liecības un dzīves stāsti. Biedrība „Romu Kultūras Centrs”

¹⁶ Kaprāns M., Saulītis A. (2017). Latvijas sociālās atmiņas monitorings. Ziņojums Nr.2. Rīga. Turpmāk – Sociālās atmiņas monitorings.

¹⁷ Turpat.

izveidojusi romu genocīda piemiņai veltītu izstādi. Sadarbībā ar biedrību „Romu Kultūras Centrs” KM organizēja izglītojošu lekciju ciklu Latvijas reģionos par romu genocīdu Otrajā pasaules kara laikā Latvijā, ko apmeklēja vairāku pašvaldību pārstāvji, izglītības iestāžu speciālisti un pedagogi, sociālie darbinieki, jaunieši, kā arī vietējie romu iedzīvotāji. Sadarbībā ar biedrību „Romu Kultūras Centrs” ir izstrādāts un publicēts informatīvais materiāls latviešu un angļu valodā par romu genocīdu Latvijā 1941.–1945.gadā.

Kopš 2017.gada ir atbalstīti biedrības „Šamir” īstenotie sabiedrības izglītošanas pasākumi par ebreju holokausta notikumiem Otrā pasaules kara laikā, tostarp Rīgas geto izveidi. Ir atbalstīta Rīgas Geto un Latvijas holokausta muzeja darbība, sagatavotas izstādes, informatīvi materiāli un notikusi konference.

Atbalsts vienojošas sociālās atmiņas stiprināšanai ir uzskatāms par sekmīgu, jo vērojamas vairākas pozitīvas tendences:

- vērojama pozitīva dinamika sabiedrības izpratnei par Latvijas okupāciju un sevis identificēšanai ar 1918.gadā dibināto Latvijas Republiku. Ir mainījies neatkarīgās Latvijas laika (1991.–2017.gads) vērtējums: ja 2015.gadā šo periodu kā drīzāk labu vai ļoti labu vērtēja 29%, tad 2017.gadā tie bija jau 44% mazākumtautību pārstāvju.¹⁸ Atbildes liecina, ka, mainoties paaudzēm un uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, nostalgija pēc Padomju laikiem mazinās.¹⁹
- pieaudzis mazākumtautību pārstāvju skaits, kas svin Lāčplēša dienu – 2017.gadā tie bija 36% iepretim 32% 2012.gadā.²⁰
- būtiski sarucis mazākumtautību jauniešu skaits, kas atbalsta 9.maija jeb Uzvaras dienas atzīšanu par oficiāli atzīmējamu dienu – no 77% 2012.gadā uz 63% 2017.gadā.²¹

Turpmākie izaicinājumi nacionālās identitātes jomā

Pamatnostādnēs 2021.–2027.gadam nacionālās identitātes un piederības sajūtas jautājumi ir izvirzīti kā viens no trim risināmajiem rīcības virzieniem. Šī rīcības virziena ietvaros noteiktie uzdevumi ir saistīti ar valstiskuma apziņas un piederības sajūtas Latvijai stiprināšanu, latviešu valodas kā sabiedrību vienojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā, kā arī ar vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanās veicināšanu.

Neraugoties uz jau sasniegto nacionālās identitātes jomā, joprojām saglabājas virkne turpināmu iniciatīvu arī nākamajā politikas plānošanas periodā. Viennozīmīgi turpināms ir atbalsts latviešu valodas nostiprināšanai ikdienas saziņā, jo neskatoties uz augstajiem valsts valodas prasmes rādītājiem (94% Latvijas iedzīvotāju apliecina valsts valodas prasmes), latviešu valodas

¹⁸ Mazākumtautību līdzdalība 2017.

¹⁹ Sociālās atmiņas monitorings

²⁰ Turpat.

²¹ Turpat.

lietošanas paradumi liecina, ka latviešu valoda sadzīves situācijās un profesionālajā vidē bieži vien zaudē pozīcijas konkurējošu valodu – krievu un angļu valodas dominancei.²²

Būtisks elements, kas stiprina gan nacionālo identitāti, gan piederības sajūtu ir uzticēšanās. Svarīga ir gan iedzīvotāju savstarpējās uzticēšanās spēja, gan uzticēšanās valsts un pašvaldību institūcijām. Savstarpējās uzticēšanās rādītāji, saskaņā ar CSP datiem, 2018.gadā bija viduvējā līmenī – 6,4 skalā no 0 līdz 10. Šo rādītāju uzlabošana būs būtisks nākamā politikas plānošanas posma uzdevums, kas ir cieši saistīts arī ar Pamatnostādņu 2021.–2027.gadam definēto otro rīcības virzienu „Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums”.

Svarīgs būs atbalsts arī mazākumtautībām, tostarp romiem. Starp ES fondu 2021.–2027.gada plānošanas perioda noteiktajiem priekšnosacījumiem attiecībā uz politikas mērķa „Sociālāka Eiropa, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru” specifisko atbalsta mērķi „4.1.8 *Promoting socio-economic integration of third country nationals and of marginalized communities such as the Roma*” ir iekļauts šāds nosacījums: Nacionālās romu iekļaušanas politikas ietvars (*National Roma inclusion strategic policy framework*). Latvijā 2012.gadā tika uzsākta nacionālās politikas pasākumu kopuma īstenošana romu integrācijai, bet kopš 2016.gada romu atbalsta politikas koordinācijas pasākumi tiek īstenoti ar Eiropas Komisijas finansiālu atbalstu. 2019.gada 5.septembra Eiropas Komisijas publicētajā ziņojumā par romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanu 2019.gadā²³ ir atspoguļota informācija par sasniegto progresu un aktivitātēm, īstenojot nacionālās romu integrācijas politikas pasākumu kopumu, un ir sniegti ieteikumi par prioritārajiem pasākumiem, kas būtu īstenojami nacionālajā līmenī, attīstot politiku romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības veicināšanai. 2020.gada 7.oktobrī Eiropas Komisija publicēja priekšlikumu Eiropas Padomes ieteikumam par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, kura galvenais mērķis ir, visām iesaistītajām pusēm sadarbojoties, pieņemt un īstenot romu stratēģisko ietvaru, kas balstās uz trīs horizontālajiem uzdevumiem – līdztiesība, iekļaušana un līdzdalība, kā arī ietver uzdevumus četrās nozarēs: izglītība, nodarbinātība, veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi, kā arī mājokļi.²⁴ Atbilstoši Eiropas Komisijas priekšlikumam līdz 2021.gada septembrim katrai ES dalībvalstij ir jāizstrādā un jāiesniedz Eiropas Komisijai nacionālā līmeņa romu stratēģiskais ietvars, atbilstoši valsts un ES tiesību aktiem, pieejamajiem resursiem un apstākļiem valstī, piemēram, ņemot vērā valsts teritorijā dzīvojošo romu iedzīvotāju skaitu, sociāli ekonomisko situāciju, īpašās vajadzības un valstspiederību. Sadarbojoties ar visām ieinteresētajām pusēm un līdzatbildīgajām iestādēm, tostarp Labklājības ministriju, Izglītības un

²² Latviešu valodas situācija.

²³ Eiropas Komisija (2019). Ziņojums par romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanu – 2019.gads. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Dokumenti/EK_romu_zinojums_05_0919_COM_2019_406_LV.pdf

²⁴ Eiropas Komisijas priekšlikums Padomes ieteikumam par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību tiek apspriests ES Padomes Sociālo jautājumu darba grupā. Plānots minēto Padomes ieteikumu apstiprināt 2021.gadā pēc saskaņošanas ar ES dalībvalstīm.

zinātnes ministriju un Veselības ministriju, Latvijā ir plānots izstrādāt nacionālo stratēģisko ietvaru, kurā tiks identificēti romu atbalsta pasākumi priekšlikumā noteiktajās nozarēs un uzdevumu sasniegšanai.

Arī vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošana sabiedrībā saglabā augstu prioritāti nākamajā politikas plānošanas periodā. Kā liecina pētījumu dati, uzskatiem par 20.gadsimta vēstures notikumiem ir tendence radikalizēties dažādu ģeopolitisku notikumu ietekmē. Piemēram, Krimas aneksijas un pievienošanas Krievijai atbalstītāji uzskata, ka 1940.gadā Latvija PSRS pievienojās brīvprātīgi.

Vienota sociālās atmiņas izpratne sabiedrībā veicina arī piederības sajūtas nostiprināšanos. Līdz ar to būtisks uzdevums nākamajā politikas plānošanas posmā būs tādu vēstures notikumu un faktu akcentēšana, kas dažādās sabiedrības grupās tiek vērtēti kā pozitīvi un sabiedrību saliedējoši, piemēram, Satversmes sapulces sasaukšana, Atmodas laiks vai Baltijas ceļš.

Nākamajā politikas plānošanas posmā būtisks izaicinājums sociālās atmiņas jomā būs saistīts arī ar digitālo tehnoloģiju pielietojumu. Attīstoties dažādiem interaktīviem tehnoloģiskiem risinājumiem un ņemot vērā sabiedrības, īpaši jauniešu, digitālo tehnoloģiju lietošanas paradumus, sociālās vēstures jautājumu attīstībai ir jāspēj rast jaunus, interaktīvus risinājumus.

III Sasniegtais pilsoniskās sabiedrības attīstības jomā

Pilsoniskās sabiedrības attīstība

NIPSIPP īstenošanas periodā kopumā uzlabojušies iedzīvotāju līdzdalības rādītāji. Salīdzinājumā ar 2011.gadu nevalstisko organizāciju (turpmāk – NVO) skaits pieaudzis par 52% (2011.gadā reģistrētas 15 272 NVO, 2018.gadā reģistrētas 23 308 NVO). Pieaug arī NVO nodarbināto skaits – 2015.gadā darbinieku skaits nevalstiskajās organizācijās bija 20 585, savukārt 2017.gadā – 21 231.²⁵

NVO sektora attīstībai un labākai pārskatāmībai 2015.gadā KM izstrādāja Biedrību un nodibinājumu klasificēšanas noteikumus²⁶, kas sniedz iespēju organizācijām reģistrēt konkrētu darbības jomu. Noteikumi paredz 15 NVO darbības jomas un 65 apakšjomas.

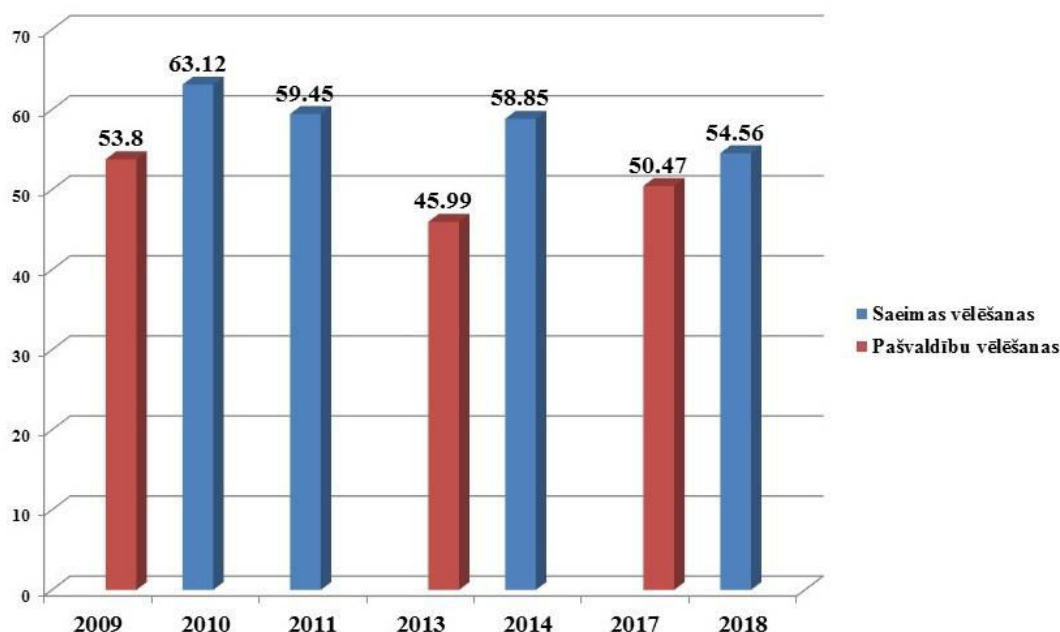
Uzsākot darbu pie NIPSIPP izstrādes, tika identificēta problēma, ka Latvijas NVO nav pietiekami finansiāli un administratīvi nostiprinātas un ilgtspējīgas. Lai veicinātu Latvijas iedzīvotāju pilsonisko līdzdalību, stiprinātu NVO darbību, starpkultūru dialogu sekmējošu pasākumu īstenošanai un mazākumtautību kultūras tradīciju saglabāšanai, tai skaitā, Latvijas romu kopienas integrācijai un līdzdalībai, 2014.gadā KM izveidoja NVO reģionu programmu. Kopumā NVO reģionu programmā piecu gadu laikā atbalstīti 325 projekti. Kopš 2019.gada NVO reģionu programmā ir iekļauti arī pasākumi

²⁵ Valsts ieņēmumu dienesta dati.

²⁶ MK 2015. gada 16. decembra noteikumi Nr.779 "Biedrību un nodibinājumu klasificēšanas noteikumi"

romu integrācijai reģionālā līmenī, tostarp, lai sniegtu atbalstu romu sociālajai iekļaušanai, piemēram, nodrošinot mācības romu NVO par pilsonisko līdzdalību un starpkultūru dialogu, kapacitātes stiprināšanas mācības, kā arī nodrošinot starpkultūru dialoga pasākumus dažādām mērķauditorijām.

Lai uzlabotu NVO ilgtspēju, KM 2015.gadā sagatavoja konceptuālo ziņojumu „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”²⁷ un 2016.gadā uzsāka valsts budžeta programmas „NVO fonds” ieviešanu, kuru administrē Sabiedrības integrācijas fonds. Programmas mērķis ir veicināt pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību Latvijā, atbalstot aktivitātes iedzīvotāju līdzdalības un sadarbības procesiem, nodrošinot demokrātisku valsts pārvaldību un plašākas sabiedrības iesaisti sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā, kvalitatīvu un sabiedrības interesēm atbilstošu lēmumu pieņemšanā un pakalpojumu sniegšanā.

7.attēls. Iedzīvotāju aktivitāte pašvaldību un Saeimas vēlēšanās.

Atbilstoši Amerikas Savienoto Valstu Starptautiskās attīstības aģentūras NVO ilgtspējas indeksa datiem Latvijas nevalstisko organizāciju ilgtspēja tiek vērtēta kā laba jeb 2,6 punkti (kur 1 ir augstākais vērtējums, bet 7 – zemākais). Būtiski norādīt, ka arī Lietuvas NVO ilgtspējas vērtējums ir tāds pat, bet Igaunijas NVO nedaudz augstāks – 2,1 punkts.

NIPSIPP īstenošanas periodā tika veikts arī integrācijas politikas pārvaldības modeļa maiņas process, kas ietvēra Sabiedrības integrācijas fonda (turpmāk – SIF) darbības efektivitātes uzlabošanu. Lai to īstenotu tika izstrādāts likumprojekts „Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā”²⁸, kas turpmāk

²⁷ MK 2015.gada 16.decembra rīkojums Nr.792 „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”

²⁸ Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā, pieņemti Saeimā 2019.gada 8.jūlijā, spēkā no 2019.gada 9.jūlija. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/308277-grozijumi-sabiedribas-integracijas-fonda-likuma>

nodrošinās SIF darbības atbilstību valsts politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem un nodrošinās optimālu SIF pārraudzību un padomes efektīvu darbību. Saskaņā ar pieņemtajiem likuma grozījumiem SIF darbībā notikušas vairākas būtiskas pārmaiņas – ir izstrādāts Sabiedrības integrācijas fonda nolikums, kas apstiprināts Ministru kabinetā²⁹, noteikta KM pārraudzība pār SIF valsts budžeta apakšprogrammām sabiedrības integrācijas jomā, noteikts SIF padomes priekšsēdētāja darbības termiņš, ir noteikta atbildība SIF padomes locekļiem, kas ir NVO pārstāvji³⁰.

Kopš 2015.gada tiek sniegts mērķēts atbalsts arī dzan Latvijas diasporas NVO, nodrošinot organizāciju darbības stiprināšanu un biedru piesaisti dažādos pasaules reģionos un valstīs. Ik gadu konkursa kārtībā tiek atbalstītas vidēji 15 diasporas organizācijas.

Mazākumtautību līdzdalības veicināšanai izveidota sadarbības un diskusiju platforma „Mazākumtautību forums”. KM organizējusi sešus mazākumtautību forumus, kuros katru gadu piedalās ap 200 mazākumtautību pārstāvju no visiem Latvijas reģioniem.

Informatīvā telpa

Informatīvā telpa un tās drošība kā problēmjautājums ar izvērstu pamatojumu tika iekļauts Saeimas 2011.gadā apstiprinātajā Nacionālās drošības koncepcijā³¹, padarot šo jautājumu pamanāmāku un norādot šīs jomas nozīmīgo ietekmi un sasaisti ar sabiedrības integrāciju, pilsoniskās apziņas un vērtību nostiprināšanu sabiedrībā. Nākamā, 2015.gadā apstiprinātā, Nacionālās drošības koncepcija³² šīs tēmas nozīmību nostiprināja vēl vairāk.

Tādējādi kvalitatīvas, demokrātiskas informācijas telpas stiprināšana un plašsaziņas līdzekļu lomas palielināšana integrācijā tika iekļauta 2011.gadā izstrādātajās un pieņemtajās NIPSIPP kā viens no desmit politikas mērķiem.

2014.gadā, sākotnēji pēc Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas uzdevuma, Kultūras ministrija sagatavoja informatīvo ziņojumu „Par mediju politikas nodaļas izveidi”, kura pieņemšanas rezultātā kopš 2015.gada maija darbojas Mediju politikas nodaļa. Mediju politikas nodaļas izstrādātā Latvijas mediju politikas pamatnostādņu 2016.–2020.gadam³³ īstenošanas plāna³⁴ pasākumi tiek īstenoti, tai skaitā veicinot diskusijas par mediju lomu sabiedrības saliedētībā un ceļot izpratni par medijpratību un veicinot tās apguvi dažādās sabiedrības grupās.

²⁹ MK 2020.gada 9.jūnija noteikumi Nr.379 „Sabiedrības integrācijas fonda nolikums”

³⁰ MK 2019.gada 17.decembra noteikumi Nr.664 „Noteikumi par atbildību Sabiedrības integrācijas fonda padomes locekļiem, kas ir nevalstisko organizāciju pārstāvji”

³¹ Saeimas 2011.gada 10.marta paziņojums „Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”

³² Saeimas 2015.gada 26.novembra paziņojums „Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”

³³ MK 2016.gada 8.novembra rīkojums Nr.667 „Par Latvijas mediju politikas pamatnostādņēm 2016.-2020.gadam”

³⁴ MK 2016.gada 8.novembra rīkojums Nr.666 „Par Latvijas mediju politikas pamatnostādņēm 2016.-2020.gadam īstenošanas plānu”

Turpmākie izaicinājumi pilsoniskās sabiedrības attīstības jomā

Nākamajā politikas plānošanas posmā pilsoniskās sabiedrības attīstības jautājumi tiks risināti Pamatnostādņu 2021.-2027.gadam otrā rīcības virziena „Demokrātijas kultūra un iekļaujošs pilsoniskums” ietvaros. Šī rīcības virziena uzdevumi būs vērsti uz iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguves veicināšanu, pilsoniskās sabiedrības attīstības un ilgtspējas stiprināšanu, un kvalitatīvas, drošas un iekļaujošas demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpas veidošanu.

Lai gan iedzīvotāju līdzdalības rādītāji NVO sektorā ir būtiski palielinājušies (pieaudzis biedrību un nodibinājumu skaits), *The Economist* demokrātijas indeksā Latvijas pilsoniskās līdzdalības vērtējums pēdējā desmitgadē ir nemainīgs – tikai 6,11 (10 ballu sistēmā).

Svarīgs rādītājs pilsoniskās sabiedrības attīstības kontekstā ir apmierinātība ar to, kā darbojas demokrātija. Saskaņā ar SKDS 2019.gadā iegūtajiem datiem, tikai 41% iedzīvotāju ir apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to, kā darbojas demokrātija Latvijā. Attiecīgi nākamajā politikas plānošanas posmā šī rādītāja uzlabošanos iespējams risināt īstenojot mērķtiecīgus pasākumus pilsoniskās izglītības, tostarp mūžizglītības ietvaros, kā arī veicinot iedzīvotāju pilsonisko un politisko līdzdalību.

Lai nodrošinātu vienmērīgu pilsoniskās līdzdalības pieaugumu, ir svarīgi spēt uzrunāt visas sabiedrības grupas. Saskaņā ar NAP2027 prioritāšu pamatojuma avotiem pilsoniskās līdzdalības veicināšana ir būtiska jauniešu vidū, kuriem pietrūkst līdzdalības prasmes. Īpaši zemi rādītāji līdzdalības jomā ir jauniešiem – tikai 6% jauniešu regulāri iesaistās sabiedriskās un sociālās aktivitātēs (t.sk. darbojas NVO).³⁵ Jaunieši nav vienīgā Latvijas sabiedrības daļa, kuras iesaiste demokrātiskajos procesos ir vāja – pēc Sabiedriskās politikas centra *Providus* datiem, 13.Saeimas vēlēšanās 2018.gadā, viszemākā bija vīriešu, vecumā no 18 līdz 34 gadiem, ar pamatizglītību, kas ģimenē sarunājas krievu valodā un kam ir zemi ienākumi, aktivitāte.³⁶

Kā nākamajā periodā risināms jautājums ir joprojām zemais iedzīvotāju, kas tic spējai ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus (13,8% iedzīvotāju 2015.gadā³⁷), īpatsvars – tas ir cieši saistīts ar iedzīvotāju politiskās uzticēšanās, kā arī iedzīvotāju savstarpējās uzticēšanās līmeni un spēju sadarboties kopīgu mērķu labā.

Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam vidustērmiņa izvērtējums parādīja, ka nozīmīgs šķērslis pilsoniskajai līdzdalībai ir iedzīvotāju līdzdalības iespēju nevienlīdzība, kas saistīta ar nepietiekamām valsts valodas zināšanām,

³⁵ Klāsons G. (2013). Jaunieši Latvijā 2008–2013: Aktivitāte, Mobilitāte, Līdzdalība. Rīga.

³⁶ Kažoka I. (2018). Pārskats: Partiju šķirotava - vērtību maiņas pazīmes Latvijas sabiedrībā. Rīga. Pieejams: <http://providus.lv/article/parskats-partijuskrotava-vertibu-mainas-pazimes-latvijas-sabiedriba>

³⁷ Latvijas Pilsoniskā alianse (2015). Pārskats par NVO sektoru Latvijā.

teritoriālu un informatīvu nošķirtību, fiziskiem vai veselības traucējumiem, kā arī ar sociālekonomisko nevienlīdzību.

Viena no sabiedrības grupām, kuras līdzdalības jeb pilsoniskās iesaistes rādītāji ir zemā līmeni, ir romi. Romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības veicināšanai ir izstrādāts ES ģimeņa stratēģiskais ietvars 2021.–2030.gadam (turpmāk – stratēģiskais ietvars). Tā galvenais mērķis ir veicināt romu līdztiesību un apkarot atstumtību ar viņu aktīvu līdzdalību. Kā viens no specifiskajiem mērķiem stratēģiskajā ietvarā ir minēta līdzdalības veicināšana, nodrošinot sadarbības mehānismus un vairojot uzticību.³⁸ Tā kā pilsoniskās sabiedrības attīstībai labvēlīgas vides noturība atkarīga no vairāku institūciju savstarpējās sadarbības, nākamajā plānošanas periodā, pieņemot pilsoniskās sabiedrības attīstību ietekmējošus lēmumus, nepieciešams veidot labāku koordināciju starp visām iesaistītajām pusēm, iesaistot NVO kā līdzvērtīgus partnerus pilsoniskajā dialogā un nozares politikas risinājumu izstrādē un ieviešanā.

Valsts pētījumu programmā „Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai” (turpmāk – programma) tiek īstenoti pētījumi, kuri ietver arī pilsoniskas un iekļaujošas sabiedrības veidošanās un attīstības, kā arī Latvijas valsts identitātes un tēla izpēti. Tās ietvaros tiek paplašinātas zināšanas par Latvijas sabiedrības saliedētībai un iekļaujošai izaugsmei svarīgiem jautājumiem. Tāpēc ir svarīgi arī nākamajā politikas plānošanas periodā nodrošināt programmas pēctecību, tādejādi sekmējot ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības un valsts attīstību.

Arī kvalitatīva un droša demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpa ir nākamā perioda prioritāte, jo medijpratības un dezinformācijas atpazīšanas rādītāji Latvijā ir ļoti zemi – tikai 10% aptaujāto uzskata, ka spētu atšķirt viltus ziņas.³⁹ Arī uzticēšanās rādītāji Latvijas medijiem ir salīdzinoši zemi – tikai 18% respondentu pilnībā uzticas Latvijas medijiem.⁴⁰

Nemot vērā straujo tehnoloģiju attīstību, būtiska loma mūsdienu sabiedrībā ir digitālo prasmju attīstībai. Digitālo prasmju jautājums ir būtisks iekļaujošas un pilsoniski aktīvas sabiedrības stiprināšanā, nodrošinot sabiedrības izaugsmi un veicinot sabiedrības spējas pielāgoties globālajiem un laikmeta izaicinājumiem. Vienlaikus digitālo prasmju attīstīšana nodrošina iespēju aktīvi iesaistīties un izteikt viedokli par reģionāla un nacionāla mēroga jautājumiem. Digitālās prasmes nākotnē var kalpot kā līdzeklis iekļaujošas sabiedrības pilnveidošanā, kā arī līdztekus mainīgajiem sociāli ekonomiskajiem apstākļiem un izaicinājumiem veicināt sabiedrības attīstību. Vienlīdz svarīga ir digitālo rīku

³⁸ SWD(2020) 530 final. Commission staff working document. Analytical document accompanying the communication from the Commission to the European Parliament and the Council. A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation and its accompanying proposal for a revised Council recommendation on national Roma strategic frameworks for equality, inclusion and participation. pp.25-26. Pieejams:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission_staff_working_document_analytical_document_accompanying_the_eu_roma_strategic_framework_for_equality_inclusion_and_participation_en.pdf

³⁹ European Commission (2018). Eurobarometer Flash 464 Fake News and Disinformation.

⁴⁰ European Commission (2018). Standard Eurobarometer Media Use in the European Union.

pieejamība latviešu valodā, tādejādi nodrošinot latviešu valodas saglabāšanos un attīstību arī digitālajā vidē.

IV Sasniegtais valodas vides un trešo valstu pilsoņu integrācijas jomā

Latviešu valodas vide

Pēdējo piecu gadu laikā ir pieaudzis latviešu valodas lietotāju īpatsvars mazākumtautību pārstāvju vidū, un visizteismīgāk tas redzams jaunākajās vecumgrupās. Tas paver iespējas stiprināt latviešu valodas lomu starpgrupu komunikācijā, jo paaudžu nomaiņas rezultātā latviešu valodas kā saziņas valodas potenciāls latviešu un Latvijas mazākumtautību vidū palielinās. Tomēr latviešu valodas lietošanas intensitāte publiskajā telpā un neformālajās attiecībās nepieaug atbilstoši nozīmīgajam valodas prasmju līmeņa kāpumam. Latvijas vadošie sociolingvisti norāda, ka šādu situāciju veicina pozitīvas lingvistiskās attieksmes trūkums pret latviešu valodu.⁴¹ Proti, latvieši joprojām nereti sarunā ar krievu valodā runājošajiem mēdz pāriet uz krievu valodu. Vienlaikus atsevišķi rādītāji liecina par latviešu valodas nostiprināšanos neformālajās attiecībās.⁴²

Latviešu valodas mācību organizatoru vērtējumā pieprasījums pēc latviešu valodas mācībām saglabājas augsts, par ko liecina tas, cik ātrā laikā pēc informācijas izplatīšanas publiskajā telpā par jaunu kursu organizēšanu tiek nokomplektētas grupas. Pieprasījums pēc kursiem ir ne tikai to trešo valstu pilsoņu vidū, kuri ir iebraukuši Latvijā salīdzinoši nesen, bet arī to vidū, kas šeit uzturas vairāk nekā divus gadus. Šajā grupā arvien pieaug pieprasījums pēc augstāka līmeņa valodas mācībām. Projektu īstenotāju pieredze liecina, ka pirmajos gados, kad Latvijā kļuva pieejami ES fondu, t.sk. Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda līdzekļi, lielākais pieprasījums bija tieši pēc iesācēju līmeņa (A1, A2) grupām. Savukārt šobrīd vērojama tendence palielināties to kursu dalībnieku skaitam, kurus interesē latviešu valodas apguve vidējā līmenī (B1, B2).

Jāatzīmē, ka uz spēkā esošā Imigrācijas likuma (Imigrācijas likuma 24.panta trešā daļa) izdotie MK noteikumi nosacījumu ārzemniekam apgūt valsts valodu vismaz A2 līmenī, paredz tikai gadījumā, ja ārzemnieks vēlas iegūt pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai ES pastāvīgā iedzīvotāja statusu (ar atsevišķiem izņēmuma gadījumiem). Lielais latviešu valodas kursu pieprasījums liecina arī par pieaugošo trešo valstu pilsoņu motivāciju un vajadzību iekļauties Latvijas darba tirgū, ko ir praktiski neiespējami izdarīt tikai ar A1 un A2 līmeņa latviešu valodas zināšanām, ņemot vērā, ka šo mērķa grupu veido vidējas un augstas kvalifikācijas cilvēki darbaspējīgā vecumā. Raugoties no pašvaldību

⁴¹ Latviešu valodas situācija.

⁴² Mieriņa I., Ose L., Kaprāns M., Lāce A. (2017). Vienojošas nacionālās identitātes un Latvijas kultūrtelpas nostiprināšana. Ekspertu ziņojums. Rīga. Pieejams: <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/petijumi-un-publikacijas>

perspektīvas, pētījumā iegūtā informācija atklāj, ka tajās pilsētās, kurās ir liels krieviski runājošo skaits, pastiprināti tiek domāts par latviešu valodas mācību kursiem, kas atbilst arī trešo valstu pilsoņu vajadzībām.⁴³ Pašvaldību pārstāvju vērtējumā pieprasījums pēc dažāda zināšanu līmeņa latviešu valodas kursiem ir ļoti augsts. Turklāt pieprasījums nāk no dažādām mērķa grupām – ne tikai trešo valstu pilsoņiem, bet arī no ES pilsoņiem, Latvijas Republikas nepilsoņiem, remigrantiem. Īpaši pieprasīti ir bezmaksas valodas kursi, kas, ņemot vērā šim mērķim pieejamā finansējuma plūsmas nevienmērīgumu, tiek organizēti ar lieliem starplaikiem (piemēram, Daugavpils pašvaldībā tas notiek divas reizes gadā – rudenī un pavasarī; Rīgā kursu pieejamība lielā mērā ir atkarīga no pašvaldības īstenotajiem projektiem).⁴⁴

Sabiedrības spēju iekļauties informācijas laikmetā nosaka arī iespējas un prasmes izmantot tehnoloģijas un piekļūt interneta saturam valodā, kuru saprotam. *SIA „Tilde”* izstrādātās valodas tehnoloģijas latviešu valodai, tostarp neironu mašintulkošana un virtuālie asistenti kalpo par piemēru arī starptautiskajai sabiedrībai, kā valodas apguvei var nodrošināt mūsdienīgu tehnoloģisko atbalstu.

Tomēr kopumā situācija liecina, ka šobrīd Latvijā nav uz sistēmiskiem pamatiem balstītu mehānismu valsts valodas apguves nodrošināšanai tiem iedzīvotājiem, kuru valodas zināšanas nav pietiekamas, lai veiksmīgi iekļautos sabiedrības dzīvē.

Imigrācija un integrācija

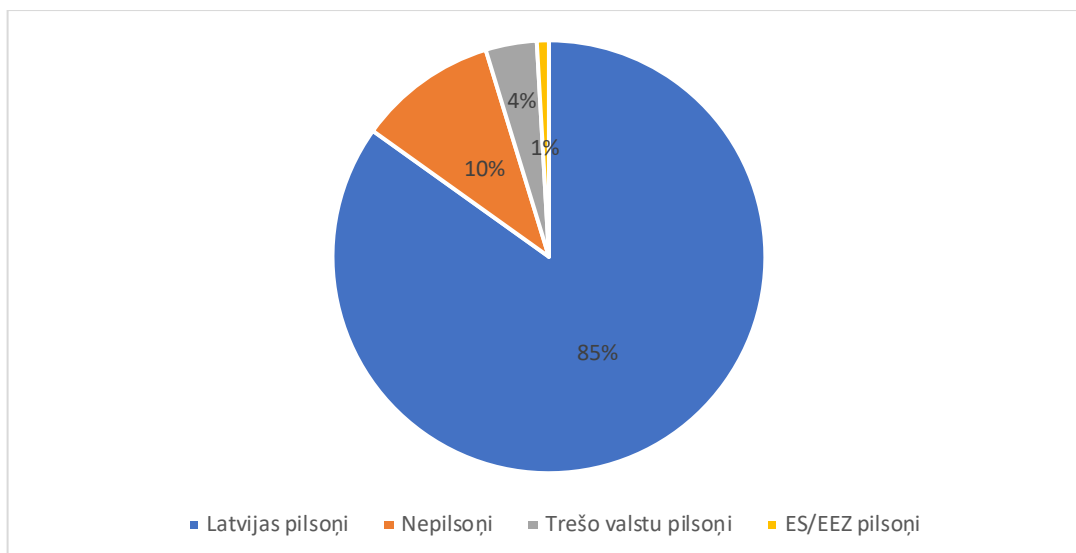
Atbilstoši Eiropas komisijas paziņojumam par migrāciju: „Migrantiem jāiepazīstas ar ES un tās dalībvalstu pamatvērtībām, lai saprastu tās valsts kultūru un tradīcijas, kurā viņi dzīvo. Migrantu integrācija ietver līdzsvaru starp attiecīgo uzņēmēju valstu tiesību izmantošanu un likumu un kultūru ievērošanu.”⁴⁵

Uz 2020.gada 1.janvāri Latvijā kopā bija reģistrēti 98 366 ārvalstnieki, no kuriem 78 825 ir trešo valstu pilsoņi. Statistikas dati liecina, ka kopējais imigrācijas apjoms palielinās. Imigrācijai nepārprotami ir būtiska ietekme gan uz kultūras telpu, gan valodas vidi.

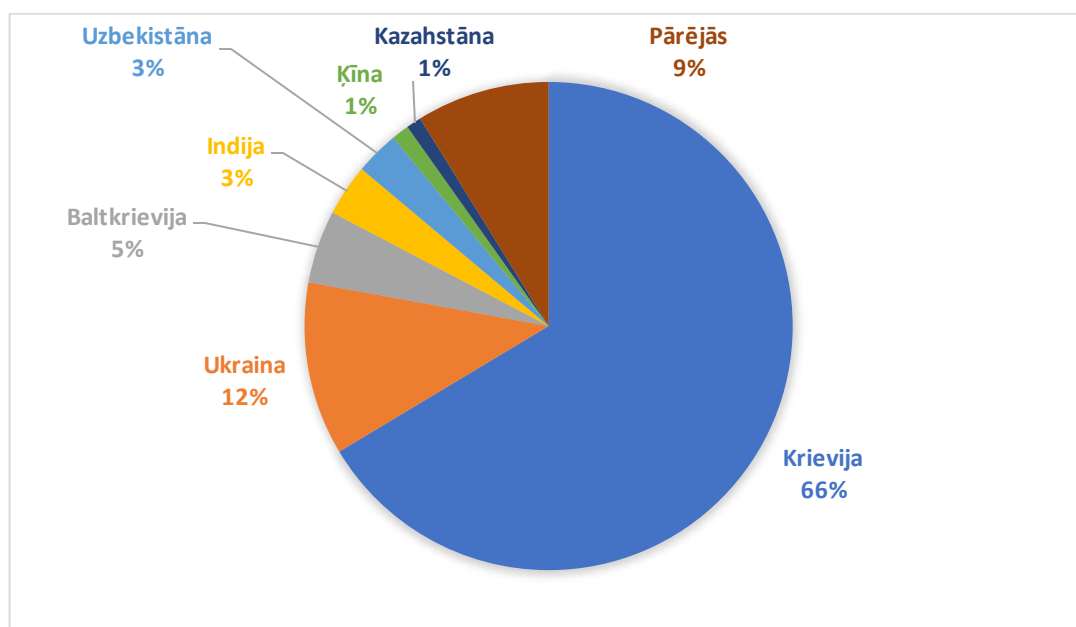
⁴³ Nodibinājums „Baltijas Sociālo zinātņu institūts” (2017). Trešo valstu pilsoņu situācijas izpēte Latvijā. Rīga.

⁴⁴ Turpat.

⁴⁵ (COM(2011) 248) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, Paziņojums par migrāciju. Brisele.

8.attēls. Iedzīvotāju valstiskā piederība Latvijā uz 01.01.2020.
Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2020.

9.attēls. Izsniegtās uzturēšanās atļaujas trešo valstu pilsoņiem uz 01.01.2020.
Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2020.

Atšķirībā no lielas daļas ES dalībvalstu (Vācija, Nīderlande, Francija u.c.), kur pastāv prakse integrācijas pienākumu noteikt likumu ietvaros, Latvijā daļība integrācijas pasākumos joprojām ir brīvprātīga. Pamatzināšanas par valsti tiek prasītas vienīgi tad, ja imigrants vēlas iegūt pilsonību naturalizācijas ceļā, un vispārējā kārtībā tas ir iespējams ne ātrāk kā pēc desmit Latvijā pastāvīgi nodzīvotiem gadiem, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar Imigrācijas likuma nosacījumiem ārzemniekam pastāvīgās uzturēšanās atļauja tiek izsniegta uzreiz un pēc pieciem pastāvīgi nodzīvotiem gadiem persona var pieteikties naturalizācijai.

Visu trešo valstu pilsoņu integrāciju ierobežo tas, ka tādi sākotnējās integrācijas pasākumi kā kultūrorientācijas ievadkursi un latviešu valodas kursi ir pieejami tikai kā atsevišķas iniciatīvas, piemēram:

- 1) Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projektu ietvaros;
- 2) Latviešu valodas kursus bez maksas piedāvā dažas pašvaldības, piemēram, Rīga, Daugavpils, Jūrmala;
- 3) SIF latviešu valodas programma pieaugušajiem, kura darbojās 2012., 2014. un 2017.-2018.gadā;
- 4) SIF latviešu valodas apguve remigrantiem un viņu ģimenes locekļiem 2019.gadā.

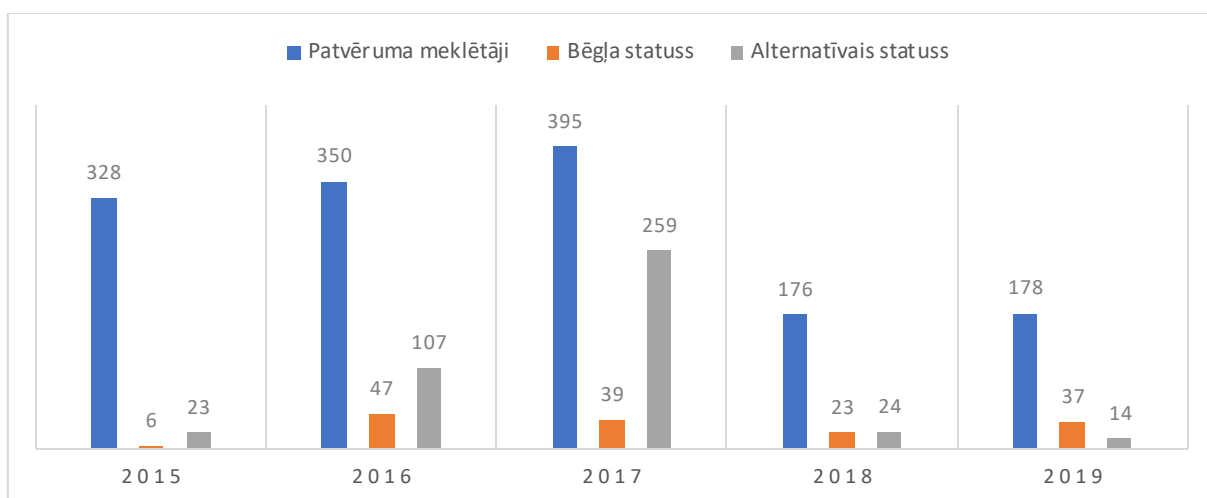
Latvijā katru gadu no trešajām valstīm vidēji ieceļo apmēram pieci tūkstoši cilvēku, taču ar esošajiem resursiem valodas kursus ir iespējams nodrošināt ne vairāk kā 10% no jaunpienācēju skaita.

KM kopš 2011.gada administrē ES finanšu instrumentus trešo valstu pilsoņu integrācijai: sākotnēji Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fondu, kas kopš 2015.gada pārveidots par – Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, kuru ietvaros tiek organizēti agrīnās integrācijas pasākumi. ES fondu ietvaros ir īstenoti šādi pasākumi:

- izveidots Informācijas centrs imigrantiem (centra pārstāvniecības atrodas Rīgā, Liepājā, Jelgavā, Cēsīs un Daugavpilī);
- nodrošināti reto valodu tulku pakalpojumi;
- nodrošināti integrācijas kursi un starpkultūru mijiedarbības pasākumi trešo valstu pilsoņiem, tostarp patvēruma meklētājiem un starptautiskās aizsardzības saņēmējiem – pasākumu ietvaros mērķa grupas pārstāvji apgūst pamatzināšanas par Latvijas valsti un uzņemošo sabiedrību;
- nodrošināta mediju (plašsaziņas līdzekļu) satura vadības sistēmas izveide, attīstība un satura kvalitātes un pieejamības uzlabošana par trešo valstu pilsoņu integrācijas jautājumiem, kā arī kursi mediju pārstāvjiem;
- īstenoti latviešu valodas kursi trešo valstu pilsoņiem, patvēruma meklētājiem un starptautiskās aizsardzības saņēmējiem.

2015.gada 2.decembrī MK apstiprināja „Rīcības plānu personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā”, kura īstenošanā piedalījās arī KM, kuras atbildībā ietilpst:

- sociālekonomiskās iekļaušanas ievadkursu programmas par Latviju patvēruma meklētājiem nodrošināšana;
- tulku pakalpojumu nodrošināšana saziņai ar pakalpojumu sniedzējiem;
- pasākumu pilsoniskās sabiedrības iesaistei nodrošināšana.

10.attēls. Starptautiskās aizsardzības personas (skaits).
Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, 2020.

Turpmākie izaicinājumi valodas vides un trešo valstu pilsoņu integrācijas jomā

Mūsdienu mainīgajā ģeopolitiskajā un arīdzan ekonomiskajā situācijā migrācijas un integrācijas jautājumi saglabā savu aktualitāti ne tikai Latvijas un ES, bet visas pasaules mērogā. Attiecīgi šo jautājumu risināšana viennozīmīgi tiks turpināta arī nākamajā politikas plānošanas posmā. Šie jautājumi Pamatnostādņu 2021.-2027.gadam ietvaros tiks risināti 3.rīcības virzienā „Integrācija”. Uzdevumu līmenī tiks risināti jautājumi, kas ir saistīti ar Latvijā dzīvojošo ārvalstu pilsoņu integrāciju sabiedrībā un iedzīvotāju izpratnes par sabiedrības daudzveidību veicināšanu. Savukārt jautājumi, kas saistīti ar latviešu valodas nostiprināšanu ir iekļauti Pamatnostādņu 2021.-2027.gadam 1.rīcības virzienā „Nacionālā identitāte un piederība”.

Būtiski izaicinājumi turpmākajos gados būs saistīti ar latviešu valodas apguves un lietošanas jautājumiem, jo, lai gan teju puse mazākumtautību pārstāvju latviski runā labprāt, diezgan liels skaits (19%) to dara nelabprāt vai arī viņiem latviešu valodas lietošana nepatīk. Kā iemesls nepatīkai runāt latviešu valodā tiek minēts, ka ikdienā nav nepieciešamības runāt latviski, un tas savukārt ir saistāms ar to, ka vairāk nekā 80% trešo valstu pilsoņu pārstāv valstis, kurās krievu valoda tiek izmantota ikdienā (Krievija, Baltkrievija, Ukraina). Attiecīgi nākamajā politikas plānošanas posmā būs jāstiprina un jānodrošina latviešu valodas vides funkcionalitāte pieaugošas imigrācijas apstākļos, kā arī – iespēja nodrošināt sistēmisku piekļuvi latviešu valodas kursiem.

Nākamajā politikas plānošanas periodā tiks turpinātas Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda ietvaros īstenotās iniciatīvas, lai nodrošinātu patvēruma meklētāju, bēgļu, personu, kurām piešķirts alternatīvais statuss un trešo valstu valstspiederīgo iekļaušanos Latvijas sabiedrībā. Aktuāls jautājums nākamajam politikas plānošanas posmam ir integrācijas un atbalsta pasākumu nodrošināšana ES un Eiropas Ekonomikas zonas valstu pilsoņiem, kā arī agrīnās

integrācijas pasākumu nodrošināšana un speciālistu izglītošana par migrācijas un kultūru daudzveidības jautājumiem.⁴⁶ Pieaugot ieceļotāju skaitam, pēdējos gados arvien izteiktāki ir kļuvuši diskriminācijas novēršanas jautājumi. 2019.gada Latvijas iedzīvotāju aptauja atklāj, ka etniskā diskriminācija Latvijā galvenokārt ir vērsta pret citāda izskata cilvēkiem – romiem, afgāņiem, pakistāniešiem un sīriešiem. Neuzticību Latvijas sabiedrībā raisa arī patvēruma meklētāji – 56% respondentu norāda, ka pret patvēruma meklētājiem ir jābūt piesardzīgiem.⁴⁷ Jānorāda arī, ka etniskā diskriminācija nav vienīgā diskriminācijas forma, ar kuru jāsaskaras – 49% norāda, ka Latvijā pastāv vecuma diskriminācija, bet 43% piekrīt, ka Latvijā pastāv diskriminācija pret cilvēkiem ar invaliditāti.⁴⁸ Lai risinātu šos jautājumus, plānots sekmēt iedzīvotāju izpratni par sabiedrības daudzveidību, mazinot negatīvos stereotipus pret dažādām sabiedrības grupām. Kā viens no specifiskajiem mērķiem ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskajā ietvarā 2021.–2030.gadam ir norādīta vienlīdzības veicināšana, apkarojot anti-čigānismu un diskrimināciju.⁴⁹ Diskriminācijas novēršanas problemātika ir cieši saistīta arī ar Pamatnostādņu 2021.-2027.gadam 2.rīcības virziena 2.3.uzdevumu „Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu”.

⁴⁶ Saskaņā ar Eiropas Komisijas informāciju ārvalstu pilsoņi (gan ES, gan trešo valstu pilsoņi) saskaras ar lielākām problēmām, lai atrastu darbu, piedalītos mācību procesā vai piekļūtu būtiskākajiem pakalpojumiem. Tāpēc ir būtiski nodrošināt, ka ārvalstu pilsoņiem ir pieejams atbalsts nacionālā, reģionālā un lokālā mērogā, lai veicinātu viņu iekļaušanos darba tirgū, veicinātu sociālo iekļaušanos un lai novērstu turpmākās ekonomiskās grūtības, nabadzību un bezdarbu. ES daudzgadu budžeta ietvarā ir paredzēti vairāki finanšu instrumenti ārvalstu pilsoņu integrācijai – PMF (Patvēruma un migrācijas fonds (11 miljardi *euro*)), ESF+ (87,9 miljardi *euro*, no kuriem 25% paredzēti sociālajai iekļaušanai, mazaizsargāto grupu, tostarp ārvalstu pilsoņu, integrācijai) un ERAF (192 miljardi *euro*, tostarp nodrošinot atbalstu sociālekonomiskajai ārvalstu pilsoņu iekļaušanai). Finanšu instrumentu ietvaros pieejams finansējums tādiem pasākumiem kā: integrācijas programmu nodrošināšana, sociālās iekļaušanas pasākumi, nodarbinātības veicināšana, profesionālo apmācību nodrošināšana, mājokļa un citu pakalpojumu nodrošināšana.

⁴⁷ SKDS (2019). Latvijas iedzīvotāju aptauja. Latvijas iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā. Rīga.

⁴⁸ European Commission (2015). Special Eurobarometer Nr. 437. Discrimination in the EU in 2015. Brussels.

⁴⁹ SWD(2020) 530 final. Commission staff working document. Analytical document accompanying the communication from the Commission to the European Parliament and the Council. A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation and its accompanying proposal for a revised Council recommendation on national Roma strategic frameworks for equality, inclusion and participation. pp.25-26. Pieejams:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission_staff_working_document_analytical_document_accompanying_the_eu_roma_strategic_framework_for_equality_inclusion_and_participation_en.pdf

Informācija par politikas mērķu sasaisti ar Latvijas Nacionālo attīstības plānu, Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģiju un citiem Latvijas attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumentiem

Nr. p.k.	Dokumenta nosaukums, apstiprināšanas/izsludināšanas datums	Sasaiste ar Saliedētas un pilsoniski aktīvas (atbildīgas) sabiedrības attīstības pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam
Nacionālā līmeņa valsts politikas plānošanas dokumenti		
1.	Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģija līdz 2030.gadam ¹ (apstiprināta ar Latvijas Republikas Saeimas 2010.gada 10.jūnija lēmumu)	<p>Latvijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam (turpmāk – Latvija 2030) uz saliedētas sabiedrības attīstību attiecināmi vispārējie principi – tolerance, sadarbība un līdzdalība.</p> <p>Pamatnostādnes atbilst Latvija 2030 prioritātei „Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība”, kuras prioritārie rīcības virzieni ir:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā;2. Pilsoniskā izglītība un sociālā integrācija;3. E-pārvaldība un sociālā inovācija. <p>Prioritātes ieviešanai definētie rezultāti ir efektīva resursu pārvaldība, jaunas pilsoniskās līdzdalības formas un sabiedrība ar augstu pašapziņu.</p> <p>Sabiedrības līdzdalības jomā noteikta nepieciešamība maksimāli izmantot Latvijas cilvēkkapitālu un iesaistīt sabiedrību likumu un lēmumu pieņemšanā, ievērojot sabiedrības dažādību un sociālo daudzveidību lai pieņemtu kvalitatīvākus lēmumus un atvieglotu to ieviešanu.</p> <p>Pilsoniskās izglītības jomā noteikta nepieciešamība stiprināt Latvijas iedzīvotāju spējas un prasmes līdzdarboties sabiedriskajos procesos, īstenojot pilsoniskās izglītības programmas gan formālajā izglītībā, gan ārpus tās – semināru, lekciju un kursu formā.</p> <p>E-pārvaldības un sociālo inovāciju jomā noteikta nepieciešamība ģenerēt jaunas inovatīvas pieejas valsts pārvaldē, iesaistot pakalpojumu lietotājus,</p>

¹ Pieejams MK politikas dokumentu datu bāzē <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>

		<p>akadēmiskos resursus, NVO un privāto sektoru.</p> <p>Uz Pamatnostādnēm attiecināms arī Latvija 2030 <u>1.prioritātes</u> „Kultūrtelpas attīstība” rīcības virziens „Piederības izjūtas Latvijas kultūras telpai stiprināšana”. Prioritātes ieviešanai definētais rezultāts ir spēcīga nācijas identitāte, kultūra un radošums.</p>
2.	<p>Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam (apstiprināts ar Latvijas Republikas Saeimas 2020.gada 2.jūlija lēmumu)</p>	<p>NAP2027 projekta prioritāte „Vienota, droša un atvērta sabiedrība”</p> <p>Rīcības virziens „Saliedētība” ietver šādus uzdevumus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nacionālās identitātes apziņas stiprināšana dažādām iedzīvotāju grupām, atbalstot saliedējošu pasākumu īstenošanu kultūras, valodas, teritoriālās, vēsturiskās atmiņas, politiskās un kopīgās ekonomikas dimensijās [406]; 2. Sabiedrības pašorganizēšanās, sadarbības un līdzdarbības prasmju un iespēju paplašināšana, jo īpaši attīstot jauniešu pilsonisko izglītību, iedzīvotāju līdzdarbību NVO, arodbiedrībās un brīvprātīgajā darbā, valsts NVO fondu [407]; 3. Sabiedrības izpratnes par daudzveidību kā resursu palielināšana, stiprinot starpgrupu un starpkultūru komunikācijas prasmes un saziņas intensitāti, dažādības vadību, kā arī diskriminācijas mazināšanu [408]; 4. Latviešu valodas lietojuma palielināšana ikdienas saziņā, tostarp digitālajā un sabiedrisko mediju vidē, paplašinot valodas apguves pieejamību, un uzlabojot kvalitāti [409]; 5. Sabiedrisko mediju patstāvības nodrošināšana, tehnoloģiju, infrastruktūras un satura modernizēšana; atbalsta pasākumi nacionālās informatīvās telpas daudzveidības (plurālisma) nodrošināšanai, kvalitatīva mediju satura ražošanai un satura pieejamības nodrošināšanai tā lietotājiem reģionos, pierobežā un cilvēkiem ar funkcionālajiem traucējumiem [410]; 6. Cilvēku medijpratības stiprināšana formālajā un neformālajā izglītībā, sekmējot viltus ziņu un dezinformācijas atpazīšanu sabiedrībā, kritisko domāšanu. [411]. <p>Rīcības virziens „Tiesiskums un pārvaldība”, ietver šādus uzdevumus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiesiskuma un demokrātiskas valsts apziņas

		<p>stiprināšana sabiedrībā, īstenojot sabiedrības pilsonisko izglītību, nodrošinot Latvijas tiesību sistēmas sabalansētu attīstību (tostarp cilvēktiesību ievērošanu iepretī inovācijām un tehnoloģiju radītajām izmaiņām), mazinot birokrātiju un uzlabojot normatīvo aktu kvalitāti un pieejamību [426];</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Strīdu risināšanas kultūras attīstība un alternatīvo strīdu risināšanas veidu ieviešana Latvijā, tai skaitā palielinot sociālā dialoga un mediācijas nozīmi sabiedrībā un pārvaldībā [427]; 3. Gudras, efektīvas un atvērtas pārvaldības īstenošana visos publiskās pārvaldes procesos, par galveno izvirzot cilvēka vajadzības un valsts proaktīvu rīcību, īstenojot pierādījumus balstītus risinājumus un starpnozaru koordinētu sadarbību, izmantojot jaunas metodes un digitālās iespējas, pārvaldei sniedzot saprotamu un pieejamu informāciju, nodrošinot iespējas cilvēkiem līdzdarboties politikas veidošanā, un panākot līdzsvarotu sabiedrisko grupu pārstāvību [428]. <p>Rīcības virziens „Drošība” ietver uzdevumu: Cilvēku rīcībspējas stiprināšana ārkārtas gadījumos, sadarbojoties ar atbildīgajiem valsts dienestiem, iesaistoties brīvprātīgās organizācijās, kā arī uzlabojot iesaisti un atbildīgu rīcību noziegumu atpazīšanā un novēršanā, civilajā aizsardzībā un visaptverošajā valsts aizsardzībā [439].</p> <p>Uz saliedētas sabiedrības attīstību attiecināma arī citu NAP2027 prioritāšu ietvaros risināmie jautājumi.</p> <p>Prioritāte „Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki”</p> <p>Rīcības virziens „Psiholoģiskā un emocionālā labklājība” ietver uzdevumu Psihiskās un emocionālās veselības stiprināšana sabiedrībā, īstenojot uz mērķa grupām orientētus profilakses pasākumus un intervenci, paplašinot sabiedrības zināšanas un nodrošinot monitoringu, tādējādi uzlabojot spēju pielāgoties mainīgiem dzīves un darba apstākļiem un vienlaikus radot izpratni par psihiskās un emocionālās veselības nozīmi personības izaugsmē,</p>
--	--	--

		<p>kopdarbības un iekļaujošas sabiedrības veidošanā [84]. Rīcības virziens „Stipras ģimenes paaudzēs” nosaka uzdevumu Ģimenes kā vērtības stiprināšana sabiedrībā, tai skaitā palielinot sociālo aizsardzību vecākiem, attīstot ģimenei draudzīgu vidi, godinot kuplās ģimenes, stiprinot tēva lomu ģimenē, pilnveidojot jauniešu izglītošanu un veicinot sabiedrības informētību par vecāku prasmju, attiecību pratības, ģimenes un laulības tematiku un paaudžu solidaritātes lomu tautas ilgtspējīgā izaugsme, kā arī nodrošinot pierādījumos balstītas ģimenes politikas izstrādi un īstenošanu [102].</p> <p>Prioritāte „Zināšanas un prasmes personības un valsts izaugsmei” Rīcības virziens „Kvalitatīva, pieejama, iekļaujoša izglītība” [168] Sabiedrības digitālo un jauno tehnoloģiju prasmju attīstība, veidojot specifiskas programmas digitālo prasmju paaugstināšanai un sekmējot uzņēmumu līdzdalību to finansēšanā.</p> <p>Rīcības virziens „Iekļaujoša izglītības vide” [182] Sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu un jauniešu (sociāli ekonomiskie riski, speciālās vajadzības, nelabvēlīgā situācijā nonākuši jaunieši, u.c. PMP riski) iesaistīšana ārpus formālās izglītības (tai skaitā interešu izglītības) pasākumos (tai skaitā skolas vidē – kā vispārējā, tā profesionālajā izglītībā).</p> <p>Prioritāte „Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība” Rīcības virziens „Daba un vide” [292] Sabiedrības uzvedības modeļu un paradumu maiņas veicināšana, izpratnes veidošana par vidi un ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu.</p>
3.	Nacionālās drošības koncepcija (apstiprināta Saeimā 2019.gada 26.septembrī)	Saskaņā ar Nacionālās drošības koncepciju (turpmāk – koncepcija) viens no būtiskākajiem iekšējās drošības elementiem ir saliedēta un spēcīga pilsoniskā sabiedrība, kurā pastāv vienota izpratne par pamatvērtībām. Latvijas sabiedrība ir etniski daudzveidīga, tās vienotību ietekmē iedzīvotāju dažādas vēsturiskās pieredzes un sociālpolitiskie uzskati. Būtiska loma saliedētas sabiedrības veidošanā ir kultūrtelpai, sabiedrības sociālajai un vēsturiskajai

	<p>atmiņai, tādēļ nepieciešams nostiprināt iedzīvotāju piederības sajūtu valstij, veidot vienotu izpratni par vēsturiskajiem notikumiem un vairojot saliedētību starp iedzīvotājiem.</p> <p>Saliedētu sabiedrību veido arī Latvijā dzīvojošās mazākumtautības, tādēļ jāsteno iekļaujoša mazākumtautību politika, iesaistot tās sabiedriski politiskajos procesos un lēmumu pieņemšanā. Būtiski ir veicināt mazākumtautību pārstāvju aktīvu iesaistīšanos pašvaldību un valsts pārvaldes darbā.</p> <p>Pilsoniskās sabiedrības pamats ir patriotiski noskaņotas ģimenes, kas izjūt piederību savai valstij. Izglītības sistēmas mācību saturā ir jāiestrādā pilsoniskas sabiedrības un pamatvērtību principi, kas jau no pirmsskolas vecuma veido valstij piederīgu un lojālu jauno paaudzi ar vienotu vērtīborientāciju. Skolās un jaunatnes politikas ietvaros īstenotajiem projektiem jābūt orientētiem arī uz jauniešu sabiedriskās aktivitātes veicināšanu, pagasta, novada un valsts mēroga vēstures notikumu izpēti, iesaisti lēmumu pieņemšanā, tādejādi attīstot gan lokālpatriotismu, gan piesaisti valstij.</p> <p>Iekšējās drošības vidi negatīvi ietekmē sabiedrības zemā uzticība valsts pārvaldei un politiskajām partijām. Pieaugot iedzīvotāju atsvešinātībai no valsts, samazinās sabiedrības līdzdalība sabiedriski politiskajās aktivitātēs ikdienā, tanī skaitā dalība vēlēšanās. Jāveicina sabiedrības līdzdalība lēmumu pieņemšanā. Pašvaldības vislabāk var atbalstīt iedzīvotāju iniciatīvas vietējā līmenī. Vienlaikus valstij ir sistemātiski jāsniedz atbalsts nevalstiskajām organizācijām, tādejādi vairojot iedzīvotāju līdzdalību un atbildību par valstī notiekošo. Vienlaikus nepieciešams veicināt arī mazākumtautību organizāciju un to pārstāvju līdzdalību nevalstisko organizāciju jomā.</p> <p>Valstij ir jānodrošina valsts valodas mācību iespējas tiem interesentiem, kuri to vēlas, jānodrošina sistēmiska piekļuve latviešu valodas mācībām personām, kas Latvijā ieceļo no trešajām valstīm. Iedzīvotājiem jāprot sazināties un uztvert informāciju valsts valodā. Tas ir svarīgi gan ikdienā, lai iedzīvotāji uztvertu Latvijas valsts institūciju veidotos vēstījumus, gan krīzes situācijās, lai valdība spētu efektīvi</p>
--	---

		komunicēt ar sabiedrību.
4.	Rīcības plāns personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā (apstiprināts ar MK 2015.gada 2.decembra rīkojumu Nr.759)	Rīcības plāna ietvaros norādītas atbildīgās institūcijas un īstenojamie pasākumi personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, uzņemšanas un integrācijas kontekstā – valodas mācības, sociālekonomiskās iekļaušanas kursi, nodarbinātības iespēju nodrošināšana, mentoru atbalsts ikdienas jautājumu risināšanā un citi. Iekļautie pasākumi veidoti tā, lai pēc iespējas ātrāk veicinātu mērķa grupas pārstāvju iekļaušanos uzņemošajā sabiedrībā. Rīcības plānā noteiktās aktivitātes un sadarbības mehānismi tiek pielietoti arī pēc rīcības plānā noteiktā termiņa beigām.
5.	Konceptuālais ziņojums par imigrācijas politiku (apstiprināts ar MK 2018.gada 15.februāra rīkojumu Nr.61)	Balstoties uz Konceptuālo ziņojumu par imigrācijas politiku, MK noteicis, ka iebraucēju integrācijas jomā nepieciešams definēt imigrantu grupas, kurām integrācijas pasākumi (valodas un integrācijas kursi) būs obligāta prasība. Konceptuālajā ziņojumā identificētās problēmas, ar kurām saskaras ārvalstu pilsoņi, kas ierodas Latvijas Republikā, aptver vairākas rīcībpolitikas jomas. Saliēdētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam tiks risināti ar integrācijas jomu saistīti jautājumi, kuri ir Kultūras ministrijas kompetencē. Savukārt vidēja termiņa attīstība ārvalstu pilsoņiem citos būtiskos jautājumos, piemēram, izglītība, veselības aprūpe, darba tirgus, mājokļu pieejamība tiks virzīta citu nozaru politikas pamatnostādņēs, piemēram, jautājumi, kas saistīti ar veselības aprūpes nodrošināšanu tiks risināti Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam, bet izglītības jomas jautājumi – Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam. Būtiski attīstības virzieni tiks noteikti arī Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam un Mājokļu pieejamības pamatnostādņēs 2021.–2027.gadam.
6.	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā)	Izglītības un prasmju attīstības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir noteikt vienotu valsts politiku un stratēģiju izglītībā, aptverot visus izglītības veidus un pakāpes – vispārējo izglītību, profesionālo un pieaugušo izglītību un augstāko izglītību, fokusējoties uz kvalitātes, efektivitātes, pieejamības un sadarbības aspektiem.

7.	Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā)	Valsts valodas politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir nodrošināt latviešu valodas – Latvijas Republikas valsts valodas un Eiropas Savienības oficiālās valodas – ilgtspēju, tās lingvistisko kvalitāti un konkurētspēju Latvijas pasaules valodu tirgū, kā arī ietekmi Latvijas kultūrvidē.
8.	Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā)	Valsts kultūrpolitikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir attīstīt Latvijas kultūras kapitālu un stimulēt kultūras ieguldījumu nacionālās identitātes stiprināšanā, sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanā un tautsaimniecības izaugsmē.
9.	Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam (izstrādes procesā)	Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir sekmēt iedzīvotāju sociālo iekļaušanu, mazinot ienākumu nevienlīdzību un nabadzību, attīstot pieejamu un individuālajām vajadzībām atbilstošu sociālo pakalpojumu un juridiskā atbalsta sistēmu, kā arī veicinot augstu un iekļaujošu nodarbinātību un kvalitatīvu darba vidi.
10.	Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (izstrādes procesā)	<p>Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir ģimenēm ar bērniem draudzīga sabiedrība, kas veicina bērnu un jaunatnes labklājību, veselīgu attīstību un vienlīdzīgas iespējas, kā arī nodrošina, lai valsts politika būtu izsvērta, pēctecīga un visaptveroša bērnu un ģimenes labklājības, jaunatnes, veselības un tiesību aizsardzības jomā. Pamatnostādnēs tiks savstarpēji papildinoši un detalizēti izstrādāti risinājumi, kas nodrošina noteiktā mērķa sasniegšanu vairākos rīcības virzienos – ģimenes kā vērtības stiprināšana sabiedrībā, bērna audzināšana un aprūpe, ģimeņu ar bērniem materiālās labklājības vecināšana, jauniešu patstāvīgas dzīves sākums, bērnu tiesību aizsardzības un atbalsta sistēmas pilnveide.</p> <p>Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnēs 2021.–2027.gadam būtiska loma ir jauniešu plašākas un aktīvākas līdzdalības veicināšanai, lai paaugstinātu jauniešu iesaisti skolu, vietējo kopienu un valsts mēroga jautājumu risināšanā, paaugstinātu jauniešu izpratni par priekšrocībām aktīvai pilsoniskai līdzdalībai un stiprinātu jauniešu piederības sajūtu Latvijai un Eiropai.</p>

11.	Digitālās transformācijas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (izstrādes procesā)	Digitālās transformācijas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir attīstīt vienotus digitālus risinājumus un ieviest jaunus efektīvus, sabiedrībai pieejamus pakalpojumus un infrastruktūru atbilstoši pasaules informācijas sabiedrības mērķiem un ES digitālā vienotā tirgus attīstības tendencēm. Saturiskajā ietvarā tiks iekļauti tādi potenciāli attīstības virzieni kā digitālā pārvaldība, digitālie pakalpojumi, IKT arhitektūra, digitālā drošība, digitālās prasmes, tostarp racionālas un efektīvas (savienojama, kiberdroša, ar augstu veiktspēju) digitālās infrastruktūras izveide tieslietu jomā – valsts nozīmes reģistru un to sniegto pakalpojumu attīstība (ieviešot mākslīgā intelekta un mašintulkošanas rīkus utt.), datu drošības un datu pielietojuma risinājumi.
12.	Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2019.gada 26.novembra rīkojumu Nr.587)	Reģionālās politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir visu reģionu potenciāla attīstība un sociālekonomisko atšķirību mazināšana, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifiskai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai.
13.	Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (izstrādes procesā)	Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam 1.rīcības virzienā „Veselīgs un aktīvs dzīvesveids” plānoti izglītojoši un informatīvi pasākumi dažādām sabiedrības mērķa grupām par slimību profilakses un veselības veicināšanas jautājumiem, kā arī atbalsta personu (mediatoru), apmācības par seksuālās un reproduktīvās veselības u.c. jautājumiem, lai veicinātu labākas zināšanas un prasmes veselības veicināšanas un profilakses jautājumos citādi grūti sasniedzamās romu populācijas vidū. Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības politikas īstenošanas plānā 2021.–2023.gadam tiks iekļauti konkrēti pasākumi romu mediatoru piesaistes veicināšanai.
14.	Valsts pārvaldes attīstības pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (izstrādes procesā)	Valsts pārvaldes attīstības pamatnostādņu 2021.–2027.gadam mērķis ir gudras, efektīvas un atvērtas pārvaldības īstenošana visos publiskās pārvaldes procesos, izmantojot jaunas metodes un digitālās iespējas un par galveno izvirzot cilvēka vajadzības un valsts proaktīvu rīcību. Valsts pārvalde īsteno pierādījumos balstītus risinājumus un starpnozaru

		koordinētu sadarbību. Valsts pārvalde sniedz saprotamu un pieejamu informāciju, nodrošinot iespējas cilvēkiem līdzdarboties politikas veidošanā un panākot līdzsvarotu sabiedrisko grupu pārstāvību. Valsts pārvalde veido vērtīborientētu vidi un organizācijas kultūru.
ES līmeņa un starptautiskās tiesību normas un politikas plānošanas dokumenti		
1.	Lisabonas līgums, ar ko groza līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (<i>Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community</i>), 2007.gada 13.decembris	<p>1.a.pants. Eiropas Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība.</p> <p>II sadaļa. Noteikumi par demokrātijas principiem.</p> <p>8.pants. Visās darbībās Eiropas Savienība ievēro pilsoņu vienlīdzības principu, pret ikvienu paužot vienlīdzīgu attieksmi savās iestādēs un struktūrās. Eiropas Savienības pilsonis ir jebkura persona, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība. Eiropas Savienības pilsonība papildina valsts pilsonību un neaizstāj to.</p> <p>8.a.pants. 1. Eiropas Savienības darbības pamatā ir pārstāvības demokrātija. 2. Pilsoņi Eiropas Savienības līmenī ir tieši pārstāvēti Eiropas Parlamentā. Dalībvalstis Eiropas Padomē pārstāv valstu vai valdību vadītāji, bet Eiropas Padomē – to valdības, kas savukārt par savu darbību saskaņā ar demokrātijas principiem atbild vai nu savu valstu parlamentiem, vai saviem pilsoņiem. 3. Katram pilsonim ir tiesības piedalīties Eiropas Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumus pieņem iespējami atklāti, un tie cik iespējams ir tuvināti pilsoņiem. 4. Politiskās partijas Eiropas līmenī veicina Eiropas politiskās apziņas veidošanos un Eiropas Savienības pilsoņu gribas izteikšanu.</p> <p>8.b.pants. 1. Iestādes ar atbilstīgiem līdzekļiem dod pilsoņiem un apvienībām, kas tos pārstāv, iespēju izteikt savus viedokļus visās Eiropas Savienības</p>

		<p>darbības jomās un publiski apmainīties ar tiem.</p> <p>2. Iestādes uztur atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar minētajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību.</p> <p>3. Eiropas Komisija veic plašas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu Eiropas Savienības darbību saskaņotību un pārredzamību.</p> <p>4. Eiropas Savienības pilsoņi, kuru skaits nav mazāks par vienu miljonu un kas pārstāv ievērojamu dalībvalstu skaitu, var izrādīt iniciatīvu un aicināt Eiropas Komisiju saskaņā ar tās pilnvarām iesniegt atbilstīgu priekšlikumu jautājumos, kuros pēc pilsoņu ieskata Līgumu īstenošanai ir nepieciešams Eiropas Savienības tiesību akts. Procedūras un nosacījumi šādas iniciatīvas iesniegšanai ir noteikti atbilstīgi Līguma par Eiropas Savienības darbību 21.panta pirmajai daļai.</p>
2.	<p>ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija (<i>Universal Declaration of Human Rights</i>), 1948.gada 10.decembris</p>	<p>Katram cilvēkam pienākas visas tiesības un brīvības, kas pasludinātas Deklarācijā, neatkarīgi no viņa rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, kārtas vai cita stāvokļa. Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma priekšā, un viņiem ir tiesības uz vienādu likuma aizsardzību bez jebkādas diskriminācijas.</p> <p>Uz saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstību attiecināmi šādi panti:</p> <p><i>19.pants.</i></p> <p>Katram cilvēkam ir tiesības uz pārliecības brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus: šīs tiesības ietver brīvību netraucēti palikt pie saviem uzskatiem un brīvību meklēt, saņemt un izplatīt informāciju un idejas ar jebkuriem līdzekļiem neatkarīgi no valstu robežām.</p> <p><i>20.pants.</i></p> <p>1. Katram cilvēkam ir tiesības uz miermīlīgu sapulču un asociāciju brīvību.</p> <p>2. Nevienam nedrīkst piespiest iestāties kaut kādā asociācijā.</p> <p><i>21.pants.</i></p> <p>1. Katram cilvēkam ir tiesības piedalīties savas valsts</p>

		<p>pārvaldē tieši vai ar brīvi izvēlētu pārstāvju starpniecību.</p> <p>2. Ikvienam ir vienlīdzīgas tiesības piedalīties valsts pārvaldē savā zemē.</p> <p>3. Tautas gribai ir jābūt valdības varas pamatam: šai gribai ir jābūt izteiktai periodiskās un nefalsificētās vēlēšanās, kam jānotiek uz vispārēju un vienlīdzīgu vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot vai arī citās līdzvērtīgās formās, kas nodrošina vēlētāju brīvas gribas izpaudumu.</p>
3.	<p>ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>), 1966.gada 16.decembris</p>	<p>Saskaņā ar Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – pakts) noteikto ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus, šīs tiesības ietver brīvību meklēt, saņemt un izplatīt dažāda veida informāciju un idejas neatkarīgi no valstu robežām, ciktāl tas nav pretrunā ar citu personu tiesību un reputācijas cienīšanu un nacionālās drošības, sabiedriskās kārtības, sabiedrības veselības vai tikumības aizsardzību. Kara propaganda un nacionāla, rasu vai reliģiska naida kurināšana ir aizliegta. Etniskās, reliģiskās un valodas mazākumtautības, personām, kas pieder pie šīm mazākumtautībām, nedrīkst atņemt tiesības kopā ar citiem tās pašas grupas locekļiem baudīt savu kultūru, nodoties savai reliģijai un izpildīt tās rituālus, kā arī lietot dzimto valodu.</p>
4.	<p>Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu (<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>), 1965.gada 21.decembris</p>	<p>Starptautiskā konvencija par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu paredz, ka dalībvalstīm jāveic īpaši un konkrēti pasākumi sociālajā, ekonomiskajā, kultūras un citās jomās, lai nodrošinātu atsevišķu rasu grupu vai pie tām piederīgu personu pienācīgu attīstību un aizsardzību un tādējādi tām garantētu cilvēktiesības un pamatbrīvības. Jānosoda un jānovērš jebkāda propaganda, kura iedvesmojas no idejām vai teorijām par vienas rases vai noteiktas ādas krāsas vai etniskās piederības cilvēku grupas pārakumu vai kuras cenšas attaisnot vai veicināt jebkāda veida rasu naidu un diskrimināciju. Jānodrošina katra cilvēka vienlīdzība likuma priekšā neatkarīgi no viņa rases, ādas krāsas, nacionālās vai etniskās piederības.</p>

5.	Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību <i>(Convention for the Protection of National Minorities)</i> , 1995.gada 1.februāris	Konvencijas nolūks ir efektīvi aizsargāt nacionālās minoritātes un tām piederošo personu tiesības un brīvības likuma ietvaros un respektējot valstu teritoriālo integritāti un nacionālo suverenitāti. Tā kā Eiropas Padomes Vispārējā konvencijā par nacionālo minoritāšu aizsardzību nav definēts termins „nacionālās minoritātes”, Latvijas Republikas Saeima nolēma, ka šis termins konvencijas izpratnē „nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu”.
6.	Bērnu tiesību konvencija <i>(Convention on the Rights of the Child)</i> , 1989.gada 20.novembris	Bērnu tiesību konvencijā (turpmāk – konvencija) ietverts redzējums, ka bērni ir indivīdi ar savām tiesībām. Bērība ir īpašs laika posms cilvēka dzīvē, kas jāsargā, kura laikā bērniem jārada labākas iespējas personības attīstībai mācoties, spēlējoties un mijiedarbojoties ar apkārtējo vidi. Konvencijas dalībvalstis savas likumdošanas un politikas plānošanas kontekstā apņemas ievērot to, ka: <ol style="list-style-type: none"> 1. Jebkurš lēmums, kurš tiek pieņemts valstī, vispirms ir jāizvērtē no bērnu interešu viedokļa; 2. Bērna intereses ir prioritāras; 3. Ikvienam bērnam ir tiesības, ka valsts garantēs bērna pilnvērtīgu attīstību, izglītību, veselības aprūpi visaugstākajā valstij iespējamā līmenī, nodrošinot bērna konkurētspēju pasaulē; 4. Valsts garantēs bērna tiesības tikt pasargātam no jebkura veida diskriminācijas un vardarbības. Konvencijā nostiprinātās nozīmīgākās pamatvērtības un nosacījumi: <ul style="list-style-type: none"> – Diskriminācijas aizliegums, – Bērna vislabāko interešu aizstāvība – Ģimeniskas vides un vecāku atbildības nodrošināšana, – Tiesības uz dzīvību un pilnvērtīgu attīstību, – Aizsardzība no vardarbības, – Tiesības uz privāto dzīvi, – Tiesības uz izglītību, – Bērnam piemērotas informācijas pieejamība u.c.
7.	ANO Konvencija par bēgļa statusu	ANO Konvencija par bēgļa statusu (turpmāk – konvencija) paredz, ka dalībvalstīm jāattiecinā tās

	<p><i>(Convention Relating to the Status of Refugees)</i>, 1951.gada 28.jūlijs Saeima ratificējusi 1997.gada 19.jūnijā</p>	<p>noteikumi uz bēgļiem bez diskriminācijas pēc rases, reliģijas vai izcelsmes zemes pazīmēm. Sabiedrības integrācijas kontekstā konvencijā paredzēts, ka tās dalībvalstīm jāveic šādi pasākumi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jānodrošina bēgļiem savā teritorijā tādas pat iespējas piekopt savu reliģiju kā vietējiem iedzīvotājiem; 2. Jāparedz iespējas mērķa grupas pārstāvjiem, kas likumīgi atrodas to teritorijā, piedalīties neparitiskās un bezpeļņas organizācijās un arodbiedrībās; 3. Bēgļiem jānodrošina tādas pašas iespējas iegūt pamatizglītību, kā šīs valsts pilsoņiem; 4. Jāsniedz bēgļiem, kas likumīgi uzturas to teritorijā, tādi paši atvieglojumi un palīdzība, kā saviem pilsoņiem.
8.	<p>ES tieslietu un iekšlietu padomes secinājumi par trešo valstu pilsoņu integrācijas procesa pamatprincipiem ES <i>(The Justice and Home Affairs Council conclusions establishing the following Common Basic Principles for immigrant integration policy in the European Union)</i>, 2004.gada 19.novembris</p>	<p>Saskaņā ar ES tieslietu un iekšlietu padomes secinājumiem par trešo valstu pilsoņu integrācijas procesa pamatprincipiem ES dalībvalstīm nacionālās politikas trešo valstu pilsoņu integrācijas jomā jāiekļauj šādi pamatprincipi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Integrācija ir dinamisks divvirzienu abpusējas pieņemšanas process, kurā piedalās visi imigranti un dalībvalstu iedzīvotāji; 2. Integrācija nozīmē ES pamatvērtību ievērošanu; 3. Nodarbinātība ir nozīmīga integrācijas procesa sastāvdaļa, un tā ir būtiska imigrantu līdzdalības nodrošināšanai, imigrantu ieguldījumam uzņēmējvalsts sabiedrībā; 4. Pamatzināšanas par uzņēmējvalsts sabiedrības valodu, vēsturi un institūcijām ir neatņemama integrācijas sastāvdaļa; 5. Centieni izglītības jomā ir svarīgi, lai sagatavotu imigrantus, jo īpaši to pēcnācējus, būt sekmīgākiem un aktīvākiem sabiedrības dalībniekiem; 6. Vienlīdzīga imigrantu piekļuve iestādēm, kā arī publiskām un privātām precēm un pakalpojumiem ar attiecīgās valsts pilsoņiem; 7. Bieža imigrantu saskarsme ar attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem – kopīgi forumi, starpkultūru dialogs, izglītošana par imigrantiem un to kultūru, kā arī dzīves apstākļu uzlabošana pilsētas vidē; 8. Dažādu kultūru un reliģiju praktizēšanu garantē

		<p>ES Pamattiesību harta, un šis princips jāsteno, ja vien tas nav pretrunā citām neaizskaramām Eiropas tiesībām vai valsts likumiem;</p> <p>9. Imigrantu līdzdalība demokrātiskajos procesos un integrācijas politikas un pasākumu izstrādē, īpaši vietējā līmenī;</p> <p>10. Integrācijas politikas un pasākumu iekļaušanai visās attiecīgajās politikas jomās un pārvaldes un publisko pakalpojumu līmeņos;</p> <p>11. Caurskatāmu mērķu, rādītāju un novērtēšanas mehānismu izveide integrācijas politiku izvērtēšanai.</p>
9.	<p>Eiropas Savienības trešo valstu pilsoņu integrācijas dienaskārtība (<i>European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals</i>), 2011.gada 20.jūlijs</p>	<p>Eiropas Savienības trešo valstu pilsoņu integrācijas dienaskārtības (turpmāk – dienaskārtība) galvenais pamatelements ir integrācija caur līdzdalību dažādās uzņemošās sabiedrības aktivitātēs un dažādu valsts pārvaldes līmeņu sadarbība šajā jomā. Dienaskārtībā tiek uzsvērts imigrantu sociālekonomiskais pienesums caur:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uzņemošās sabiedrības valodas apguvi; 2. Dalību darba tirgū; 3. Pasākumiem izglītības sistēmā; 4. Labāku sadzīves apstākļu nodrošināšanu; 5. Efektīvāku ES finansējuma izlietojumu augstākminēto mērķu sasniegšanai.
10.	<p>Rīcības plāns trešo valstu pilsoņu integrācijai (<i>Action Plan on the integration of third country nationals</i>), 2016.gada 7.jūnijs</p>	<p>Rīcības plāns trešo valstu pilsoņu integrācijai (turpmāk – rīcības plāns) paredz kopēju politikas ietvaru, lai palīdzētu dalībvalstīm attīstīt un stiprināt trešo valstu pilsoņu integrācijas politiku nacionālā līmenī, kā arī apraksta politikas, operacionālo un finansiālo atbalstu, kuru dalībvalstīm nodrošinās Eiropas Komisija. Pamatojoties uz 2011.gada Eiropas darba kārtību integrācijai, rīcības plānā noteikti pasākumi, lai sekmētu integrāciju galvenajās politikas jomās:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pirmsaizbraukšanas/pirmsierašanās pasākumi: patvēruma meklētāju pārvietošana no trešajām valstīm, sadarbība ar iebraucēju izcelsmes valstīm, informācijas sniegšana mērķa grupas pārstāvjiem pirms izceļošanas un informācijas nodrošināšana uzņemošajai sabiedrībai; 2. Izglītība: iemaņu nodrošināšana skolotājiem darbā ar trešo valstu pilsoņu bērniem, izglītības nozares personāla ar migrantu pagātni piesaistīšana darbam,

		<p>ātrāka iebraucēju bērnu iesaiste izglītības sistēmā;</p> <p>3. Pieeja darba tirgum un arodapmācībām: pēc iespējas ātrāka iebraukušo trešo valstu pilsoņu iesaiste darba tirgū, valodas apguve darba vietā, ātrāka kvalifikācijas un izglītības dokumentu atzīšana, mērķa grupas uzņēmējdarbības veicināšana;</p> <p>4. Pieeja pamatpakalpojumiem: mājokļu pieejamība, veselības sistēmas pakalpojumi, sociālie pakalpojumi, dažāda līmeņa institūciju sadarbība šajos jautājumos, kompetences tīklu veidošana konkrētās jomās;</p> <p>5. Sociālā iekļaušanās un aktīva līdzdarbība: mērķa grupas pārstāvju iesaiste uz viņiem attiecošos politiku izstrādē un ieviešanā, trešo valstu pilsoņu iesaiste pašvaldības pārvaldes aktivitātēs, dalība vietējos kultūras un sporta pasākumos, pretdiskriminācijas un stereotipu mazināšanas aktivitātes.</p>
11.	<p>ES Padomes ieteikums par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs (<i>Council Recommendation on effective Roma integration measures in Member States</i>), 2013.gada 9.decembris</p>	<p>ES Padomes ieteikumos par efektīviem romu integrācijas pasākumiem dalībvalstīs norādīts uz romu diskriminācijas novēršanu un iespēju nodrošināšanu mērķa grupai vienlīdzīgu attieksmi, tanī skaitā atbalstot romu aktīvu pilsonisko līdzdalību, sekmējot viņu sociālo, ekonomisko, politisko un kultūras dalību sabiedrībā, tostarp vietējā līmenī. Līdztekus norādīts uz nepieciešamību pievērst uzmanību šādiem aspektiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> – romu zēnu un meiteņu piekļuvei kvalitatīvai vispārējai izglītībai, lai visi romu skolēni iegūtu vismaz obligāto izglītību; – piekļuvei vispārēji pieejamiem veselības aprūpes pakalpojumiem; – piekļuvei darba tirgum un nodarbinātības iespējām; – piekļuvei mājokļiem.

12.	<p>ES Padomes secinājumi par romu integrācijas procesa paātrināšanu (<i>Council Recommendation on effective Roma integration measures in the Member States</i>), 2016.gada 8.decembris</p>	<p>ES Padomes secinājumos par romu integrācijas procesa paātrināšanu norādīts, ka nepieciešams paātrināti īstenot romu integrācijas valsts stratēģijas vai integrētas politikas pasākumu kopumus, ko dalībvalstis uzņemušās, īpašu uzmanību pievēršot romu sociāli ekonomiskajai integrācijai, tostarp:</p> <ul style="list-style-type: none"> – romu, it īpaši, jauniešu situācijas uzlabošanai izglītības un nodarbinātības jomā; – vienlīdzīgu piekļuvi vispārējiem primārās un specializētās veselības aprūpes pakalpojumiem; – akcentējot romu sieviešu un meiteņu īpašo stāvokli vispārējā dzimumu politikā vai mērķtiecīgos pasākumos; – novēršot aizspriedumus pret romiem.
13.	<p>ES Jaunatnes stratēģija 2019.-2027.gadam (<i>EU Youth Strategy 2019-2027</i>), 2018.gada 26.novembris</p>	<p>ES Padome 2018.gada 26.novembrī pieņēma rezolūciju par jauno ES jaunatnes stratēģiju 2019.–2027.gadam, kurā ierosināts īpašu uzmanību pievērst sekojošām jomām:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sekmēt jauniešu līdzdalību pilsoniskajā un demokrātiskajā dzīvē; - veidot saikni starp jauniešiem visā Eiropas Savienībā un ārpus tās robežām, lai veicinātu brīvprātīgu iesaistīšanos, mācību mobilitāti, solidaritāti un starpkultūru izpratni;
14.	<p>ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (<i>UN Convention on the Rights of the Persons With Disabilities</i>), 2006.gada 13.decembris</p> <p>Saeima ratificējusi 2010.gada 31.martā</p>	<p>Konvencijas mērķis ir veicināt, aizsargāt un nodrošināt to, lai personas ar invaliditāti varētu vienlīdzīgi ar citiem īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības un veicināt tām piemītošās cieņas ievērošanu. Konvencija nosaka sfēras, kurās Konvencijas dalībvalstīm nepieciešams veikt pielāgojumus, lai personas ar invaliditāti varētu īstenot savas tiesības, kā arī nosaka jomas, kurās stiprināma personu ar invaliditāti tiesību aizsardzība. Konvencija veicina un aizsargā personu ar invaliditāti cilvēktiesības ekonomiskajā, sociālajā, politiskajā un kultūras dzīvē.</p>

15.	<p>Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Komisijas darba programma 2020.gadam. <i>Eiropas Savienība, kas tiecas uz augstākiem mērķiem</i>, 2020.gada 29.janvāris</p>	<p>Atspoguļotas Eiropas Komisijas darba pamatuzstādījumi, kas saskan arī ar Eiropas Parlamenta galvenajām prioritātēm un prioritātēm, kas noteiktas Eiropadomes stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam. Programmas darbība paredzēta sešos virzienos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eiropas zaļais kurss; 2. Digitālajam laikmetam gatava Eiropa; 3. Ekonomika cilvēku labā; 4. Spēcīgāka Eiropa pasaulē; 5. Mūsu eiropeiskā dzīvesziņa; 6. Jauns impulss Eiropas demokrātijai.
16.	<p>Eiropas Komisijas kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. <i>ES Rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2020.-2024.gadam</i>, 2020.gada 25.marts</p>	<p>Paziņojums rosina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - palielināt ES vadošo lomu cilvēktiesību un demokrātijas veicināšanā un aizsardzībā visā pasaulē; - noteikt ES vērienīgos mērķus, apzināt prioritātes un koncentrēties uz īstenošanu, ņemot vērā mainīgo ģeopolitiku, digitālo pārkārtošanos, vides problēmas un klimata pārmaiņas; - maksimāli palielināt ES lomu pasaules arēnā, paplašinot cilvēktiesību instrumentu kopumu, tās galvenos instrumentus un politikas jomas, kā arī - veicināt vienotu un koordinētu ES, veicinot efektīvāku un saskaņotāku rīcību.
17.	<p>ES Direktīva (2018/1808) ar ko, ņemot vērā mainīgos tirgus apstākļus, groza Direktīvu 2010/13/ES par to, lai koordinētu dažus dalībvalstu normatīvajos un administratīvajos aktos paredzētus noteikumus par audiovizuālo mediju pakalpojumu sniegšanu</p>	<p>Direktīva paredz, ka dalībvalstis nodrošina, ka to jurisdikcijā esošo mediju pakalpojumos, to skaitā arī video koplietošanas platformas, nesatur nekādu kūdīšanu uz vardarbību vai naida kurināšanu pret personu grupu vai grupas locekli jebkura ES Pamattiesību hartas 21. pantā minēta motīva dēļ. Dalībvalstīm arī jānodrošina, ka audiovizuālie komercpaziņojumi neietver un nepopularizē diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, valstspiederības, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.</p>

	(Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva). 2018.gada 14.novembris	
18.	ES Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību). 2000.gada 8.jūnijs	Dalībvalstis var ierobežot video pēc pieprasījuma pakalpojumus, ja tajos ir kūdīšana uz naidu rases, dzimuma, ticības vai tautības dēļ un personu cieņas un goda aizskaršanu attiecībā uz individuālām personām.
19.	Eiropas konvencija par pārrobežu televīziju. 1989.gada 5.maijs	Raidorganizācijām jānodrošina, ka fakti un notikumi ziņu raidījumos tiek atspoguļoti objektīvi un lai šie raidījumi veicinātu brīvu viedokļu apmaiņu.

Izmantotie avoti un literatūra

Avoti:

1. Diasporas likums, pieņemts Saeimā 2018.gada 1.novembrī, spēkā no 2019.gada 1.janvāra. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/302998-diasporas-likums>.
2. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=ES>.
3. Grozījumi Sabiedrības integrācijas fonda likumā, pieņemti Saeimā 2019.gada 8.jūlijā, spēkā no 2019.gada 9.jūlija. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/308277-grozijumi-sabiedribas-integracijas-fonda-likuma>.
4. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030.gadam (pieņemta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā), pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>.
5. Latvijas mediju politikas pamatnostādnes 2016.-2020.gadam (apstiprinātas ar MK 2016.gada 8.novembra rīkojumu Nr.667), pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/286455-par-latvijas-mediju-politikas-pamatnostadnem-2016-2020-gadam>.
6. Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam vidustērma izvērtējums.
7. Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027.gadam (apstiprināts ar 2020.gada 2.jūlija Saeimas lēmumu) Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81.pdf.
8. Latvijas Republikas Satversme (19.06.2014. likuma redakcijā, kas stājas spēkā 22.07.2014.).
9. Likums „Par Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību”, pieņemts Saeimā 2005.gada 26.maijā, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/109252-par-visparejo-konvenciju-par-nacionalo-minoritasu-aizsardzibu>.
10. Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.241 „Kultūras ministrijas nolikums”.
11. Ministru kabineta 2015.gada 16.decembra rīkojums Nr.792 „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”.
12. Ministru kabineta 2015.gada 16.decembra noteikumi Nr.779 „Biedrību un nodibinājumu klasificēšanas noteikumi”.
13. Ministru kabineta 2016.gada 8.novembra rīkojums Nr.666 „Par Latvijas mediju politikas pamatnostādnēm 2016.-2020. gadam īstenošanas plānu”.
14. Ministru kabineta 2016.gada 8.novembra rīkojums Nr.667 „Par Latvijas mediju politikas pamatnostādnēm 2016.-2020.gadam”.

15. Ministru kabineta 2019.gada 17.decembra noteikumi Nr.664 „Noteikumi par atlīdzību Sabiedrības integrācijas fonda padomes locekļiem, kas ir nevalstisko organizāciju pārstāvji”.
16. Ministru kabineta 2020.gada 9.jūnija noteikumi Nr.379 „Sabiedrības integrācijas fonda nolikums”.
17. Nacionālās drošības koncepcija (2019).
18. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādnes 2012.–2018.gadam (apstiprinātas ar MK 2011.gada 20.oktobra rīkojumu Nr.542), pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/238195-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedribas-un-integracijas-politikas-pamatnostadnem-2012-2018-gadam>.
19. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (2020) Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD_2020.pdf.
20. Pārresoru koordinācijas centra Informatīvais ziņojums par 2021.–2027.gada plānošanas perioda nozaru politiku pamatnostādņem, 1.pielikums „Indikatīvais 2021.–2027.gada plānošanas perioda nozaru politiku pamatnostādņu saraksts”.
21. Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam (apstiprinātas ar MK 2019.gada 26.novembra rīkojumu Nr.587 (prot. Nr54 63.§). Pieejamas: <https://likumi.lv/ta/id/310954-par-regionalas-politikas-pamatnostadnem-2021-2027-gadam>.
22. Saeimas 2011.gada 10.marta paziņojums „Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”.
23. Saeimas 2015.gada 26.novembra paziņojums „Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu”.

Literatūra

1. Akande D., Kuosamanen J., McDermott H., Roser D (eds.) (2020). Human Rights and 21st Century Challenges. Poverty, Conflict, and the Environment. Oxford University Press.
2. Almond G. A., Verba S. (1963). The Civic Culture.
3. AS Baltic International Bank. Latvijas barometra 2017.gada novembra pētījums.
4. Eiropas Komisija (2019). Ziņojums par romu integrācijas valsts stratēģiju īstenošanu – 2019.gads. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Romi/Dokumenti/EK_romu_zinojums_050919_COM_2019_406_LV.pdf
5. Eurofound (2018). Social cohesion and well-being in Europe, Publications Office of the European Union. Luxembourg. Pieejams: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef18035en.pdf.

6. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2014). Working conditions of young entrants to the labour market. Dublin. Pieejams: <https://relocal.eu/wp-content/uploads/sites/8/2017/01/fulltext.pdf>.
7. European Commission (2015). Special Eurobarometer 437. Discrimination in the EU in 2015. Brussels.
8. European Commission (2018). Flash Eurobarometer 464. Fake News and Disinformation.
9. European Commission (2018). Standard Eurobarometer 88. Media Use in the European Union.
10. Grimm J., Huddy L., Schmidt P., Seethaler J. (eds.) (2016). Dynamics of National Identity. Media and societal factors of what we are. London, New York: Routledge.
11. Ījabs I. (2012). Pilsoniskā sabiedrība. Epizodes politiskās domas vēsturē. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
12. Kaprāns M., Austers I. (2017). Latvijas sabiedrības, tautsaimniecības un zinātnes attīstībai aktuālie jautājumi, to nākotnes attīstības tendences un iespējas. Analītisks ziņojums. Rīga.
13. Kaprāns M., Saulītis A. (2017). Latvijas sociālās atmiņas monitoringa. Ziņojums Nr.2. Rīga.
14. Kažoka I. (2018). Pārskats: Partiju šķirotava - vērtību maiņas pazīmes Latvijas sabiedrībā. Rīga. Pieejams: <http://providus.lv/article/parskats-partijuskirotava-vertibu-mainas-pazimes-latvijas-sabiedriba>.
15. Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai. Kopīgā integrācijas programma – Ietvars trešo valstu pilsoņu integrācijai Eiropas Savienībā. COM(2005) 389 galīgā redakcija.
16. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai, Paziņojums par migrāciju. Brisele (COM(2011) 248).
17. Klāsons G. (2013). Jaunieši Latvijā 2008–2013: Aktivitāte, Mobilitāte, Līdzdalība. Rīga.
18. Kunda, I. et al. Sociālo un humanitāro zinātņu (SHZ) ekosistēmas analītisks apraksts. (2016). Pieejams: https://viaa.gov.lv/library/files/original/Socialo_un_humanitaro_zinatnu_SHZ_ekosistemas_analitisks_apraksts.pdf.
19. Latvijas Pilsoniskā alianse (2015). Pārskats par NVO sektoru Latvijā.
20. Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts (2017). Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā. Rīga.
21. Latvijas Universitātes 74.konference. Sociālās zinātnes. Ilgtspējīgas attīstības sociālā dimensija un sociālā inovācija. Tēžu krājums. (2016).
22. Latviešu valodas aģentūra (2016). Latviešu valodas situācija 2010.-2015. Rīga.

23. Lopez-Claros A., Dahl A. L., Groff M. (2020). *Global Governance and the Emergence of Global Institutions for the 21st Century*. Cambridge University Press.
24. Martin J. (2007). *The 17 Great Challenges of the Twenty-First Century*. Pieejams: http://www.elon.edu/docs/e-web/predictions/17_great_challenges.pdf
25. Mieriņa I., Ose L., Kaprāns M., Lāce A. (2017). Vienojošas nacionālās identitātes un Latvijas kultūrtelpas nostiprināšana. Priekšlikumi sabiedrības integrācijas plānam 2019.-2025.gadam. Ekspertu ziņojums. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Peti_jumi/Ekspertu%20zinojums%20vienojosas%20nacionalas%20identitates%20un%20kulturtelpas%20nostiprinasanai.pdf.
26. Mieriņa I. (red.) (2019). *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2017/2018. Sabiedriskā labuma radīšana un kolektīvo resursu nosargāšana Latvijā*. Rīga.
27. Nodibinājums „Baltijas Sociālo zinātņu institūts” (2015). *Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā*. Rīga.
28. Ozoliņa Ž. (2014). Ziņojums par cilvēkdrošības koncepcijas ieviešanu kopienu līmenī.
29. Piotrowski G. (2009). Civil society, un-civil society and the social movements. In: *Interface: a journal for and about social movements*, Vol.1 (2), 2009. pp.166-189.
30. Rozenvalds J., Zobena A. (red.) (2014). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
31. Shchurko U., Datsko O., Dudas T. (2016). Socioeconomic and Cultural Dimensions of National Identity in the Globalized World. In: *Journal of International Studies*, Vol.9, No 3, pp.255-269. Pieejams: https://www.jois.eu/files/9_3_Shchurko_Datsko_Dudas.pdf.
32. SIA „Oxford research” un „SIA Agile” (2019). *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.–2018. gadam ietekmes izvērtējuma ziņojums*. Pieejams: <https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/NIPSIPP%20ietekmes%20izvertejums.pdf>.
33. SIA Kantar TNS (2018). *Kādas vērtības stiprina sabiedrībā saliedētību? Kantar TNS 2014.–2018. gados veikto pētījumu galvenās atziņas*. Rīga.
34. SKDS (2019). *Latvijas iedzīvotāju aptauja. Latvijas iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā*. Rīga.
35. SWD(2020). 530 final. Commission staff working document. Analytical document accompanying the communication from the Commission to the European Parliament and the Council. *A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation and its accompanying proposal for a revised Council recommendation on national Roma strategic frameworks for equality, inclusion and*

- participation. pp.25-26. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission_staff_working_document_analytical_document_accompanying_the_eu_roma_strategic_framework_for_equality_inclusion_and_participation_en.pdf
- 36.Theocharis Y., Vitoratou S., Sajuria J. (2017). Civil Society in Times of Crisis: Understanding Collective Action Dynamics in Digitally-Enabled Volunteer Networks. In: *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol.22, 2017. pp.248-265.
- 37.UNEP (2012). 21 Issues for the 21st Century: Results of the UNEP Foresight Process on Emerging Environmental Issues. United Nations Environment Programme (UNEP), Nairobi.
- 38.Zepa B., Kļave E. (red.) (2011). Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2010/2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja. Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts.